

ЕЛЕНА ДЕЛБАНКО

СРЕБЪРНИЯТ ЛЕБЕД

Превод от английски: Анелия Данилова, 2016

chitanka.info

На Никълъс, завинаги

Сребърния лебед, който, докато беше жив,
не можеше и нота да изпее,
Щом наближи смъртта, отключи
закърнялото си гърло,
Облегна гърдите си на обраслия с папури
бряг
И така изпя първата си и последна песен.

„Сбогом радост, о, смърт, ела
и затвори очите ми,
Сега живеят повече гъски,
отколкото лебеди, повече
глупци, отколкото мъдреци.“

Орландо
Гибънс, Стар
английски
мадригал
(1612 г.)

ПРОЛОГ

1980

Дървеният под в дългия коридор скърца и Мариана ясно чува, че баща ѝ приближава. Обръща се към вратата. Докато тя се отваря, момичето поглежда към малкото чело, на което е свирило досега, и стисва здраво лъка в ръката си. Александър Фелдмън се обляга на касата на вратата. Облечен е в копринен халат с индийски мотиви и бродирани чехли. Държи в ръка цигаре и, вглеждайки се в лицето ѝ, издишва дима.

— Мариана, звучиш ниско. Ла-то ти е твърде ниско.

На шейсет години Александър е доста над метър и осемдесет, красив, с тъмна коса, вече посребрена на слепоочията; кафявите му очи са потънали, челюстта — силна. Тя усеща миризмата на лавандуловия му парфюм, примесен с тази на тютюн. Той я упреква нежно, с по-малко раздразнение:

— Пръстите ти не могат да стигнат дотам, миличка. Като ти пораснат още малко ръцете, няма да ти е толкова трудно.

Тя поглежда към челото и кимва с глава.

— Ама ти се мотаеш, Мариана, не се упражняваш наистина. Виждам го. И защо си седнала върху работния си стол? Краката ти не стигат до земята. Как ще свириш, като не си стабилна и нямаш опора в земята?

— Не обичам да седя на малкото столче, татко. Сложих го в килера. Омаляло ми е.

Той се засмива и застава зад нея. Мариана се срамува в присъствието на баща си, който рядко си е вкъщи. Световноизвестен изпълнител, концертната му програма непрекъснато го държи далеч от дома; времето му вече е разпределено за следващите три години. Дори когато е в Манхатън, Александър е зает с всекидневното си свирене, с даването на уроци в студиото на апартамента. Учениците му, предимно от Джулиърд, идват и си отиват през целия ден, всеки в отредения му един час.

Сега той докосва рамото ѝ развеселен.

— Мама ми каза, че си изтрила името на Ерик Кац и си сложила твоето в днешния списък с уроците. Какво непослушно дете!

— Знам, че пак ще заминаваш — прошепва тя. — Рано утре сутрин.

— И?

Тя спира и извърща поглед.

— Искях да съм с теб.

Александър дръпва от цигарата.

— Е, като свършиш да се упражняваш, ела да закусим заедно. Дватамата с мама трябва да говорим, преди да замина за Швейцария.

Той се навежда и хваща лявата ѝ ръка, за да ѝ покаже какво положение трябва да заеме, за да достигне както трябва ла-то. Лицето му е гладко, уханието на афтьршейва му — силно. Нежно отмахва косата ѝ и я целува по врата. Тя затваря очи. Той ѝ шепне:

— Трябва да бъдеш по-прилежна, миличка. Нужно е повече от талант, за да станеш велика челюстка. Трябва много работа, всеотдайност. — И напускайки стаята, добавя: — Като специална награда, ако работиш сериозно върху Сарабандата тази сутрин, ще ти позволя да ми я изсвириш на Сребърния лебед след закуска. Сега продължавай. Ще хапнем, когато приключиш.

И после вече го няма. Мариана изчаква за миг. Заравя ръчичка в косата си, после я души замечтано, търсейки следи от него. Когато той пътува, тя ходи в стаята му и си пръсва малко от парфюма му върху пръстите. После тича обратно в спалнята си и търка пръсти върху възглавницата. Уханието му я успокоява, помага ѝ да заспи.

Започва пак да свири. Още по нощница, Мариана работи върху Бах. Висока е за своите осем години, само ръце и крака и остри ъгли; на лицето ѝ са посетили семената на бъдеща красавица. Навежда се напред и дългата ѝ тъмна коса пада върху инструмента. Отмахва я с дясната си ръка и вдига нетърпеливо лъка. Насилва се да се концентрира и повтаря встъпителните тактове на Сарабандата от Сюита в до мажор. Филтрирано през венецианските щори, слънцето се издига над покривите на Пето Авеню и над зимния парк. Макар вратата на спалнята ѝ да е затворена, в паузите, докато си почива, тя чува, че родителите ѝ повишават глас и се карат.

След като минават двайсет минути — на стената виси часовник, придирчив и укорителен — тя слага лъка си на музикалния пулт и скача от стола. После, като оставя внимателно инструмента върху килима, тръгва по дългия тъмен коридор, минава край трапезарията и кухнята, за да се озове в помещението, което родителите ѝ наричат „закусвалнята“, където я чакат. Осем часът сутринта е, неделя в средата на февруари. Стените на апартамента току-що са боядисани — това също е избор на майка ѝ — в графитно сиво.

* * *

„Закусвалнята“ е малка, с кръгла маса и лети кухненски столове. Собственият ѝ стол са накланя, когато се качва на него, седи между майка си и баща си и се взира в масата пред себе си, не гледа в стената, която наскоро е била облепена в тапети. От шарките ѝ се завива свят: тънки ленти бледозелено и кафяво, които, ако внимателно се загледа, лъкатушат. Мариана затваря очи, после пак ги отваря и райетата се сливат и припокриват.

Родителите ѝ са спрели да спорят. Пушат и пият еспreso. Пред майка ѝ стои сгънат на две вестник и очилата ѝ със сребърната нишка, на която висят, са поставени върху главата. Бялата ѝ коса е гъста и невчесана. Макар че Александър я подтиква да я боядиса, тя не иска. Едно време невероятна красавица (така са казвали на Мариана и тя може да го види по снимките на младата Пилар, поставени в рамка), майка ѝ категорично отказва да се „поддържа“. Това е фраза на баща ѝ, когато я укорява или се гневи, а сега той ѝ изглежда гневен. Пилар също е облечена в халат. Той не е нито копринен, нито на индийски шарки, а е найлонов и черен. Когато Александър замине, тя често го носи по цял ден.

Мариана се протяга към каната с портокалов сок и майка ѝ казва, без да я поглежда:

— Мариана, нали знаеш, че не обичам да ходиш боса? Къде са ти чехлите?

— Съжалявам.

— Остави я на мира — отвръща Александър. — Ден за почивка е...

Очите на майка ѝ са плувнали в сълзи. Тя знае, че родителите ѝ често се карат, преди баща ѝ да тръгне на турне. Това я прави неспокойна и тъжна. Пилар поставя чиния с препечени филийки пред нея и ѝ налива безмълвно чаша сок.

— Благодаря — казва Мариана и се мъчи да докосне ръката на майка си, но тя я е отдръпнала. Момичето поглъща онова, което едва е сдъвкала. Послушно се смъква от стола си, за да донесе чехлите. Докато тя напуска „закусвалнята“, баща ѝ сгъва салфетката, сръбва последна глътка кафе и ѝ поръчва да иде с него в студиото му.

— Тази сутрин свърши добра работа — казва ѝ. — Сега ела и ми изсвири Сарабандата на Сребърния лебед.

С чехлите на краката, тя пресича тичешком целия апартамент до студиото на Александър. Както и нейната спалня, то гледа към Сентръл Парк. Тук обаче върху прозорците няма нищо и слънчевите лъчи заливат стаята. Концертен роял „Стейнуей“, покрит с тъкан плат в оранжево и златисто, стои край стената. На отсрещната стена има рафтове от пода до тавана, изпълнени с музикални партитури и записи, както и кутии с папки с рецензии за Александър. Върху тях има също много негови снимки във вечерно облекло, на сцената или зад кулисите, или пък с други музиканти, стискат си ръцете и се усмихват. Има грамоти, обложки на плочи в рамки, също награди „Грами“ и две Grand Prix Du Disque.

В ъгъла са сложени два калъфа за виолончело, и двата затворени. В центъра на стаята, върху изтъркания персийски килим, стоят два стола един срещу друг. Върху малка масичка има метроном и пепелник, пълен с цигарени фасове. Великият каталунски челист Пабло Казалс, осведомява я баща ѝ, пушел лула, докато свирел. Когато отворили челото на маестрото, твърди Александър, намерили кибритени клечки и тютюн, и една стара монета, която била паднала през ефове и тракала вътре.

Тя се смее.

— Но ние ще бъдем много по-внимателни със Сребърния лебед, нали? — казва ѝ той. Поръчва ѝ да седне на стола, срещуположно на неговия, после отива до един от калъфите и внимателно изважда онова, което нарича „своето богатство“, голямата любов на живота му. — Говоря само за музиката, разбира се — добавя. — Ти си любовта на живота ми, ако се отнася до хората.

— А мама? — пита тя. Той не отговаря.

Докато носи страдивариуса към нея, Александър обръща инструмента ту наляво, ту надясно срещу утринното слънце. Лакът му блести в топли златистооранжеви нюанси. Той поглъща, но и генерира светлина, изпраща проблясъци от слънчеви лъчи по стените.

— Красиво е, нали, миличка? — казва и повдига Лебеда към нея. — Хайде да открием нашия таен знак.

Мариана изучава двете двусантиметрови сребърни фигурки, гравирани върху издатината на тъмния охлюв: два еднакви медальона с изображението на лебед с разперени криле над дървените ключове. Гравировката, макар и дребна, е сложна. С тях е свързана една история, която той често ѝ разказва. Един художник на име Бенвенуто Челини, много известен италианец, използвал образа на лебед за сребърната фигурка, която направил за декорирането на някаква солница. Някак си някой я изрязал оттам и на Страдивари му подарили малките лебедчета. Когато правел този инструмент, той втъкал металния профил на птиците в резбования дървен охлюв.

— Затова го наричат Сребърния лебед. Това станало през 1712 г. Можеш ли да си представиш — повече от петдесет години преди Америка да се превърне в Америка. И сега това невероятно чело, това произведение на изкуството ми принадлежи... ни принадлежи.

От едната страна на огледалните образи инициалите на самия Александър са част от дизайна — добавени към филигран, върху перата на крилото са гравирани буквите АФ. Баща ѝ, ѝ е разказвал, че само трима в света — тя, той и майка ѝ — знаят за съществуването на тези добавени знаци. А човекът, който ги е изработил (тук той снишава глас), е отнесъл тази информация в гроба. Тъй че това е нашата семейна тайна, нашият скрит знак и начинът, по който ти, Мариана Александра Фелдмън, винаги ще разпознаваш истинското виолончело. Има много грозни патенца, казва Александър, но един истински, автентичен Лебед. Той настройва инструмента.

Сега тя наблюдава дългите пръсти на баща си, докато настройват дървените ключове. Щом свършва да го настройва, той поставя блестящия Лебед между коленете ѝ и прикляква до нея на килима. Гали бузата ѝ. Тя е зашеметена.

— Хайде, ангелче мое, свири красиво за татко си — и се изправя. — Един ден ще наемем „Карнеги Хол“ и ще изберем същата дата, на

която аз дебютирах през 1945 г. Това случайно съвпада и с рождения ти ден — припомня ѝ той. — Двайсет и седем години по-късно се появи ти на абсолютно същата дата. Това е нашето магическо число.

Мариана се чуди дали би желала толкова да се напъва навръх рождения си ден, но не го прекъсва. Прекрасно знае тази история.

— Ден, който никога няма да забравя — продължава той. — Дебютът ми. Така помня и рождения ти ден.

— Тази година няма да бъдеш тук — прошепва тя, но Александър се е зареял във фантазиите си.

— Ще идем в „Бергдорф Гудмън“, за да ти купим някоя зашеметяваща рокля и ти ще си избереш цвета. Много ще се гордея с теб, нали? — той подхваща нежно брадичката ѝ, лицето ѝ е почти опряно в неговото. Тя не отговаря.

— Помни и не забравяй — повтаря той. — Един ден ще свириш на Лебеда.

ПЪРВА ГЛАВА

МАРИАНА, 2010

Зимата беше сурова и дълга: сняг, дъжд, внезапно размразяване, после пак сняг. Най-сетне към средата на април земята се изчисти. Мариана пътуваше към Бостън, за да се види с адвоката на баща си. Щом самолетът кацна на „Логън“, тя придърпа високите си до коляното кожени ботуши, закрепил косата си с шнола от кост на костенурка и върна книгата в чантата „Ермес“ между краката си. Идваше от Ню Йорк само за един ден и не носеше багаж. Мъжът от отсрещната страна на пътеката, с когото бе разговаряла набързо, докато се качваха на борда, я наблюдаваше най-безсрамно. Висока почти метър и осемдесет, тъмна и ъгловата красавица, тя бе свикнала с подобно внимание; мъжете я заглеждаха откакто се помнеше. Скръсти крака и ги долепи до таблата пред себе си, после се облегна назад. Въздушните течения, беше ги предупредил пилотът, можеше да се окажат силни. Турбуленцията не я притесняваше.

Щом пристигнаха, тя разкопча колана и разрови в багажното над главата си за дъждобрана, който, изглежда, щеше да ѝ дотрябва. Сега усещаше ботушите си с високи токчета отеснели и съжали, че ги беше събула по време на полета.

Баща ѝ беше починал внезапно в къщата си в Беркшир на 10 януари, десет дни след празненството по случай 90-ия си рожден ден. Тъй като двамата с Мариана тъкмо щяха да си пийват ритуалния коктейл в пет и половина, тя бе успяла да даде съвсем точно часа на падането му на съдебния медик: 17:28. Докато чакаше нетърпеливо на стълбищната площадка на втория етаж и викаше медицинската сестра, той се бе изправил от инвалидния стол, оплел се бе в тръбите на кислородния апарат и се бе катурнал надолу по стълбите. Мариана, в този момент в кухнята, затича към него, но той беше в безсъзнание. Сестрата набра 911. Мариана винеше себе си. Ако бе стояла близо до баща си, а не беше зяпала през кухненския прозорец към снежните

преспи и виелицата, можеше да го хване, докато пада от стола, или просто можеше да омекоти удара. Винеше и медицинската сестра.

Фелдмън беше надживял жена си, която беше петнайсет години по-млада от него, със седем години. Когато майка ѝ си отиде една ясна мартенска утрин, Мариана бе до нея. Със сестрата от хосписа тъкмо бяха свършили с подмяната на нощницата ѝ и сресването на сребърната ѝ коса. Пилар лежеше тихо, докато сестрата събираше мръсните чаршафи, за да ги отнесе в пералнята. Мариана държеше майка си за ръката и изучаваше лицето ѝ, сладкото спокойствие на изражението ѝ. Говореше ѝ с нежността, която Пилар открай време отхвърляше. С тези моменти трябваше да се задоволи. Тях щеше да запомни: леко стисване на ръката, въздишка. Наведе се, за да ѝ прошепне „Обичам те, мамо“, и усети дъха ѝ. Изкрещя на сестрата да дойде.

В момента, в който жена му умря, Александър беше в Полша в комисията на едно състезание. Той се юрна обратно, оплакваше загубата си, прокламираше вечната си вяност в паметта ѝ и се тухкаше пред онези, които го успокояваха, че няма да може да продължи без нея. Фелдмън изигра скръбта си, цяла траурна оратория.

Към края на 2003 г. той продаде апартамента в Сентръл Парк Уест и се премести в Стокбридж, Беркшир. Обясни на Мариана, че градът му е омръзнал и е готов да живее „сред природата“. Семейството отдавна притежаваше една лятна къща близо до Тангълуд, която Александър бе нарекъл „На път към «Суан»“, макар никога да не беше чел и дума от Пруст. Мариана опакова багажа от апартамента на Александър, затвори и своя собствен — само няколко преки по-нагоре в една облицована в пясъчник кооперация — и се премести в Стокбридж с баща си, за да се грижи за него през лятото. Съставът за камерна музика, в който свиреше, откакто се отказа от самостоятелна кариера, Нюйоркският камерен ансамбъл, нямаше представления през летните месеци. Щом дойде есента, тя си взе отпуск, за да остане с него. Той казваше, че не може да оцелее без нея, макар всекидневно да я критикуваше, че е пренебрегнала кариерата си.

Александър изискваше непрекъснато внимание и към края Мариана единствена имаше нерви да му го осигурява. Рядко го оставяше сам. Една вечер, малко преди да умре, двамата седяха заедно.

— Изпил ли съм си мартинито, миличка? — пръстите му треперливо се придвижваха по мраморния плот на масата и търсеха столчето на чашата, която не можеше да види.

— Има още глътка, татко, и маслинката на дъното — отвърна Мариана и побутна чашата към ръката му. — И понеже е почти Коледа, ще празнуваме. Ще ти направя още едно. Малко, мини мартини. Но не бива да ти се приспива твърде много преди вечеря. Днес тя ще е прекрасна.

Той вдигна чашата си за последните капки.

— Тъй добре се грижиш за мен, скъпа. Трябва да ти е много тъпо в провинцията със старец като мен и старите му приятели за компания.

Мариана му се усмихна. Винаги беше обърквал двете думи: тъп и скучен, както едно време и родителите му, които бяха виенчани и през целия си живот бяха говорили предпазлив английски. Приятно ѝ ставаше от тези остатъци на чуждоземна реч, затова не го поправи.

— Изобщо не ми е тъпо тук. Имам доста работа, свързана с грижите по теб. Обикнах нашия живот в Стокбридж и освен това, винаги мога да се върна в Ню Йорк за няколко дни, ако започне да не ме свърта.

Старият мъж бе обзет от безпокойство.

— Нали не планираш скоро да си тръгваш? Става ми много самотно, като ме оставяш тук със сестрите, дето никога нямат нищо интересно за казване, а и не могат да направят прилично мартини — тя се засмя и стана, пресягайки се за чашата му. На отсрещната стена в огромното огнище гореше малък огън.

— Не, няма да те оставя. От месеци не съм имала и една причина дори да се връщам в Ню Йорк за друго, освен да проверя апартамента си. Оставам тук, татко.

Навън беше тъмно и коледните светлилки, които тя беше закачила по вечнозелените растения пред къщата, осветяваха новия сняг. Нямаха такава украса, когато беше дете и идваха в тази къща в Беркшир за празниците. Родителите ѝ не я одобряваха.

— Ние сме евреи в крайна сметка — казваше майка ѝ. Но сега тя беше умряла, а баща ѝ се наслаждаваше на искрящото им представление. Огромно коледно дърво, отсечено от техния двор, стоеше в предния салон. Под него тя слагаше подаръците, които всеки ден пристигаха за Александър от приятели, студенти и фенове. Имаше

много. Той нямаше търпение да дойде коледната утрин и често я питаше още колко дни трябва да чака.

— Отивам в кухнята, за да ти направя питие и да се погрижа за вечерята — заяви тя и се наведе да го целуне по главата.

— Защо не посвириш малко? Подходящ момент е — и нагласи инвалидния стол с гръб към масата, като сложи спирачките. Сребърния лебед беше върху индийския шал, който покриваше рояла. Мариана му го донесе. Натърка с колофон лъка. Той засвири с гръб към огъня, докато тя прибра празната чаша и тръгна към кухнята.

Мариана отиде в килера, отвори стъклените вратички на шкафа и извади бутилките с джин и с вермут. Напълни сребърния шейкър с лед и внимателно отмери съставките на мартинито, после сипа за себе си чаша бяло вино. Откакто майка ѝ почина, бяха прекарвали толкова много вечери по този начин, сами или с компания, зиме и лете. Мариана управляваше красивата стара къща, даваше вечери и тържества за музикантите, които свиреха в Тангълуд, канеше на гости приятели, студенти и бивши колеги, някои от своите също. Бе летяла с него на десетки концерти „за сбогуване“, за майсторски класове и състезания, за фестивали в Пуерто Рико, Германия, Испания, Франция, Корея, Китай, Япония и Аржентина. Но през последната година той се умори, стана по-крехък, разсеян. Зрението му се влоши. Не търсеше компания, но нея държеше до себе си.

На Мариана ѝ се струваше истинска ирония на съдбата, че животът, който сега споделяше с Александър, беше всичко, за което бе си мечтала майка ѝ. Все по-отчаяна, тя го беше чакала да се умори от пътуванията и концертирането, да се върне вкъщи, да започне нормален живот с нея — живот като този, споделени вечери край камината, лежерни разговори, хванати ръце, докато гледат звездите над планината. Много ѝ беше мъчно, че майка ѝ не дочака тази нова сладост у него, лековатия хумор и нежността, която той проявяваше през последните няколко години. Нямаше ги вече ужасяващите гневни изблици, яростта и егоизма, който тероризираше нея и задушаваше Пилар. Имаше един любвеобилен старец, който се нуждаеше от нея. Майка ѝ бе умряла твърде рано.

Нощната сестра на Александър хапваше вечерята си на масата в кухнята. Усмихна ѝ се и леко повдигна вежда, като видя второто мартини на таблата, но не каза нищо. Старецът трябва да си има своите

дребни удоволствия, всички бяха съгласни с това. Мариана се върна в хола, сложи чашите на масата и седна. Александър свиреше Сюитата на Бах в сол мажор, онази, която най-добре си спомняше. Очите му бяха затворени. Звукът на Сребърния лебед като резониращо течено злато изпълваше стаята и вибрираше в гърдите ѝ. Докато слушаше и отпиваше от виното си, представяше си Лебеда в кремонското ателие от 18 век, където бе създаден; виждаше друг старец с четка в ръка, който с умели движения нанася лака пласт след пласт, докато самият инструмент не се превръща в блестящ източник на светлина. Това съкровище, предавано през вековете, и в момента притежание на Александър Фелдмън, скоро щеше да е нейно.

Най-добрите виолончела си имат имена. Спомни си някои от тях: Баса на Испания, Гор-Бут, Пиати. Често ги наричат на хората, които са ги притежавали или свирили на тях: Бата, Графиня Стайнлайн, Паганини, Серве, Дюпор, Давидоф. „Може би — често и казваше Александър, — това ще стане един Фелдмън. Може един ден да носи моето име.“

* * *

Той стигна до края на сюитата и изтощен отпусна надолу ръката, с която държеше лъка. Мариана взе инструмента. Върху пианото видя мекия парцал, който той използваше, за да бърше останалия върху лъка колофон. Взе го и под светлината на лампата изчисти дървото под магаренцето.

— Не я прибирай още, миличка — прошепна Александър. — Бих искал да чуя как ти, със силата на младостта си, свириш на Лебеда за мен. Откривам, че вече не мога да го карам да пее.

— Не бих казала, че си прав — отвърна тя. — Не си загубил много — истината не беше точно такава, но това искаше да чуе той. Със свободната си ръка тя премести един стол пред него и сложи Лебеда между краката си. — Какво искаш да ти изсвирия?

— Ре мажор — рече той. Тя поспря за миг, после настървено се впусна в сюитата. Той седеше — със затворени очи и усмихнат — и с дясната си ръка отмерваше ритъма.

Мариана върна Лебеда в сейфа в студиото на баща си и забута стола му към трапезарията за вечеря, като го настани начело на дългата полирана маса. Запали свещите върху бюфета, втъкна салфетката под брадата му и отиде в кухнята. Върна се с две купички лучена супа и седна до него.

— Чудя се как ли ще ме запомнят — започна Александър. Мариана въздъхна, предчувствайки още една вечеря, на която ще се обсъжда наследството на баща ѝ, но както обикновено, не се противопостави.

— О, татко, твоите плочи наистина ще се слушат вечно. Никой никога няма да изпълни по-добре Дворжаковия концерт.

— Колко тъжно — продължи той, — че никога не записах сюитите на Бах. Май твърде дълго чаках. Това е голяма загуба за света. — Фелдмън замълча. — Чудя се дали е твърде късно.

Тя не отговори. И на нея ѝ се искаше да ги беше записал, но сега със сигурност бе твърде късно. Към края на вечерята той се обезпокои.

— Любов моя — рече и потупа ръката ѝ, — толкова си добра с мен. Но какво ще правиш, като си замина? — Той направи пауза. — Знаеш, че отдавна съм готов да умра, ама не мога, защото знам колко много се нуждаеш от мен, колко си зависима от мен.

Мариана едва потисна раздразнението си, когато той я погледна тъжно.

— Трябва ти съпруг.

— Имах много гаджета като малка, татко, и ти създаде възможно най-много проблеми и за тях, и за мен. Помниш ли колко застрашителен можеше да бъдеш? — усмихна се, като каза това, но очевидно беше ядосана. — Мисля, че изпитваше ревност всеки път, когато излизах. Ти уплаши всички и ги прогони. А когато се влюбих в Пиетовски, мислех, че ще получиш удар, толкова се беше разпенил — продължи тя с малко по-рязък тон.

— Ами, той беше женен мъж, Мариана, не ставаше за теб. Кой баща би искал това за дъщеря си? Двамата с майка ти искахме единствено да си намериш добър съпруг.

Тя го изгледа невярващо.

— Ако имах съпруг, все едно добър или лош, никога нямаше да мога да прекарам всички тия години тук, с теб.

— И... — продължи той, без да обръща внимание на отговора ѝ, — не биваше да спиращ да свириш; такъв рядък талант имаше. Каква трагедия. За това обвинявам само Пиетовски.

— Въпреки това си останахте близки приятели.

— Ти трябваше да имаш фантастична кариера. Животът ти се развиваше толкова брилянтно.

— Недей да обвиняваш Пиетовски. Освен това, ако бях направила голяма кариера, тази вечер щях да свиря на някой концерт нейде из Европа. Мама щеше да умре самотна, а ти щеше да си тук само със сестрите за компания.

Още веднъж той я игнорира напълно.

— И със сигурност, щом нямаше да имаш велика кариера, трябваше да си имаш детенце. По природа си толкова грижовна, миличка.

— О, татко — въздъхна тя отново и стана да разчисти купичките от супата. — Повярвай, имала съм дете. Продължавам да имам дете. То всеки момент ще навърши деветдесет и въпреки това е дете — тя се наведе да целуне бузата му и тръгна да търси нощната сестра.

* * *

Пруденшъл Билдинг се извисяваше над нея. От таксито Мариана виждаше тичащите за здраве по алеята покрай реката Чарлс, велосипедистите и разхождащите кучета. Щеше да се срещне с Кристъфър Бийчър от „Бийчър, Стейн и Сноу“; Александър го беше наел, когато бе се регистрирал като жител на щата Масачузетс. Днешната среща щеше да изясни какво може да очаква от наследството на Фелдмън. Като единствена наследница, тя щеше да е богата. Освен Сребърния лебед, чиято стойност се изчисляваше на поне десет милиона долара, а може би и доста повече, имаше девет копия на великия оригинал — далеч под неговата стойност, разбира се, но с прекрасно звучене и на обща стойност поне половин милион. Имаше колекция от лъкове, имаше пари в кеш, имаше борсови инвестиции и имота в Беркшир. Адвокати и счетоводители често предупреждаваха Фелдмън за данъците: брокери на недвижими имоти предлагаха своите планове. Ако баща ѝ и беше приписал Лебеда преди

години или и го беше продал, или пък беше основал тръст, сега държавата нямаше да има право на толкова голяма част от наследството ѝ. Но той не се раздели със собствеността си, твърдеше, че ще притежава инструмента до смъртта си, събитие, което просто не можеше да предвиди. Казваше „ако умра“, а не „когато...“.

В кантората на адвоката тя бе посрещната от застаряваща администраторка и после от самия Кристъфър Бийчър, нисък джентълмен с гъста бяла коса, пронизващи сини очи и леко прегърбено телосложение, което някак си го правеше да изглежда благ. Ризата му беше синя, вратовръзката — на червени и зелени райета. Край брадичката му се люлееше чифт очила с рогови рамки. Бийчър я покани в конферентна зала, цялата опасана с рафтове с книги, и там ѝ обясни, че Александър специално е помолил за тази среща, за да се прочете завещанието, макар подобно изправяне очи в очи всъщност не беше необходимо.

— Боя се, че в наше време то е по-скоро функция на телевизионните шоу програми и филми, отколкото адвокатска практика, но такава бе волята на вашия баща и ние решихме да я зачетем.

— Радвам се, че сте го сторили. Удоволствие е за мен...

— Да — гласът му беше писклив. — Личната връзка винаги е за предпочитане, нали така, пред факс машини и ксерокопирани документи, които пристигат по имейл? И трябва само да ви кажа колко много се възхищавах на баща ви. Имам цял рафт с негови записи и ходех на концертите му винаги когато свиреше в Бостън. Знаете ли, аз присъствах на мемориалната служба в Ню Йорк, макар да не ви се представих в този момент. Бяхте толкова заета.

Тя кимна. Мемориалната служба се бе състояла на 25 март. Присъстваха стотици. Студентите на Александър говориха за него. Само неколцина от другарите му все още бяха живи, а и мъжете и жените горе, на сцената, не бяха вече млади. Трийсет, четирийсет, петдесет, та дори шейсетгодишни отдадоха чест на своя починал учител, описваха как ги е учил, как той променил ръката, с която държат лъка, или вибраторът им, или пък разбирането им за инструмента, колко бил щедър и колко важен, направо съдбовно важен за начина, по който протекли кариерите им. С голям апломб те описваха колко дълбоко разбиране за музиката им бил предложил той.

Към края на церемонията на сцената се качиха шестнайсет челисти, които изпълниха в негова чест „Песен на птиците“ на Казалс. Мнозина се разплакаха.

— Във всеки случай — продължи Бийчър, — баща ви искаше да прочетете едно писмо, което ми даде да съхранявам точно преди да умре.

— О?

Бийчър ѝ подаде запечатан плик: кремав, плътен, с нейното име, надраскано с черно мастило отгоре с познатия ѝ почерк.

— Това е за вас.

Мариана беше изненадана. Попита адвоката дали знае какво е съдържанието на писмото и дали всъщност сам не го е чел.

— Виждате, нали, че е подписано от задната страна. И, не, не съм го чел. То е — да използвам старомодното понятие — конфиденциално.

Тя се зачуди какво ли може да съдържа писмото. В крайна сметка двамата с баща ѝ бяха живели заедно, тя беше преглеждала кореспонденцията му, бе плащала сметките му. Това писмо безспорно щеше да съдържа някакви инструкции за стипендиантската програма, която той планираше да създаде, или пък за това какво трябва да прави с копията на страдивариуса, или пък с покрива на „На път към Суан“.

Адвокатът се оттегли от стаята и тя седна, отвори писмото и зачете:

10 декември 2009

Скъпа моя Мариана,

Мисля, че може би това е първото писмо, което ти пиша, откакто беше дете и аз пътувах из Франция. И много странно, че като се замисля, то ще дойде при теб, след като съм си отишъл. Но има някои неща, които трябва да знаеш, за да можеш да разбереш начина, по който съм организирал своето наследство — неща, които съм искал да ти кажа, когато майка ти умря. Но защото по това време ти беше много отчаяна и вече беше се отказала от соло кариера, никога не успях да намеря подходящ случай, в който да ти

разкрия тези неща. А след време просто реших да си замълча.

Убеден съм, че си била наясно и си пострадала от това, че с майка ти не бяхме много щастливи заедно. Ще ти спестя подробностите, но ще изтъкна, че тя ненавиждаше отсъствията ми, когато концертната ми програма се увеличи; ненавиждаше успеха ми, учениците ми — дори теб — всичко, което отнемаше от вниманието ми. Това беше една неестествена зависимост и докато тя все повече се затваряше в себе си, отказвайки да пътува с мен и да споделя удоволствията, които славата ми носеше, аз създадох връзка с друга жена, която ти си срещала само веднъж, швейцарската певица Франсин Розел.

И двамата с мадам Розел бяхме женени в годините, докато нашата връзка продължаваше — тя за диригента Бернар Розел. Виждахме се само когато бе възможно, но любовта ни беше силна и страстна. Може би си спомняш, че Франсин имаше общо с това, че придобих Сребърния лебед преди много години в Страсбург. Майка й беше тази, която ме запозна с притежателя на инструмента. През годините аз обучавах сина й Клод — той е с три години помлад от теб, и се гордея много с неговата кариера; той е прекрасен челист. Баща му е първокласен диригент, макар и не много амбициозен. По определен начин — тъй като ти, уви, вече не се изявяваш като соло изпълнител, Клод се превърна в музикалния ми наследник. Надявам се да станете приятели. Вярвам, че майка ти никога не е разбрала за връзката ми с мадам Розел, защото ние бяхме заедно единствено в Европа.

Тази информация с нищо не променя твоя живот, Мариана. Ти си моята обичана и единствена дъщеря и аз винаги съм те защитавал, като това ще продължа и при разпределението на моето наследство. Но знаейки тези неща, ти ще можеш по-лесно да приемеш онова, което следва. Написах писмото, запечатах го и го дадох на своя адвокат Кристъфър Бийчър, когото вече трябва да си срещнала. Никой друг не е въведен в тази информация,

освен теб и разбира се, мадам Розел, макар тя да не знае, че съм ти разказал за нашите отношения. Ти беше всеотдайна дъщеря. Никога не разбрах какво те накара да спреш да свириш. Но сега поне мога да ти поднеса плодовете на дългия ми житейски път в изкуството.

Бъди свободна, ангел мой, най-сетне да живееш свободно живота си.

Татко

Сама в конферентната зала, Мариана сложи писмото в зелената си чанта и притисна с ръце лицето си. Как е възможно нито тя, нито майка ѝ никога да не са подозирали за тази дълга, предателска връзка? Как може той да си е мислил, че това не променя нищо? Всъщност дали майка ѝ не е знаела за Франсин Розел? Колко ужасно, ако е знаела или пък е подозирала. Това би обяснило сълзите, черното безмълвие в къщата всеки път, когато Александър бе готов да отпътува. И всеки път когато е тръгвал на турне, той е отивал в отворените обятия на друга. Пилар сигурно е чувствала болезнено нетърпението му да замине.

Мариана се надигна от стола. Изтри сълзите с опакото на ръката си, която трепереше. Адвокатът почука. С възпитан жест той отвори вратата и я повика да го последва. Тя тръгна по петите му в другата зала, където предположи, че той ще ѝ прочете завещанието на Фелдмън. Бийчър отвори тежката дъбова врата, за да я пропусне, и се обърна към нея:

— Баща ви остави много точни инструкции за този случай. Надявам се, че всички ще бъдат доволни от развитието на нещата.

— Всички ли?

Но Бийчър вече бе влязъл в залата.

Масата блестеше. Големите прозорци очертаваха гледката към възвишението на „Бийкън Хил“ в далечината и магазините и колите отдолу. Имаше лампи със зелени абажури, тъмни кожени столове, кана с вода и четири чаши върху табла. Двама души — млад мъж и много по-стара жена — седяха край масата.

— Познавате се отпреди — каза Кристъфър Бийчър, — но ако не се лъжа, минало е много време оттогава.

Еlegantният мъж стана, за да я поздрави. От снимките по стената на баща си се досети, че това е Клод Розел, но той беше дори по-красив в действителност. На повечето от снимките носеше фрак; днес бе облечен в тънък тъмносив италиански костюм. Той приближи с протегнатата ръка, усмихнат. Стисна дланта ѝ с две ръце и я разтърси с топлота, като я гледаше право в очите.

— Прекрасно е, че се срещаме, Мариана.

Тя се втренчи в него, после в жената, седнала в далечния край на масата. Това трябва да е любовницата на Александър, Франсин Розел, жената, която го беше отделила от Пилар и също от Мариана. Нямаше снимка на майката на Клод, която да украсява стената в студиото на баща ѝ, но тук очевидно беше певицата, която в миналото е била любовница на Фелдмън и за която неговата любов е била, както току-що прочете, „силна и страдна“.

В това време Кристъфър Бийчър казваше:

— А помните ли, или трябва да ви я представя, мадам Франсин Розел?

Жената се изправи. Беше ниска, закръглена, все още хубава, с опъната, гладка кожа. Косата ѝ, боядисана в светло, сребристо русо, беше внимателно фризирана. Бе облечена в сиво-син костюм за път и бяла блуза от бродирана коприна. Около врата си носеше няколко реда перли. Мариана не би я познала на улицата, но като я видя сега, се сети за странното чувство на неудобство, което чувстваше винаги когато Александър споменеше, мимоходом, името ѝ. Клод все още държеше ръката ѝ.

— Толкова обичах и се възхищавах на баща ви. Той беше невероятно вдъхновен артист и учител. Изпитвам безкрайна благодарност, че съм бил негов ученик.

Франсин Розел бутна назад стола си и приближи, заобикаляйки масата, като се повдигна, за да я целуне по двете бузи. Мариана замръзна. Уханието на кожата ѝ и беше познато: L'Heure Bleue — парфюмът на Guerlain, който баща ѝ винаги ѝ носеше от Европа и който никога не беше харесвала. Пилар му каза, че това не е подходящ парфюм за младо момиче, но той продължаваше да го купува, несъмнено набързо, в безмитния магазин на аерогарата на път за вкъщи. А може да го е вземал от нейните запаси. Всичките му подаръци бяха празни символи, оплакваше се Пилар, всичките му

мили прояви — повърхностни, на юруш. Франсин се оттегли, свали ръцете си от раменете на Мариана, сякаш беше пипнала нещо горещо до изгаряне.

— Не сме се виждали от толкова ужасно дълго време, скъпа. Искях да ви пиша още в момента, в който баща ви почина, и щях да дойда на мемориалната му служба. Но имах концертен ангажимент, който не можех да отменя. — Тя склочи ръце, а очите ѝ се напълниха със сълзи. — Неговата смърт ни се отрази дълбоко. Той ще ни липсва ужасно.

— Да — додаде Клод, — толкова трудно ни беше, маман плака със седмици. Бяхме, все още сме, толкова разсипани. Каква загуба.

— Как се чувствате, Мариана? — попита Франсин.

— Тъжна съм, разбира се — отвърна тя студено и заобиколи масата. Чакаше адвокатът да ѝ посочи къде да седне. Той го стори и тя се настани. Но защо, попита се тя и започна да трепери, присъстваха тук тези двамата? Мадам Розел трябва да е не по-малко от седемдесет сега, макар да не ѝ личеше. Защо я бяха поканили да дойде в Бостън и в кантората на Бийчър?

Помъчи се да си представи причина. Може би тези двамата възнамеряваха да ѝ отправят предложение да откупят страдивариуса? Може би баща ѝ се беше разпоредил те да имат възможността да купят Лебеда първи, правото на първия отказ? Пред нея на масата имаше бележник и химикалка.

— Каква загуба — рече Клод отново. — Сигурно ви е тежко. Чувал съм, че вие двамата сте били толкова близки. — Мариана се обърна и оглеждайки го, установи, че е тревожно привлекателен. Не можеше да откъсне очи, макар че майка му се помъчи да отвлече вниманието ѝ.

— С какво се занимавате сега? — попита Франсин.

— Имах доста неща, за които да се погрижа — отвърна Мариана, — както можете да си представите. Той никога не е обръщал внимание на работите си — тя поспря, почувствала неудобство. — Имам предвид финансовите си работи, естествено.

Бийчър предложи да започнат със срещата. Клод издърпа един стол и седна до нея, като подпря ръката си на гърба на нейния стол, докато Франсин се върна на собственото си място в другия край на масата. Мариана благодари на Клод за чашата вода, която ѝ сипа, после

бързо отвърна поглед. Привличаше я — силните, ъгловати черти на лицето му, смесицата от самочувствието на зрял мъж и искреността на момчешкия му чар.

Имаше тъмносини очи и гъсти къдрици, руси като на майка му. Тя знаеше много малко за него, макар да беше чела рецензии, естествено, които Александър непрекъснато ѝ даваше. В Европа той беше изгряваща звезда, много ангажиран и уважаван, и в писмото си баща ѝ го наричаше „моят музикален наследник“.

— Моля за вниманието ви. Можем да започнем.

Бийчър благодари на всеки от тях, че е дошъл. Беше планирал тази среща, както Клод добре знаеше, така че да съвпадне с неговия дебютен концерт в Ню Йорк, за да не му се налага да пътува два пъти до Америка. Той пожела на младия челист успех. Щом погледна към Мариана, се усмихна.

— Трябва да подчертая, че това беше негово недвусмислено желание — да бъдем заедно в тази стая.

Докато Бийчър дърдореше: „Има обичайните заявления като «в добро здраве телом и духом»“, обичайните отхвърляния — „то отменя всички предишни подобни документи, и др.“, Мариана се мъчеше да потисне трепета, който вълнуващата близост на младия Розел до нея ѝ причиняваше, ръката му, метната на гърба на стола ѝ, която почти я прегръщаше. Обърна се рязко, за да го погледне, и установи, че той също се е втренчил в нея, очите му — дълбоки езера на безпокойство и съчувствие. Бийчър продължаваше да говори:

— ... и обичайните малки дарения на икономки и роднини — на племенника на баща ви, мисля, понастоящем жител на Израел, и на Дружеството на челистите и на Мемориалния фонд „Кусевицки“ в Тангълуд. И така нататък, и така нататък. Разбира се, с удоволствие бих обсъдил всяка от тези точки в подробности, но никоя от тях не би трябвало в този момент да ни притеснява. Вместо това и отново според точните инструкции на Александър Фелдмън трябва да ви информирам лично за основните дарения в това завещание. Въпроси?

Всички поклатиха глави. Мариана се мъчеше да не поглежда към Клод. Ръцете ѝ трепереха.

Адвокатът продължи, намествайки очилата на носа си:

(1) На дъщеря си Мариана Фелдмън оставям имота си в Стокбридж и всичките си акции, спестявания, пенсии и лични вещи.

(2) На Мариана оставям колекцията си от девет копия на Сребърния лебед, които съм купувал или поръчвал на майстори на струнни инструменти, и колекцията си от лъкове, с която да се разпорежда както намери за добре.

(3) На Мариана оставям всичките си документи и музикални партитури.

(4) На Клод Розел, като признание за големия му музикален талант и специалните му отношения с мен като мой надарен ученик, а и защото дъщеря ми вече не се изявява като соло музикант, оставям виолончелото „Страдивариус“ от 1712 г., познато под името Сребърния лебед.

Мариана бутна назад стола си и рязко се изправи.

— О, не, това не може да е истина. Прочетете го пак — извика тя. И докато Бийчър повтаряше последната точка, тя се разплака. Александър я беше предал. Клод протегна ръка към нея, но тя я избута настрана. Бързо грабна чантата и палтото си и избяга от стаята надолу по обточения с книжни рафтове коридор и навън през вратата.

ВТОРА ГЛАВА

КЛОД

След срещата в Бостън Клод и майка му се разделиха. Докато тя гостуваше на приятели в Кеймбридж, той излетя директно за Ню Йорк, за да се подготви за американския си дебют. По пътя за аерогарата си мислеше за Мариана и очевидния потрес, който бе изпитала. Притесняваше го, че той остана в кантората на Бийчър, докато тя изхвърча разридана. Искаше му се да тръгне след нея, да я настигне и да я успокои. Представи си как я държи и нежно попива сълзите от красивото ѝ лице с кърпичката си, как гали невероятната ѝ коса. Но защо ли би искал това? Винаги се бе притеснявал от бурни емоции, особено у жените, и още повече ако му се струваше, че може да е бил причината за тях. Необвръзващите връзки, онези, при които нямаше претенции или молби за ангажименти, му прилягаха най-много. Жените обаче сякаш винаги искаха повече, отколкото той възнамеряваше да им даде, ако не в началото, то впоследствие.

Щом пристигна в Ню Йорк, Клод се настани в хотел „Риджънси“ на Парк Авеню, избор на майка му. На няколко пъти се опита да позвъни на приятелката си Софи фон Ауер в Лугано с намерението да ѝ разкаже за страдивариуса и невероятния си късмет, но тя бе заминала на двудневна почивка с персонала на музея, в който работеше, и нямаше връзка с нея. Остави само предпазливи съобщения на мобилния ѝ телефон, защото не искаше да разваля изненадата. После хапна лека вечеря в стаята си и заспа дълбоко, съборен от часовата разлика.

Щом се събуди, се обади в офиса на „Баум & Фернан“. Кристъфър Бийчър му бе казал, че страдивариусът е в Ню Йорк, оставен от Александър точно преди смъртта му на съхранение и реставрация в магазина на търговеца на музикални инструменти и негов партньор, лютиера Пиер Фернан. От офиса съобщиха на Клод, че нито един от двамата мъже не е на разположение този ден. И двамата пътували, каза му администраторката, но щели да се върнат на

следващия ден, тогава със сигурност можел да си уговори среща. Той ѝ съобщи, че работата му е свързана със страдивариуса, и тя потвърди, че, да, наистина, г-н Бийчър се бил обадил. Г-н Баум бил наясно с причината за неговото посещение и оставил инструкции да посрещне г-н Розел на следващата сутрин в единайсет, ако това му е удобно.

— Утре в единайсет, разбира се — рече той.

Следователно му се отваряше ден да се упражнява и той точно това направи в хотелската си стая, използвайки заглушител за своето Давид Теклер, челото, което си беше купил преди десет години. Работи върху сонатите на Брамс, които щеше да свири в „Тъли Хол“, репетира по-трудните пасажки, като експериментира с ново фразирание и пръстовки, но винаги се връщаше към онова, което Фелдмън го беше учил. После поработи малко над концерта на Шуман, който щеше да свири на националното си турне. Когато ръцете му се умориха, излезе да обядва и после походи пеша, докато стигна до Линкълн Сентър. Там, пред „Алис Тъли Хол“, видя плакат със своето име и снимка: Клод Розел и — без снимка — Уилям Розен. „Известният швейцарски виолончелист — прочете той, — прави своя дебют в Ню Йорк в събота, 10 април, 20:00 ч. Това ще бъде първата му поява в американското му турне.“

За тази рекламна снимка бяха прилежно намазали с гел и разбъркали косата му, а очите му бяха широко отворени. Изглеждаше, реши поразвеселен, наистина много „евро“.

Вървейки, Клод продължаваше да си мисли за Мариана и се зачуди дали живее сама и дали не е някъде близо до нейния квартал. В град с размерите на Ню Йорк щеше да е нужно концентрирано усилие, за да я открие, ако не попиташе някой направо. „Концентрирано“, помисли си и се усмихна на себе си — играеше си с думите на английски. Трябваше да я намери и да я покани на дебюта си. Двамата имаха толкова много общо, толкова споделени неща, вярваше той, но най-вече това, че и двамата бяха посветени на баща ѝ.

Същата нощ той отиде на вечеря с колегата на импресариото си и пианиста Уилям Розен. Двамата с Розен планираха да започнат репетиции на следващия ден. Вечерята им мина приятно. Тримата хапваха тайландска храна и обсъждаха финансовата регулация и как тя би могла да се отрази върху швейцарските банки; смъртта на Александър; избухналият вулкан в Исландия; и здравето на диригента

Джеймс Левин. На Клод му се искаше да може да обърне разговора към темата Мариана, за да открие повече неща за нея, но не успя да намери заобиколен начин да го стори. Когато се върна в хотела, го чакаше съобщение. Майка му беше пристигнала и искаше да го види на закуска в девет.

* * *

На следващата сутрин в хотелския ресторант *maitre'd* ги придружи до една маса до прозореца, покрита с покривка.

— Е — рече Франсин, — голяма изненада изживяхме, *mon petit*, ти получи наистина забележителен подарък. Неочакван при това. Нямах представа, че моят стар приятел ще прояви такава щедрост към теб.

Клод, с коса, все още мокра от душа, си играеше с лъжичката в чашата.

— Маман, наистина ли не знаеше нищо за това предварително? Все ми се струва, че си знаела.

— Не, скъпи, наистина не знаех, макар че, разбира се, винаги съм мечтала да имаш такъв великолепен инструмент и действително се чудех какво ще прави Александър с Лебеда, след като Мариана спря да свири.

— Тя не точно е спряла да свири, маман — възпротиви си Клод. — Грижила се е за баща си — той спря. — Може би възнамерява да поднови кариерата си. Напълно е възможно.

Франсин не обърна внимание на думите му.

— Чудех се защо ни вика в Бостън адвокатът му и започнах да подозирам, че ни очаква някаква изненада. Ти знаеш, естествено, че той страшно много се гордееше с теб. Винаги е казвал, че си най-добрият му ученик.

— След Мариана — поправи я той. — За нея говореше с най-големи суперлативи.

— Вярно е, но когато тя спря да свири, ти стана най-голямата му надежда. Сега, скъпи, наистина си наследникът на неговия звук, на музикалните му идеи, на виртуозността му и... на неговия страдивариус.

— Не смятам да се преструвам, че ми е все едно. Чувствам се като галеник на съдбата. Почти не мигнах миналата нощ при мисълта, че днес ще видя Лебеда. Но се почувствах виновен, когато Мариана избяга така — като че ли сме ѝ го откраднали — той погледна към майка си и се усмихна. — Естествено, не бих искал да го върна.

— Никой няма да те моли за това. Тя знае, че такава е волята на баща ѝ.

— Маман, знаеш ли защо е спряла да се изявява като солист? Вие бяхте толкова близки приятели, може би г-н Фелдмън ти е казвал. — Клод замлъкна. — Колко странно човек да спре да свири така внезапно наред такава бляскава кариера.

— Александър никога не е споделял с мен. Смятам, че може би дори самият той не е знаел истинската причина. Но винаги е казвал, че има общо с болестта и смъртта на майка ѝ — че била изпаднала в тотална депресия. — Франсин намаза земела си с масло и отхапа. — И — продължи тя с лице, свъсено от неодобрение, — може също да има нещо общо с онази изключително шокираща и абсурдно публично демонстрирана връзка с руския диригент Антон Пиетовски, която продължи няколко години — женен мъж почти на възрастта на баща ѝ. Всички знаеха за нея. Всички ги одумваха. Пътуваха заедно и дори не се опитваха да крият отношенията си. Но после Пиетовски я остави и се върна при жена си.

— И какво стана с Мариана? — попита Клод силно развълнуван.

— Говореше се, че ужасно страдала, че сърцето ѝ било разбито.

— И спряла да свири ли?

— О, кой знае, скъпи. Какво ни засяга нас — тя спря и задъвка. — Не помниш ли колко често Александър намекуваше, че един ден виолончелото може да бъде твое? Очевидно не само те е дразнил.

— Но никога не съм смятал, че наистина има такива намерения, а ти? — Той се загледа в лицето на майка си.

— То щеше да отиде у дъщеря му, сигурна съм, ако беше продължила кариерата си, но тя реши да я прекрати. За какво би ѝ послужил този инструмент сега? За да свири на него в малки, незначителни състави за камерна музика ли? Александър искаше Сребърния лебед да е в ръцете на голям челист с голяма кариера. Затова сега Лебеда е твой.

— Той има определена цена, добре знаеш това, а тя може да има нужда от пари.

— Е, не е като да не ѝ е оставил нищо. Тя наследява всичкото му имущество и сметки, а и онези копия, които, ако иска, може да продаде — спря за миг, после заяви. — Наистина, Клод, не е наша работа.

— Въпреки всичко — настоя той, — аз лично съм притеснен и ще се помъча да се свържа с нея. Може би ще я покана на концерта си. Много бих искал да я опозная по-добре. — Той проби жълтъка на яйцето си и се загледа как плъзва настрани. — Стори ми се много привлекателна, всъщност красива. Не мислиш ли?

Франсин го изгледа остро, но не каза нищо. Клод хапна от яйцето си и взе страниците за изкуство от „Ню Йорк Таймс“. Майка му пренасочи вниманието си към телефона, като подреждаше програмата си за по-късно през деня. Клод усети, че се е раздразнила и не искаше да я безпокои. Напоследък, когато се обаждаше или я посещаваше, я намираще да плаче, с подуто и зачервено лице, вратът ѝ мокър от рукналите сълзи. Не искаше да я пита защо плаче. Струваше му се, че може и да не хареса причината. В такива моменти баща му винаги отсъстваше. Може би липсата му беше причината за нейното нещастие. В началото бе помислил, че има някаква караница помежду им. Но с течение на времето реши, че не е това.

— Вчера си обадох на „Баум и Фернан“ и попитах мога ли да мина, за да погледна Сребърния лебед — да ги посетя и да посвирия малко. Имам среща с тях днес в единайсет и се чудя дали би искала да дойдеш и ти. Моля те, маман, ела. Толкова бих искал да си с мен, когато за първи път взема инструмента в ръце като законен собственик — той ѝ се усмихна с най-чаровната си усмивка. — Ти беше, как да се изразя, въввлечена в късмета, който ме споходи.

Това успокои Франсин. Двамата се върнаха в стаите си, за да вземат нещата, от които ще имат нужда през деня. Когато излизаше от хотела, той държеше своя Теклер в лявата си ръка, а с дясната държеше ръката на майка си. Слънцето грееше ярко, градът оживяваше от топлите знаци на пролетта. На Петдесет и седма улица тръгнаха на запад към „Карнеги Хол“. Майка му вървеше изискано на високите си токчета, късите ѝ крака не можеха да настигат бързите крачки на Клод. Той забави темпото, когато тя се оплака, но му беше трудно да овладее нетърпението си да докосне Сребърния лебед.

След оглушителната шумотевица на Петдесет и седма улица магазинът им се видя като убежище — притихнал и елегантен, той миришеше на дърво, лепило и лак, които по-скоро принадлежаха на една отминала епоха, например на Кремона — този център на люттиерството, отколкото на днешния Манхатън. Тежките стъклени врати проскърцаха, когато Клод ги отвори. В този утринен час изложбените помещения все още бяха тихи. Само неколцина клиенти бяха дошли да разгледат инструментите. Стените на двете официални стаи бяха покрити с антикварни дървени шкафове със стъклени вратички и с меко вътрешно осветление. В тях бяха подредени цигулки, виоли и виолончела, всичките закачени под един и същи ъгъл; навсякъде очите виждаха излъскано дърво, хвърлящо различни отблясъци, което улавяше приглушената светлина на старинните полилеи. Подът беше застлан с износени, но прекрасни персийски килими и в средата на всяка от стаите имаше по една дълга старинна маса в стил френска ферма.

Младата жена, с която бе разговарял предния ден, ги поздрави и тръгна да доведе работодателя си. Клод и Франсин разкопчаха палтата си и той подпря калъфа с виолончелото срещу стената. Френските прозорци, разделени на много отделни стъкла, гледаха към Петдесет и седма улица, но шумът от трафика долу не ги достигаше.

Хайнрих Баум, нисък и плешив мъж, от когото струеше енергия, дойде да ги поздрави и енергично раздруса ръцете им. Беше малко над седемдесетте, облечен в тъмен костюм с бели райета и риза, чиито копчета за ръкавели бяха във формата на цигулки.

— Ах, мадам Розел. Вас срещнах, като идвахте с маестро Фелдмън, но синът ви досега не беше посещавал нашия магазин. Щастлив съм да ви посрещна тук, моєю Розел, и да ви поздравя с невероятно щастливото събитие. Това е един великолепен инструмент, както сам ще се уверите.

— Естествено, той го е виждал и преди — обади се Франсин.

— И двамата познаваме челото.

— Да, разбира се — рече Баум. — Вие бяхте приятелка на Александър.

А Клод добави:

— Благодарение на щедростта на мосю Фелдмън свирях на Лебеда няколко пъти по време на уроци. Знам какво неоценимо богатство е, повярвайте, знам и колко голям късметлия съм.

— Да — потвърди Баум със съжаление, — наистина е съкровище. — Той потри ръце и сведе поглед. — Несъмнено сте наясно, че бях намесен в покупката на Лебеда още от самото начало. Аз му заех парите, за да го купи от семейство Гентнер в Страсбург. Той бързо върна заема, но няма да си кривя душата, смятах, че двамата имаме негласно споразумение нашата фирма да продаде челото след смъртта на Фелдман, ако Мариана решише да се откаже от него. Така че, естествено, ние сме разочаровани, че това няма да се случи — той поспря и едва-едва се усмихна. — Но нашият лош късмет е вашата благосклонна съдба.

Тримата се засмяха сконфузено. Франсин се обади:

— Моята добра приятелка Изабел Гентнер беше онази, която запозна Александър със семейството и направи продажбата възможна. Виждате ли, всички имаме участие в това.

— И по този начин майка ми се е запознала с мосю Фелдмън, а аз станах негов ученик.

— И челото не се озова във вашите ръце.

Клод слушаше напрегнато думите на Баум. В бъдеще щеше да има нужда да рецитира всички тези истории. Според архивите италианският виконт Креспи купил Лебеда през 1714 г. и неговото семейство го държало в продължение на три поколения. После заради републиканските си възгледи те трябвало да отидат в изгнание. Челото намерило нов собственик, французин, военен, който живеел в Лотарингия. Фелдмън обичаше да разказва историята, която беше чул от мадам Гентнер. Тя сочеше едно леко обезцветено петно на гърба му — от коняк, който разлели там при някакъв спор.

Лебеда бил продаден в Париж на Ж. Б. Вилом през 1854 г. Оттук насетне следата беше документирана. Жан-Батист Вилом, както бе всеизвестно, предпочитал кремонските инструменти. Той бил първокласен копирач на инструменти и съсредоточил собствените си усилия върху модела на Лебеда. Използвал дебеломер, за да измери дебелината, използвал същата ширина на тялото и царгите като на отдавна умрелия италиански майстор, той съвсем точно следвал

шаблона на Лебеда. Пропорциите му и ефовете му, както и позиционирането на душичката били изчислени така, че да произведат най-богат и най-сладък звук. Никой не можел да сътвори по-добър от него, или поне така твърдял Вилом. И на този Вилом сега свиреше Мариана.

Баум приключи лекцията си и се извини, за да съобщи на партньора си Пиер Фернан, че семейство Розел са дошли. Секретарката ги отведе в една малка стая и донесе сребърен поднос с кафе и бишкоти. Франсин си взе, макар че току-що бе закусила.

Баум се върна с лютиера Пиер Фернан. Той носеше жълта роба с навити ръкави над облеклото си. Беше дребен мъж с напомадена коса, сресана назад, и със сиви мустаци, извити в краищата. Зад него вървеше Филип Сорел, негов асистент и мениджър на ателието му. Остана най-отзад и кимна, за да ги поздрави. И той носеше роба.

Баум ги представи един на друг и всички се здрависаха.

— *Enchanté* — рече Фернан, — *de vous revoir, Madame*, и да се запозная със сина ви. Чувам все, че той артистичният наследник е на мосю Фелдмън, но виждам още, че е и красавец.

Франсин отвърна, че също се радвала да го види отново.

— Съкрушен съм за Александър, *desolé* — обърна се той към цялата стая. — Знаете, че винаги съм му викал „Маестро“, но той ми казва не, не, името ми е Александър. Загубили много велик приятел.

Макар от десетилетия да живееше в Америка, Фернан имаше силен френски акцент.

Дори този на майка ми е по-слаб, помисли си Клод развеселен, а тя никога не е живяла в англоезична страна.

— Знаете ли — продължи лютиерът, — че тоз лебед е моето бебе, съкровище ми. Все съм аз този работи по него, още откак мосю Фелдмън донесъл него от Страсбург. Сам аз работех за великия майстор Сакони, кога за първи път дошъл в тази страна и бях, ако можете повярвате, млад. Чакал много години да дойде шанс да го реставрирам, но мосю Фелдмън беше винаги твърде зает да свири. Надявам се, разбирате, мосю Розел, че обещал на него да се грижи.

— Разбира се — каза Клод, — чест ще бъде за мен да работите по него. Но можете ли да ми кажете в какво състояние се намира в момента? Мосю Фелдмън винаги е вадил толкова хубав звук от него, че той сякаш никога не се нуждаеше от подобрения.

— А, туй не е проблем. Звукът е прекрасен, но му е нужна грижа. Има пукнатина, миниатюрна, на гърба и други неща да се поправят. Лакът трябва да се почисти, става малко потъмнял, от пътуванията, от промени в климата, от прах. Малко работа по душичката, може би да понаглася магаренцето — всеки голям инструмент заслужава това, разбира се. Ще го накарам да запее дори по-хубаво от сега. Но вие искате да видите? Елате, мосю, мадам, в мое ателие, където е в безопасност.

Заедно с Баум и Сорел, Клод и Франсин се върнаха, минаха край офисите и се отправиха към студиото на лютиера. То беше голямо и светло, по ръбовете на работните маси бяха наредени щипки. По стените имаше рафтове, върху които бяха натрупани дълги греди. Бели дървени тела в кутии, чието съдържание бе описано чрез датата и мястото на придобиването им, пълнеха допълнителните рафтове. Имаше кутии, озаглавени: шийки — цигулка, виола, чело, и една кутия с етикет: охлюви.

Един шкаф, чиито вратички зееха отворени, съдържаше шишета с разреждатели за бои, масло от ленено семе и пигменти, четки и парцали. От клиновете в стената висяха различни инструменти и на всяка работна маса имаше разглобени музикални части. Няколко от тях, все още nelaкирани, бяха бели на цвят. По пода имаше стърготини; въздухът беше наситен с миризмата на лепило и лак. Главата на Клод се замая от вълнение, когато Фернан отключи сейфа с размерите на цяла стая и ги покани вътре.

Там, в отделни клетки, от кадифени ремъци висяха различни инструменти. В тези отделения имаше още дървени бъчви, до различна степен пълни с части от инструменти, ако те се намираха в разглобено състояние: шийка, охлюв, стреме. Една от цигулките, гваданини, беше напълно разпарчосана; стоеше си в контейнера като пациент в интензивното, който е претърпял операция. Тук, в сейфа, бяха събрани най-ценните инструменти — под малки етикети, прикрепени към нишите: гваданини, страдивариус, вилом.

— Както сами виждате — рече Фернан, — Лебеда още не претърпял операция, недокоснат е.

— *Virga intacta* — пошегува се Баум.

Фернан извади челото от клупа, с който бе завързан под охлюва, и го изнесе в шоурума, като го въртеше в ръцете си така, че да могат да

се наслаждат на формата му, на безупречната изработка и на текстурата на дървото. После подаде инструмента на Клод и донесе стол и лък. Направи знак на Сорел да изключи радиото.

— На ваше разположение, мосю Розел.

Фернан прояви кавалерство, докато партньорът му стоеше мрачен до него. Клод се досети, че на Баум му отнемаха една сериозна комисиона. Не бе възможно да се прецени каква е стойността на Лебеда на открития или пък на черния пазар, тъй като през последните години не бе имало никакви сравними с това продажби. Челата от Форма В от „златния период“ на Страдивариус — някъде между 1707 и 1720 г. — се различаваха по това какъв е лакът им, какво е останало от оригинала, колко от дървената му част е била заменена и доколко добре звучи инструментът. По всички тези показатели Сребърния лебед беше безупречен, Клод беше наясно с това, и фактът, че смята да го задържи, беше голяма загуба за Баум. Досещаше се, че Баум се бе надявал да получи два или три милиона долара комисиона от неговата продажба.

Преди да започне да свири, Клод разгледа гравираните лебеди от двете страни на охлюва. Изпита такава неземна радост, че едва успя да вдигне лъка до струните. Но щом начена сюитата на Бах в до мажор, служителите наоколо спряха да работят и се насъбраха да го слушат. Франсин го наблюдаваше с огромно задоволство. Щом той свърши, малобройната му публика избухна в аплодисменти.

Станал прав, той подаде челото обратно на лютиера.

— Господа, смятате ли, че бих могъл да свиря на Лебеда следващата седмица, тук, в „Алис Тъли Хол“? Звукът е толкова по-богат от този на собствения ми инструмент, че вече се чувствам разглезен.

— Всеки, който е свирил на Лебеда, след това се е разглезил — изсмя се Фернан. — Той кара всички да звучат като истински виртуози.

— Разбира се, ще трябва да идвам всеки ден тук и да се упражнявам, за да свикнат ръцете ми. Ще ми достави такова огромно удоволствие, ако свиря на Лебеда в чест на Маестрото на първия си нюйоркски концерт. Може би дори не е твърде късно това да се отрази в програмата, мога да попитам импресариото си — и естествено, също и мадмоазел Фелдмън.

— Повтарям ви, мосю Розел — рече лютиерът, — това в крайна сметка си е вашият инструмент. Но преди той да напусне нашия магазин, трябва да се уверим, че застраховката му е наред. Може би Хайнрих ще уреди това, нали? И трябва да помните, че се връща при нас веднага след концерта, за да направим онези настройка, която сме обещали не само на Александър Фелдмън, докато беше жив, ами сега и на неговата памет. Дотогава, при всички случаи, можете да идвате и да свирите всеки ден.

Сбогуваха се. Клод и Франсин напуснаха магазина, като той носеше виолончелото си Теклер. И двамата горяха от въодушевление, когато се разделиха на оживената улица. Клод, за да репетира с пианиста си, а Франсин, за да иде на пазар няколко пресечки по на изток в „Бергдорф Гудмън“. Клод тръгна към центъра замислен.

Той бе ценил срещите си с Александър, който беше дал да се разбере, че двамата могат да разговарят за всичко, като Клод може да задава всякакви въпроси и той ще му отговаря прямо. Когато Клод стана тийнейджър, Александър все повече го подтикваше към тези разговори на четири очи. Водеше го на дълги разходки край езерото Лугано. Без всякакви задръжки, той шокираше и доставяше удоволствие на младия си придружител с откритите си мнения, съвети, пикантни вицове и истории, които Клод не би могъл да повтори у дома. Когато ги изпращаше на тези екскурзии, Франсин предупреждаваше Александър: „Не му пълни главата с шантави идеи, Александър. Ние не сме американци“. Александър, разбира се, не й обръщаше никакво внимание.

При една такава разходка, точно когато Клод щеше да участва за първи път в състезанието „Чайковски“, Александър, който бе дошъл да го наставлява, а и като член на журито, го попита:

— Е, млади момко, работихме ли работихме по музикалното ти представяне. Сега нека те питам как стоят нещата с представянето ти на романтичния фронт?

Клод, смутен, неотзивчив, ритна едно камъче по пътеката.

— Е, хайде, хайде — настоя Александър. — Сигурен съм, че младите дами те преследват. Ти си ужасно красив, абсолютен чаровник.

— Не се интересувам чак толкова от момичета — отвърна Клод сериозно, — освен ако не свиря с тях, разбира се. Искам да кажа, че

много харесвам момичетата, но мама казва, че трябва да се концентрирам върху челото, и смята, че съм твърде зает, за да излизам с тях.

— Тъй ли говори? — попита Александър и по лицето му се разля усмивка. — Ти не си вече дете, знаеш ли. На твоята възраст аз живеях сам в Ню Йорк и правех любов толкова често, колкото успявах да вкарам някое момиче в леглото си.

— Мисля, че родителите ми не биха одобрили това, ако го знаеха, г-н Фелдмън — усмихна се Клод. — Затова не трябва да го споменаваме пред тях.

— Какво друго казва майка ти по въпроса?

— О, тя категорично смята, че за всеки мъж има правилната жена и аз ще го разбера, когато открия своята. Твърди също, че човек трябва да се пази за тази специална жена, че бракът е нещо свещено и след като веднъж се ожениш, трябва да бъдеш верен.

Александър избухна в гръмък смях. Клод се почувства обиден и объркан.

— Защо се смеете, г-н Фелдмън?

Александър изведнъж спря, обърна се да го погледне и изучавайки лицето му, смени изцяло позицията си.

— Не се смея, защото майка ти не е права, разбира се. А просто защото това е толкова очарователно старомодно.

— А вие какво мислите? — Клод го изгледа изпитателно.

Двамата продължиха да вървят. Над езерото се събираха облаци.

— Мисля, че когато човек е млад и изпълнен с енергия и желания, той трябва да им се наслаждава, да се наслаждава на тялото и на удоволствието, без да жертва прекомерно много от времето си за работа. Че трябва да събере опит и после да се върне към музиката, да занесе целия този опит обратно в музиката. Но тя трябва да е центърът на живота му.

— Тогава защо изобщо да се жени? — попита Клод. — А да не продължи просто да събира опит, както го наричате вие.

— Защото рано или късно ще поискаш да не си сам. Ще поискаш някой да се грижи за теб.

— С музиката човек никога не остава сам, г-н Фелдмън. Вие със сигурност вярвате в това.

— Да, но музиката не вечеря с теб, нито те слуша или пък прави семейство, а това също е важна част от живота.

— Мисля, че няма да се ожения — обяви Клод замислено. — За всички неща, които споменахме, си имам майка ми и баща ми, а и ми допада идеята да запазя свободата си.

— Това чувство ще продължи, докато не срещнеш правилната жена, както казва майка ти, и не поискаш да я задържиш. Тогава ще се ожениш. Но първо се наслади на всички удоволствия на младостта.

* * *

Уилям Розен живееше в нов жилищен комплекс в Челси, в задната част на сградата. Студиото му, с изглед на запад, имаше допълнителна звукоизолация, която му позволяваше да свири, без да безпокои съседите си. Той посрещна топло Клод на вратата и му каза, че жена му и децата са излезли навън за следобеда, за да могат двамата да репетира на спокойствие. Розен, един доста търсен пианист, беше дългуч с червеникав перчем и брадичка ала Ван Дайк. Първо си беше изградил репутация като акомпаниращ пианист, а после се бе впуснал в соло кариера. Беше с десет години по-стар от Клод и му правеше услуга. В Ню Йорк името му пълнеше концертна зала с нормална големина и давайки зелена улица на Розел, той му гарантираше специално внимание за дебютния му концерт.

Тъй като досега двамата бяха свирали заедно само два пъти, в Германия, наясно бяха, че имат доста работа, за да подготвят сонатите на Брамс — особено втората. Соната в ми минор, опус 38, бе позната и на двамата, а щяха да свирят и Соната за цигулка №1 в сол мажор, опус 78, аранжирана за чело и пиано. Но третата пиеса, втората Соната за пиано и виолончело във фа мажор, опус 99, представляваше сериозно музикално предизвикателство. Бяха я обсъждали предната вечер.

В дневната на семейство Розен Клод отвори калъфа на челото си и извади лъка и колофона. Извади и нотните листове, а после и теклера. Сърцето му беше свито от гузната съвест на предателството; сега неговият инструмент му се виждаше обикновен и прозаичен. Сякаш старият му другар — верен и незаменим — е бил наскоро

изместен от нещо много по-шикозно, жена домакиня, изместена от красива любовница. Клод довери под сурдинка на домакина си новината за Сребърния лебед. Тъй като се надяваше да свири на него на концерта си, не биваше това да бъде изненада за Розен, когато се качат на сцената. Втората част особено, *Adagio affetuoso*, предлагаше най-добрата възможност да демонстрира силата на този инструмент.

Домакинът му, виждаше се, беше впечатлен.

— Все чуваме, че ти си най-скъпоценният ученик на Фелдмън. Е, това със сигурност го потвърждава — пианистът го огледа внимателно. — Но защо мина толкова време, докато дойдеш да свириш в Америка?

— Нали знаеш, баща ми винаги е смятал за маловажно дали ще пробия тук. Той дирижира само в Европа и като че ли не смята за нужно да прекосява Атлантика — може би защото никога не са го и канили да дирижира в Америка и е приел обидата твърде надълбоко — Клод нагласи стола си и пулта за ноти, докато говореше. — А майка ми, поради неясни за мен причини, май правеше всичко възможно да ме държи далеч от Съединените щати. Разбира се, и преди съм идвал в Ню Йорк, но само няколко пъти, и то като турист. Трябва да кажа, че се чувствам прекрасно, че най-сетне идвам тук за представления, а за мен е голяма чест да свиря на първия си американски концерт с теб, Уилям. Ти винаги си акомпанирал на значително по-големи музиканти.

— Може би на по-знаменити — щедро му отвърна Розен, — но не задължително и по-талантливи. С изключение, разбира се, на Александър Фелдмън, който сам по себе си е в отделна група.

Това даде и повода, който Клод отдавна чакаше.

— Чувах, че дъщеря му също била изключителен талант. Познаваш ли я?

— Среждали сме се, но не мога да кажа, че наистина я познавам. Няколко пъти съм я чувал да свири. Беше невероятен музикант. Изпълненията ѝ бяха много специални — нещо изцяло нейно, макар че се чувстваше и чувствеността на баща ѝ. Притежаваше виртуозна техника, но никога не се е поддавала на мелодрамата на „сценичността“, просто една мелодична, резервирана чувствителност и романтично звучене. Невероятно пълноценна като изпълнител и същевременно притежаваше способността да те омагьоса. И наистина зашеметяваща, когато моментът го изискваше. Да, истинско явление беше.

Клод изслуша Розен, после каза:

— И е толкова великолепна, трудно е да не я забележиш. Всичко необходимо за страхотна кариера в пакет.

Двамата се засмяха.

— Имаш ли представа защо е спряла да концертира? — попита Клод. — Толкова съжалявам, че никога не съм я чувал.

— Направи няколко записа, само няколко, но те са необикновени — най-вече Дворжак и Виктор Хърбърт. Хайдн също. Абсолютно точна височина, искам да кажа, точно като времето по Гринуич. А способността ѝ да общува със слушателя беше тъй дълбока, та чак мистериозна, но никакво усилие от нейна страна не се усещаше. Още можеш да ги намериш — записите. Продават се — и ще можеш сам да прецениш — пианистът спря, замислен. — А защо спря кариерата си... очевидно тя страдаше от ужасна предсценична треска и вместо да отслабва с времето, тя ставаше по-силна. Накрая, една вечер се срина на сцената... това, мисля, стана през 2002 г.

— Сценичен страх — рече Клод. — Нищо такова не съм изпитвал. Но пък знам, че може да съсипе нечия кариера. Чух също и слухове за някаква любовна драма с Антон Пиетовски. Ти знаеш ли за това?

— Нямаше начин да не знаеш за връзката им. Те непрекъснато бяха заедно. Мариана беше луда по него. Има най-различни клюки, но не съм информиран в действителност какво се е случило. Знам само, че жена му се премести тук от Москва и Пиетовски се отказа от Мариана.

— Баща ѝ безпокоеше ли се? Тя е била толкова млада за човек на възрастта на Пиетовски, а и той е бил женен!

— Хората разправят, че не се е опитвал да прекрати връзката и че не е прекъснал приятелството си с Пиетовски, след като двамата се разделиха, макар Мариана да е била съсипана. Странен човек е Фелдмън. Независимо от всичко, което е казвал публично за това какъв блестящ музикант е Мариана и как е наследила таланта му, той сякаш повече е подкопавал, отколкото е стимулирал кариерата ѝ — сякаш е недолюбвал успеха ѝ. Ключката носи, че бил нещо като тиранин, настоявал тя да следва неговите музикални идеи, оплаквал се, когато използвала апликатура, която не е неговата. Нали знаеш, разни такива работи. В края на живота си старецът я използваше за компаньон,

секретарка и практически прислуга. Тя се посвети на това да го обгрижва. Мнозина смятат, че Фелдмън провали кариерата ѝ.

Клод се почувства заинтригуван, докато слушаше Розен. Реши, че след като приключи репетицията, ще изпрати бележка на Мариана, с която да я покани на концерта си, на приема и вечерята след него. Усещайки, че това няма да се хареса на майка му, и след като си спомни как тя се беше държала на закуска, реши да не ѝ казва нищо. За разлика от приятелката му Софи — толкова дребничка, руса и свършена, толкова швейцарка — интелектуална и сдържана, Мариана обещаваха силни вълнения. Вече беше открил телефонния номер и адреса ѝ в указателя и ги носеше в портфейла си. Бе твърдо решен да я опознае, и то бързо.

— Хайде, Клод, давай да работим. — Розен издърпа столчето на пианото. — Трябва много нещо да свършим, преди моето стадо да се върне.

ТРЕТА ГЛАВА

МАРИАНА

Мариана, съсипана, избяга от адвокатската кантора обратно в нюйоркския си апартамент, който бе дала под наем на една приятелка през годините, в които живя с Александър, а сега си беше върнала на свое разположение. През месеците след смъртта на баща ѝ той въпреки всичко продължи да изразходва времето и вниманието ѝ. Беше го погребала, беше спазила траура, беше го почела и организира мемориалната служба, бе държала речи и сторила всичко по силите си, за да направи онова, което той би искал — което всъщност бе очаквал от нея.

А сега изпитваше най-чистата форма на клокочещ гняв. Кой, по дяволите, беше Клод Розел, че да получи нейното виолончело? Александър беше отворително копеле. Тя бе проявила такава лоялност... и глупост. А на него не му беше пукало за друг, освен за него самия и собственото му велико наследство. Сега, само да бе по силите ѝ, тя би изличила това наследство. Чувстваше се унижена. Всички щяха да разберат, че той ѝ е отнел Сребърния лебед и го е дал на някакъв непознат.

Вината беше на Франсин Розел. Тази жена очевидно беше интригантствала, за да осигури на сина си челото. Очевидно, че като не е успяла да вземе друго от почти четирийсетгодишната им връзка, щеше да присвои за сина си проклетия инструмент. С отвращение си припомни опита на тая жена да я прегърне в кантората на Бийчър, да я разпитва за емоционалното ѝ състояние. Ненавиждаше я и искаше тя да страда.

Клод обаче изглеждаше истински изненадан от подаръка. Беше се държал доста трогателно, реши Мариана, и тя не можеше да го вини. Перфидната му майка бе живяла в лъжа, която би го наранила, ако някога откриеше истината. Той също беше жертва на нейната необузdana, егоистична връзка, все едно дали го знаеше, или не.

Може би и неговото детство е било самотно като нейното. И той като нея е бил отгледан от родители, които са били вгълбени в кариерата си и в любовните си афери. Нито тя, нито Клод имаха братя или сестри. Александър често ѝ беше казвал: „Не ти трябва брат или сестра, ти си имаш Лебеда. Виж го как седи до теб на задната седалка. И с него нямаш караници!“. И макар да изпитваше невероятна гордост, че семейството ѝ притежава такова съкровище, тя също бе ненавиждала това любимо второ дете, което пътуваше навсякъде с Александър. Лебеда седеше само в първа класа в самолета и обикаляше европейските столици, които Мариана копнееше да види. Но двете с Пилар си седяха вкъщи.

Беше присъствала на бащините си заминавания, застанала точно зад вратата, докато му я държеше отворена. Макси, техният кокер шпаньол, започваше да вие жаловито още в мига, в който господарят му вдигнеше куфара и калъфа на виолончелото и ги занесеше във вестибюла. Самата Пилар не идваше до вратата. Александър отиваше да я търси в „закусвалнята“ и се мъчеше да я целуне за сбогом и тя виждаше как майка ѝ извързва лице. После той профучаваше покрай нея, като я прегръщаше и я потупваше по главата, грабваше чантата си, палтото и челото. Казваше ѝ да бъде добро момиче и ѝ напомняше да се упражнява.

— Грижи се за майка си — винаги ѝ повтаряше, докато вратите на асансьора се затваряха. И макар да изпитваше гордост, че са ѝ възложили такава задача, нямаше никаква представа как, изправена пред бушуващия гняв и тъгата на майка си, да я изпълни достатъчно добре.

След като Александър заминеше, кучето се измъкваше, за да се свие в един ъгъл на студиото му и да скимти. Тогава сякаш мъжделеещият източник на вътрешна светлина у майка ѝ угасваше — сякаш съпругът ѝ контролираше някакъв човешки превключвател. Пилар седеше на масата, пушеше и драскаше припокриващи се кръгчета върху белите полета на Ню Йорк Поуст с парченце от молив.

Понякога Мариана се мъчеше да я ободри, да ѝ предложи план — посещение при баща ѝ в Куинс, пазаруване в „Мейсис“ със спирка в „Чок фул о’нътс“ за по сандвич с крема сирене и стафиди. Тя виждаше, че майка ѝ страда, затова и тя страдеше — не по-малко от болката на майка си, отколкото от заминаването, което я бе причинило. Знаеше, че

Пилар почти няма какво да прави в периода, когато Александър го няма, и малцина бяха приятелите, с които да се срещне. Въпреки това тя сякаш не се радваше, когато дъщеря ѝ се връщаше от училище следобед. Не се надигаше от стола си, нито приготвяше закуска или пък питаше как е минал денят ѝ. „Имаш ли много за домашно?“ — най-много да попита тя. Единствените следи от дейността ѝ през деня бяха пълните пепелници, съобщенията за Александър, които записваше на едно тефтерче до ръката си, купчините издания на „Модерна библиотека“, които нарастваха край стола ѝ.

— Мамо, казаха ми да те попитам дали искаш да се включиш като доброволец в училищния базар тази година? На 7 април е, събота.

— Моля те, кажи им, че не мога. Баща ти тъкмо ще си пристигне — Пилар винаги знаеше програмата на Александър, но само дните на заминаване и завръщане, никога къде се намира в определен ден. За тази информация Мариана трябваше да се консултира с дневника му върху бюрото. Тя проверяваше програмата му всекидневно и рядко намираше следи, които да покажат дали майка ѝ го е отваряла. Не се случваше често.

— Мисля, че ще е забавно — настоя Мариана. — Обичам да идваш в училище.

Не си спомняше кога за последен път Пилар бе направила подобна визита. Майките на приятелките ѝ непрестанно кръжаха около училищната администрация, работеха усилено да набират средства за дадена кауза или благотворителност в скъпото частно училище, „Уайд уърлд“, което яко се бе вкопчило в претенциите си за прояви на социално съзнание.

— Не ми се нравят особено другите майки — отвърна Пилар. — Носят дълги до земята визонов палта и изискват от прислугата си да работи по дванайсет часа на ден, докато те самите се возят с такси до училище, набират средства за протестни походи и за Фонда за чист въздух, но оставят децата си да ходят сами до дома всеки следобед, където ги посрещат домашните помощници.

Мариана си помисли, че сигурно е приятно на входа да те приветства прислужница и да ти приготвя закуска. Изненада се от презрителния тон на майка си.

— Прислужниците са в къщата — поясни тя, — и някои са наистина много учтиви. Не сме сами.

Семейство Фелдмън не наемаше прислуга. Беше против принципите на майка ѝ, а и не разполагаха с парите за това. Вноските по покупката на Лебеда все още изискваха големи суми. Мариана често решаваше да посети приятелки след училище, страхувайки се да се върне в техния безмълвен апартамент. Но не можеше да остава дълго заради репетиционната си програма. Вкъщи, в присъствието на Пилар, тя се чувстваше най-самотна.

— Все едно, щом изпитваш подобни чувства, защо сте ме изпратили с татко в „Уайд уърлд“?

— Смятах, че ще е полезно за теб. Един господ знае баща ти какво си е мислил.

— Той дойде ли да го види? Заедно ли го избрахте?

— Не, нямаше нито време, нито пък интерес.

Мариана ѝ се примоли отново, този път с тъга.

— Така или иначе много бих искала да работиш на базара!

Пилар запали цигара и пак взе молива.

— Ще разговарям за това с баща ти, ако се обади. Знаеш, че съботният ден е най-натовареният му откъм ученици и той има нужда от мен тук.

— Добре. Благодаря, мамо.

* * *

Тя беше чувала баща си да говори с гордост за майчините ѝ принципи, за работата ѝ като основател и директор на балетното училище, което обучаваше таланти сред по-бедните прослойки чрез изкуство и обществена работа. За да постигне това, тя се бе отказала от службата си в Корпуса на Нюйоркския градски балет. Също като родителите си, Пилар имаше изострено чувство към социалната несправедливост и привилегиите. Беше ходила на юг в ранните дни на движението за човешки права и проповядваше расова равнопоставеност в изкуството. Преподаваше в центрове за комунални услуги и клубове, в държавните училища в бедните квартали. Александър разказваше на хората каква борба е водил, за да привлече вниманието ѝ, толкова всеотдайна била тя към училището си и онова, което той наричаше „нейните социалистически идеали“. (Това не беше

самата истина, по-късно щеше да открие, че майка ѝ, много влюбена, бе чакала в продължение на няколко години, докато Александър се реши да се ожени за нея.)

— Но, татко, защо тя седи само вкъщи? — попита го веднъж Мариана.

— Защото трябва да се грижи за теб — отвърна той — и иска да се грижи за мен. Моята кариера изисква много от нея. Имам нужда от нея вкъщи, когато се връщам от турнета, и ти се нуждаеш от нея у дома, когато мен ме няма.

Той, изглежда, смяташе, че с това дава ясен отговор и когато тя го погледна объркано, добави раздразнено:

— Не беше подходящо вече тя да работи с тези хора. Помолих я да се откаже, когато ти се роди. Просто за нея стана непрактично да има толкова много ангажименти, които се биеха със собствената ми програма.

Яростта на майка ѝ се изливаше върху Мариана, страничния наблюдател, и я плашеше. Мъчеше се да разбере как бе възможно тя да бе обичала баща ѝ тъй страстно и самоотвержено, толкова да е копняла за вниманието му, че да му посвети живота си, докато същевременно е негодувала срещу успехите му и е бесняла срещу отсъствията му от дома. Когато той се връщаше, тя винаги го наказваше, но той бавно успяваше да я издърпа обратно от мрака. Веднъж Александър намигна на Мариана и ѝ довери:

— Те двамата с Макси са еднакви в това; държат на достойнството си. Трябва търпеливо да ги умилюваш.

* * *

На сутринта, след като се върна от Бостън, външният звънец иззвъня и един куриер ѝ връчи букет с цветя. Тя разкъса плика. Бележката в него беше от Клод.

Скъпа Мариана,

Надявам се, няма да приемеш за нахално, че ти пиша след последната ни среща. Тази събота имам концерт в

„Алис Тъли Хол“, ще свиря Брамс с Уилям Розен. Ще бъде чест за мен и истинско удоволствие, ако на първата ми изява в Ню Йорк бъдеш мой гост — на концерта, на приема и на вечерята след това, която Елинър Либи дава в моя чест. Чувствам, че имаме толкова много причини да се опознаем, да бъдем приятели. Надявам се, че ще се съгласиш да присъстваш. При всички случаи ще оставя за теб билет на касата и ще помоля г-жа Либи да ти изпрати покана.

С приятелски поздрав,

Клод

Тя почувства как я залива вълна на възбуда, силно контрастираща с раздразнението, което изпитваше, откакто напусна Бостън. Дали се бе надявала Клод да се свърже с нея? Много години бяха минали от последната ѝ и единствено сериозна връзка с мъж, с Антон Пиетовски. Нещата не бяха завършили както се надяваше; той я напусна. Тя разви панделката и хартията около букета и се възхити на екстравагантната аранжировка, на щедрия жест и уханието на свежите пролетни цветя. Нямаше дори ваза, която да побере такова количество цветя, ами донесе най-голямата си стъклена халба от кухнята и ги натъпка вътре. Пиетовски ѝ бе правил подобни подаръци — цветя я чакаха във всяка стая, шоколад и шампанско в хотела, хермелинова наметка, за да се загърне върху роклята през зимата и веднъж, на трийсетия ѝ рожден ден, диамантена гривна. Той беше романтик. Може би и Клод също. Или просто се чувстваше виновен.

Постави цветята на една маса, върху която още стоеше снимка на двамата с Антон и баща ѝ, голяма черно-бяла фотография в рамка, направена през 1989 г. Там тя бе на седемнайсет и с нетърпение очакваше да се запознае с великия руски диригент, с петнайсет години по-млад от баща ѝ, който наскоро бе ангажирал Фелдмън да свири концерта на Дворжак под неговата палка в Москва. На снимката Александър, както обикновено, стърчи над групата; Пилар е зад камерата. Антон е прегърнал Мариана, която вече се е превърнала в красавица и е по-висока от него. Те са в Ню Йорк, в апартамента на

родителите ѝ, точно преди да започне тържествената вечеря. Зад тях масата вече е сложена.

Мариана си спомняше този случай съвсем ясно. Антон почти не говореше английски, макар че се мъчеше, без да се срамува, гръмогласен и енергично жестикулиращ. Влизайки в трапезарията, тя забеляза двете празни бутилки от руска водка на масата, които бяха оставили кръгове върху покривката. Очевидно двамата мъже пиеха отдавна и композираха в студиото на Александър. Тя погледна диригента, за когото бе чувала толкова много, и откри в него доста привлекателни неща, нещо живо и умиротелно в начина, по който приближи и целуна двете ѝ бузи, нарече я Марушка, докато държеше дланта ѝ в ръцете си. Баща ѝ сияеше.

— Ааа — извика Пиетовски, като я притисна към смачканата си руска селска риза. — Сега срещнал вече красива дъщеря, чувал която толкова много за. Дам ѝ още една прегръдка — и го стори. — Ти, Сашенка, трябва да ѝ налееш водка, преди да е свършила. — Подарък от мен — обясни той на Мариана, — право от степите.

Александър сипа от отровната течност в малка чашка и ѝ я подаде.

— Ето, така правиш — обясни руснакът, кръстоса ръце с нея, хванал собствената си чаша, и изля водката в гърлото си. Тя се усмихна и стори същото, мъчейки се да отпие глътка. — Не, никакви глътки — изрева той, — цялото! — Тя го послуша. Очите ѝ се насълзиха.

— Сега правим пак — настоя той. — Сега пием за нас двамата, за приятелството.

Мариана не искаше повече водка, но видя как баща ѝ налива още една чашка и ѝ я подава. Така тя още веднъж преплете ръце с него, като се помъчи да вложи повече ентузиазъм, гаврътна водката, както стори и ентузиазираният Пиетовски. Той се облегна на нея, докато продължаваше разговора си с Александър за великия руски челист Разтропович.

— Изумително е, Саша, как може да запомни всяка нота с първото изсвирване още. Тествал няколко пъти. Никога не бъркал. Невероятен дар — такова помнене. Имаш ли го? — попита той Мариана, обръщайки се към нея.

— Да, да, има го — отвърна гордо Александър. Тя го изглежда критично. Изобщо нямаше дарбата на фотографската памет, но разбираше, че баща ѝ иска да рекламира таланта ѝ.

— Браво, скъпа — рече диригентът. — И теб искам тествам — усмихна се развеселен и я целуна пак. — Ела да свириш с моя оркестър. След баща си.

— За мен ще е голяма чест, маестро — отвърна тя. — Ако смятате, че съм готова...

— Не, не съм маестро — каква глупост. Аз съм Антон, твой приятел, приятел на татко и на мама. Трябва да пием за това.

Пилар се появи от кухнята и ѝ прошепна:

— Смятам, че пи достатъчно. Хвърли следващата зад рамото си в стената.

— Защо просто да не кажа „не, благодаря“?

— Баща ти не иска да обиди маестро. Много е поласкан, че му гостува в къщата. После ще измием стената.

Мариана гледаше как Пилар поставя свещи на масата и не можеше да повярва, че майка ѝ я стимулира да излива алкохол върху антрацитно сивите стени.

Докато чакаха другите гости, руснакът я придърпа към пианото „Стейнуей“, за да отработят музикалното парче, върху което му беше казала, че се упражнява — Вариации рококо. Съвършен пианист, той изсвири акомпанимента и изпя по памет музиката на виолончело. Пиетовски също имаше невероятната способност да попива музиката, важно нещо за един диригент. Мариана бе очарована от топлотата му и енергичното внимание, с което я обсипваше. Пилар беше в кухнята с руския готвач, когото бяха наели за случая, и надзираваше менюто. Александър се пипкаше нещо край бара, отваряше бутилки и носеше лед. Тя покани руснака да седне с нея на дивана, докато разговаряха за репертоара и за виолончело и кои произведения смяташе, че е овладяла. Той се приведе към нея и направи коментар за парфюма ѝ.

— Люляк — обясни му и се усмихна, — любимият ми.

— А, това няма забравя, ще ти донеса люляк, когато свириш за мен — той взе ръката ѝ и я погали. — На какъв инструмент свириш?

— На Вилом — отвърна тя, — копие на челото на баща ми.

— Трябва да те чуя как свириш. Донеси си вилома в хотела ми. Ще бъда тук още няколко дни.

— Ако ми звъннете по телефона, ще дойда — отговори тя, като същевременно оправи роклята си и леко се отдръпна от него. Щеше да попита баща си дали смята, че е добра идея.

Звънна се на вратата и тя стана, за да отвори. Гостите започнаха да пристигат — предимно руснаци, в чест на Пиетовски, стари негови приятели. Компанията стана по-шумна, кипеше от жизнерадостно настроение и смях, изпълнени с руски шеги, които тя не разбираше, но въпреки това им се наслаждаваше, защото ѝ беше толкова приятно да види майка си начело на масата и изписаното на лицето ѝ щастие. Пиетовски винаги стоеше до нея. Превъзнасяха го до небесата, вдигаха тостове за него до безкрай, питаха го за условията в Съветския съюз сега, когато правителството се срутваше, разпитваха го дали ще дойде да живее в Америка с жена си, известната съветска актриса, и дъщерите си. Боже мой, помисли си Мариана, колко е непосредствен и скромен, въпреки славата.

— А-ха — отвърна той на последния въпрос. — Първо ще видя дали искам жена толкова наблизо.

Всички се разсмяха. Той погледна към Мариана с блеснали очи.

— Тук виждам красота навсякъде около себе си. Може би най-добре жена да си остане в Москва.

Мариана бързо хвърли поглед към баща си. Той я наблюдаваше внимателно, но не можеше да се досети какво мисли. Александър подвижна към старата си приятелка Зина Падрова, известната руска челистка:

— Кажи му, Зина, как свири на челото — какъв артист е само, дори толкова млада.

Зина завладя разговора, засияла.

— Антон, родителите винаги се фукат с чедото си, но трябва да знаеш, че Мариана вече е по-голям талант от баща си, или поне толкова е добра, колкото той е бил на нейната възраст. Смятам, че ще те изуми, ако изобщо се съгласи да свири за теб.

— О, няма проблем, ще свири — отвърна от нейно име баща ѝ. — Тя вече свири по целия свят.

— Сама ли пътуваш? — изненадан я попита Пиетовски.

— Почти винаги — отвърна тя. — Но ме посрещат, разбира се, където и да отида.

Когато вечерта най-сетне приключи, стената зад Мариана бе изпъстрена с петна от водка, макар че другите гости съвсем не бяха такива прахосници. Пиетовски едва можа да стане, толкова беше пил. Отпусна се срещу вратата на гардероба със затворени очи, докато Пилар вадеше коженото му палто.

— Мисля, че е най-добре да останеш при нас тази вечер, Антон — каза Александър и го хвана за ръката. Пилар го изгледа вбесено. — Ще го сложа да спи в студиото ми — увери я той — и ще го откарам в хотела му на сутринта. Виж, той изобщо не може да ходи.

Усетила конфликтна атмосфера, Мариана бързо напусна вестибюла и се отправи към стаята си. Обърна се и видя, че Пиетовски я гледа над рамото на баща ѝ. Намигна ѝ.

Късно същата нощ, той намери стаята ѝ и се пхна в леглото ѝ. Беше по бельо и смърдеше на алкохол. Тя не искаше да вдига шум. Той легна до нея и прокара ръце по тялото ѝ, мърморейки: „Какво красиво момиче, Мариана. Искam те. Искam да те изям, искам да те любя“. И скоро заспа с проточена от устата му лига по възглавницата.

Тя сложи едно метално кошче до леглото и се изниза тихо към дивана в дневната, като пътем взе самуреното му палто от гардероба и се уви в него през глава. Рано на другата сутрин се премести в студиото на баща си и се сви върху дивана, който Пиетовски бе напуснал предната вечер. Той си тръгна от къщата заедно с баща ѝ, за да се върне в хотела си. Може би се чувстваше неудобно или пък беше забравил, но никога не се обади, за да я покани да му посвири. После цели осем години тя не видя маестрото, докато той не дойде на нейното първо представяне в Москва.

* * *

Мариана седна на бюрото си в хола и загледа цветята от Клод. Замисли се дали да присъства на концерта му и дали ще може да понесе отново майка му. Тъй болезнено усещаше предателството на Александър, наказанието, което ѝ беше наложил заради това че не е успяла да оправдае очакванията му, последния, разтърсващ удар върху остатъците от и без това несигурното чувство, че някога я е обичал.

Той беше чакал, докато успее да изтръгне и последната капка от всеотдайността ѝ, след това бе нанесъл поразяващия си удар.

Топлещите лъчи на ранното пролетно слънце я приветстваха, когато излезе от сградата и пресече парка. Бързо стигна до Пето Авеню и тръгна на юг, проправяйки си път сред детските колички, единични или двойни. Младите майки и детегледачките я бутаха, докато говореха по мобилните си телефони. Цели гроздове от деца в униформи, които излизаха от частните училища на Йист сайд, я върхлитаха в устремния си ход, подвикваха си и се подкачаха, разбунени от стопилото се време. Щом приближи до „Гугенхайм“, тълпата се сгъсти от туристи, които говореха пъстра смесица от езици, нещо толкова често срещано в Ню Йорк. Тя вървеше през парка, душеше влажната земя, която сега се възраждаше. И докато навигираше през тълпите от хора, които се вливаха и изливаха от музея „Метрополитън“, тя си мислеше за поканата на Клод; надяваше се да не е единствено от възпитание и любезност.

След като Антон я напусна, повече не бе се опитвала да има връзка. Само прелъстяването бе способно да предизвика силно желание у нея — мъжът, който се появява зад кулисите след концерта, за да я ескортира на приема, техникът от звукозаписното студио, непознатият от някое парти, любовникът, който принадлежи на друга жена. Не ѝ трябваше повече.

Александър я учеше колко безотговорни са мъжете и тя му вярваше. Мъжете бяха противници, които представляваха предизвикателство за нея — да ги бие в собствената им игра. Тя ги караше да я искат и ги оставяше да си мислят, че я имат, без всъщност да си позволява да хлътва по тях, да бъде притежавана. Допреди Антон винаги се беше измъквала накрая, връщайки се към челото Вилон и кариерата си. Той я бе променил, подканил я бе да сваля гарда и да го обича. Но макар че никога повече нямаше да позволи това да се случи, сега откриваше, че не може да спре да мисли за Клод.

Облегна се на потъналата в шарена сянка стена, построена около Сентръл Парк, и заяпа децата, които тичаха наоколо, люлееха се, копаеха в земята или се пързалиха. Гръмогласният шум и смехът я забавляваха. Колко възхитителни са децата! До някаква степен тя се радваше на децата на приятелките си, но никога не бе искала да има свои. Може би биологичният часовник, за който всички говореха,

щеше да се задейства, беше само на трийсет и осем. Все още имаше време за неочакван обрат в мнението си. Дори само мисълта я накара да се усмихне, толкова невероятно ѝ се виждаше.

Продължи да върви, запътена към „Бегдорф Гудмън“. Тежкото ухание на парфюми и мазила я обгърна, още щом влезе в магазина — облекчение от всепроникващата миризма на конски тор, която се разнасяше край Плаза. Тя се залута из първия етаж, наслаждавайки се на луксозния базар, докосваше и душеше, потръпваше при мисълта за дните, когато, само заради тръпката, бе пъхвала незабелязано в чантата си разни фалшиви бижута. Сега обаче бе решила да се поглези с целия комплект — с бельото, обувките „Заноти“ на остри като игли токчета, новата вечерна чантичка и парфюма. В крайна сметка, разсъждаваше тя, за какво иначе са кредитните карти? Ще си купи най-секси роклята, която открие в магазина. Този път няма да ѝ е нужна широката, бухнала пола, необходимо изискване, за да свириш на виолончело. Ще си купи нещо прилепнало и фамозно, което Клод да отлепи от тялото ѝ с дългите си пръсти.

* * *

За концерта тя облече новата рокля — тъмновиолетов цилиндър от водна тафта с изрязано деколте. Сложи си големите обеци халки от майка си и аметистовия шал, който си бе донесла от едно турне в Полша, както и черна кадифена наметка. На китката си закопча диамантената гривна, която Антон и подари за 30-ия рожден ден. Уви тъмната си коса във френски кок и докато излизаше от таксито пред „Тъли Хол“, цели кичури вече се бяха изплъзнали край лицето ѝ. Хората на площада питаха за билети за концерта. РАЗПРОДАДЕН — гласеше постерът, залепен отпред. В новите си обувки с възможно най-високи токчета тя стърчеше над по-голямата част от тълпата във фоайето; към нея се извъръщаха глави, когато влетя стремглаво с топлия порив на вятъра. Още щом влезе, Мариана забеляза познати лица. Струваше ѝ се, че целият виолончелистки свят се бе изсипал тук да чуе дебюта на швейцарския виртуоз. Разни хора ѝ помахваха. Други ѝ стискаха ръката. Неколцина, които не бяха присъствали на нито една

от мемориалните служби за Фелдмън, изразиха съболезнованията си. Други я питаха доколко познава Розел.

Хайнрих Баум приближи до нея. Прегърна я с топлота.

— Толкова отдавна не сме се виждали, драга. Доволен съм, че челото на баща ти е в моя магазин — немският му акцент едва се долавяше. — Но още по-голямо задоволство ми доставя да видя другото му съкровище.

— Ласкател — рече тя и се наведе, за да докосне с устни бузата му.

— Не, Мариана, истината ти казвам. Като страдивариуса и ти ставаш все по-красива с всяка изминала година.

— Тогава — отвърна тя, — след около три хиляди години може и да придобия някаква стойност — и той също се засмя. После разговаряха за Александър и Баум сподели колко много им липсва той в „Баум и Фернан“, колко удовлетворен би бил, ако можеше да чуе протежето си да свири Брамс. — И си мисля, драга моя, колко милостива бе към него смъртта — толкова внезапна, без страдания.

Светлините във фойето сигнализираха, че концертът започва, и тълпата се понесе към залата. Баум я хвана за ръката и прошепна:

— Но колко шокираща бе новината за Лебеда! И двамата загубихме много. Трябва да се срещнем и да разговаряме — после се отдалечи.

Мариана се настани на стола си, четвърти ред в центъра, с лице към все още празния стол на челиста. Забеляза, че един ред по-напред вдясно седи Франсин със старите приятели на Александър — семейство Камелманс. Светлината премигна два пъти, после намаля. След продължителна тишина и след като публиката се бе настанила по местата си, Клод излезе с енергични крачки на сцената, облечен във фрак и тъмносива риза. В едната си ръка държеше челото, а в другата — лъка. След него се появи Уилям Розен и двамата мъже се поклониха пред всяка от секциите на залата. Клод се усмихваше широко и лицето му излъчваше увереност, докато приемаше продължителните ръкопляскания. С добре отработено показно движение той седна на стола си, завъртя челото и го постави между коленете си. Тя вдигна поглед към него. Беше точно срещу нея, а челото му отразяваше светлината. Блестеше с плътния си червеникавозлатист нюанс. Охлювът на инструмента му хвърляше искри. Мариана пое дълбоко

въздух. Само на пет-шест метра от нея солистът приведе къдравата си глава, сякаш се молеше, след това погледна към Розен, после вдигна лъка. Свиреше на Сребърния лебед.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

КЛОД

След като изсвири и последния си бис, Клод, в радостна възбуда, се оттегли в Зелената стая. Опашка от мъже и жени се беше наредила в коридора. Самата стая бе претъпкана. Хората се придвижваха в колона напред, за да могат да го срещнат, да го похвалят или да го помолят за автограф върху програмите си, да се снимат с него или да вземат подписа му върху някое CD. В другия край на стаята Уилям Розен също стискаше ръце и разговаряше ентусиазирано. Франсин стоеше близо до Клод, порозовяла от гордост, и разговаряше с почитателите му. Клод бе плувнал в пот и свали сако на фрака, като уви една кърпа около врата си. Той се смееше, често прегръщаше почитателите си, навеждаше се да ги поздрави и говореше едновременно на няколко езика. Лавров венец би му подходдал тази вечер. Беше свирил безупречно и нямаше за какво да съжалява, нито нота, която би коригирал. Сега можеше да се отпусне.

Хайнрих Баум дойде зад кулисите, за да го освободи от страдивариуса. Баум държеше челото в ъгъла до кутията му и го показваше, като същевременно разказваше неговата история. Неколцина го попитаха какво ще стане сега с Лебеда и по предварителна уговорка със семейство Розел, той отвърщаше: „Още не е решено. Или, все едно, още не са ме уведомили“. Клод, независимо от протестите на майка си, настояваше новината за невероятния му късмет да не се оповестява, докато не разговаря с Мариана, ако тя се съгласи да говори с него, а и не бе имало време да направят промени в отпечатаната вече програма. Следователно нямаше официално съобщение относно собствеността на Сребърния лебед. Когато получи съобщението на Мариана, че приема поканата му, той си каза, че ще свири за двамата, както за Александър, така и за дъщеря му. Нейното присъствие в залата щеше да валидизира и неговото собствено.

Зелената стая бавно се изпразни и останаха само Розен, жена му и майка му. Хайнрих Баум се гласеше да занесе инструмента обратно в

сейфа в офиса си.

— Очаквам да се чуем, преди да тръгнете на турне — рече търговецът, докато закопчаваше калъфа. — Трябва да уредим някои неща с Пиер. Можете ли да дойдете в магазина утре?

Клод с удоволствие прие. Докато Баум се отдалечаваше по коридора, той се обърна към Уилям Розен.

— Не знам как да ти благодаря — рече и стисна ръката му.

— Трябва пак да го направим, какво ще кажеш? Удоволствие беше да работим заедно.

— Ще помоля моят импресарио да се свърже с твоя. Нека двамата уговорят някакви бъдещи дати. Може би за следващата година? Сезонът след този?

— Задължително — Розен погледна часовника си. — Но сега закъсняваме за приема на Либи. Трябва да вървим. Както знаеш, ние имаме две малки деца и те се събуждат рано в неделя. Нямаме шанс да се успим...

— Вие тръгвайте. След няколко минути ще ви последваме.

Клод си смени ризата и среса косата си. Майка му му помогна с палтото.

— Кажи ми честно, маман, как ти се видя — на теб, най-строгия ми съдник? Какво ще разкажеш на татко?

Тя се разсмя и се повдигна, за да го целуне по бузата.

— Ще му кажа, че постигна триумф и че ми достави най-голямото удоволствие, което някога съм изпитвала.

— Добре — рече той, — в такъв случай съм щастлив — после спря и се смръщи. — Освен че имам една грижа — не съм видял Мариана. Тя не дойде в Зелената стая. Смяташ ли, че нещо не е наред?

Изражението на Франсин се промени.

— Нали си я поканил на приема. Не може да не присъства, тя не е невъзпитана. И не бива толкова да се притесняваш за нея. Ние едва я познаваме, а и на този етап да я опознаем по-добре, би означавало само да си довлечем неприятности. Твърде сложни са нещата около виолончелото.

— Но нима баща ѝ не би искал да направим специални усилия заради нея? Нима не е била тази причината, че ни събра?

— Хайде, дай да вървим на приема. Абсолютно съм сигурна, че ще я завариш там, шери. Домакинята те очаква.

Клод и Франсин пристигнаха в „Джумейра-Есекс Хаус“ в единайсет. Още щом влязоха във фоайето, Франсин се огледа и се оплака, че „Есекс Хаус“ е била купена от араби след последната ѝ визита тук и е била съсипана.

— Виж какъв кич!

Клод ѝ направи знак да мълчи.

— Не се предполага да казваме подобни неща, маман. Това е Америка.

Тя сви рамене.

— Е, но е истина. Погледни фоайето.

Домакинята, г-жа Едит Либи, беше наследила огромно богатство. Вдовица на банкер, за нея се говореше, че притежава ценни произведения на изкуството. Софи знаеше за тази колекция и му беше поръчала да си отваря очите на четири.

— Легендарна е — беше му казала, когато го караше да внимава заради нея и да ѝ докладва подробно. — Как ми се иска да можех да съм там с теб.

— А защо не? — попита я той. — Можеш да дойдеш за уикенда, само за нюйоркския рецитал.

— Знаеш, че не мога. Точно този уикенд е невъзможно.

Беше шейсетият рожден ден на майка ѝ, празненство, което не можеше да пропусне.

— Да, знам. И обещавам да рапортувам за всичко, което видя.

Сега, когато се надяваше да прекара известно време с Мариана, чувстваше облекчение, че тя не бе дошла.

Г-жа Либи обитаваше тавански мезонет. Портиерът на асансьора следеше по един списък поканените гости и ги превозваше догоре. По време на дългото изкачване той стоеше с ръце, облечени в бели ръкавици и скръстени пред гърдите, и не проронваше нито дума. Когато вратите се отвориха, те слязоха директно във фоайето на апартамента на Либи и бяха посрещнати от домакинята. Г-жа Либи, миниатюрна, крехка женица с блеснал поглед — единственото нещо, което сякаш се движеше върху това лице, застинало в неподвижност от десетилетия пластични операции — разтърси ръцете им. Всичко у нея

му приличаше на прахан — уязвимо за всяка случайна искра. Тя поздрави Франсин фамилиарно, после направи комплимент на Клод за изпълнението му и му довери колко голямо успокоение е намерила в музиката, след като съпругът ѝ починал.

— Често стоя тук, в моето високо гнезденце, и с дни слушам музика. Трябва да разгледаш събраното тук изкуство. Може би майка ти също ще поиска да зърне пак картините ми. Г-н Фелдмън много ги харесваше. Такова удоволствие му доставяше да ги гледа, когато ми идваше на гости. Надявам се, че също ще ти бъдат интересни, Клод, ако мога така да те наричам? Един музикант трябва да има чувствителност и към визуалните изкуства. Винаги съм харесвала това у твоя ментор.

Зад нея се появи сервитьор, облечен не по-малко официално от самия Клод, и ги попита какво биха искали да пият. Клод помоли за много сухо martini, а майка му — за чаша червено вино. Едит Либи ги придружи надолу по три застлани с килим стъпала към една огромна стая, чиито прозорци бяха обърнати на север и гледаха към Сентръл Парк. Когато влязоха, всички разговори спряха.

— Най-сетне тук е — възвести г-жа Либи с шепнещия си глас — нашият почетен гост. Убедена съм, че всички споделяте мнението ми, че твърде дълго му отне да прекоси водата, за да ни предложи своя талант.

Клод се усмихна, объркан. Това беше израз, който чуваше за пръв път: „водата“. Ще го запомни. Гостите го аплодираха и продължиха да разговарят. Г-жа Либи им предостави възможността да се възхитят на гледката. А на Франсин каза:

— Много се радвам да видя, че изглеждаш толкова добре. Години минаха откакто имах удоволствието да ми гостувате с Александър. Колко тъжно, че той вече не е сред нас, но на деветдесет човек очаква, че краят ще дойде — тя погледна към небесата и добави: — Скоро ще бъде мой ред.

— Съмнявам се — бързо я репликира Клод, — със сигурност не сте стигнали тази възраст.

Тя му се усмихна за първи път, изпълнена с удоволствие:

— От седемдесет нагоре човек никога на нищо не може да разчита.

— Добре тогава, значи имате дълъг период на сигурност пред себе си.

Майка му, извън полезрението на г-жа Либи, подбели очи.

Едит Либи пак се усмихна.

— Ще помоля секретарката си Каръл да ви покаже колекцията ми. Междувременно, моля, запознайте се с онези от гостите ми, които не познавате. Тази вечер, на среднощната ни вечеря, сме шестнайсет и след като всички са тук, аз трябва да ида да се консултирам с готвача си.

Тя пресече стаята с дребни, забързани стъпки и изчезна през вратата от резбовано дърво.

Клод и Франсин се разделиха, за да идат да поздравят останалите гости. Познаваха Уилям Розен, разбира се, и концертния импресарио на Клод. Хората пиеха, разговаряха и грабваха по някой ордьовър от таблите, които обслужващият персонал разнасяше. Докато обикаляше, Клод търсеше с поглед Мариана. Зърна я в сянката на отсрещната страна на стаята. Тя се бе облегнала на прозореца с питие в ръка и се вглеждаше надолу в просветващите светлини на града. Изглеждаше много самотна. Застиналата ѝ поза, обърната с гръб към гостите, не приканваше към разговор. Облекчен, че в крайна сметка е дошла, Клод трябваше да прехвърли вниманието си към един мъж до себе си, който му се представи като член на борда на Линкълн Сентър.

— Поздравления — рече той. Клод не успя да долови името му, — трябва да сте горд, ние трябва да сме горди с вас. Толкова се възхищавам на сонатите на Брамс.

— Да, чудни са, нали? Не беше ли програмата малко дългичка?

— Не и за мен. Ако беше написал още произведения за чело и пиано, бих изслушал и тях с удоволствие. Брамс е бил пианист, разбира се — не е нужно да ви казвам това, — но е разбирал виолончелото, нали? Изпитвал е, или поне на мен тъй ми се струва, особена симпатия към регистъра на челото — и това не е нужно да ви казвам — и сонатите са сред най-симпатичните му творби...

Веднага щом успя да се отскубне, Клод се запъти към Мариана, приближи откъм гърба ѝ и се загледа в панорамата иззад рамото ѝ. Лицето му се отразяваше в стъклото, както и нейното. Усещаше деликатното ухание на парфюма ѝ.

Мълчаливо, тя направи крачка към него и се обърна с лице. Очите им се срещнаха и останаха така няколко мига, после той се отдръпна и ѝ се усмихна.

— Толкова си хубава, колкото баща ти винаги е твърдял — тя все още не продумваше. — Каж ми, Мариана, одобри ли как свирех тази вечер? Усещах, че свиря в памет на баща ти, в негова чест. Но свирех и за теб, като знаех, че си там. За мен има голямо значение да знам какво мислиш?

— Да, баща ми би одобрил — рече тя хладно. — Очевидно е бил изключително горд с теб — тя сведе очи и отпи от питието си.

— А, казваш това, защото ми даде Сребърния лебед или защото ти е говорил за мен?

— Баща ми говореше почти единствено за себе си.

Разочарован, но несломен, Клод си каза, че тя не е искрена.

Беше убеден, че е имал привилегията да има уникални взаимоотношения с Александър Фелдмън и че е спечелил уважението на своя учител.

— Виждам, че майка ти е тук с теб — рече тя присмехулно. — Баща ти също ли е в града?

— Не, баща ми не дойде. Той си има собствена натоварена програма и тъй като аз участвам в страшно много концерти, не следи кариерата ми така отблизо, както майка ми. — Засмя се. — Освен това баща ми е много евроцентричен, не смята един концерт в Ню Йорк за особено съществен, не и колкото онези, които изнасям в европейските столици. Дори да свирех концерта на Дворжак с нюйоркската филхармония, той пак не би дошъл. Просто не обича Америка.

— Сякаш майка ти не споделя неговото мнение.

— Тя би дошла навсякъде с мен, ако ѝ позволя. Напоследък няма много работа. Но понякога предпочитам компанията на жени, различни от майка ми.

И преследвайки докрай онова, което сметна за пробив, той продължи:

— А аз много те харесвам, Мариана. Ти си красива жена.

Тя постави празната си чаша на перваза на прозореца и извърна поглед. Клод хвана ръката ѝ.

— Много ли се натъжи, като видя тази вечер Лебеда в ръцете на друг, а не на баща ти?

— Знаех, че това ще се случи някой ден — рече тя и спря. — Но винаги съм смятала, че аз ще съм човекът, който ще избере въпросния челист.

— И си разочарована от избора му ли?

Тя отново го изглежда, без да отговори. Зад тях се появи една жена.

— Ето ви и вас! Аз съм Каръл, секретарката на г-жа Либи. Тя ме помоли да ви разведе из апартамента, да ви запозная с произведенията на изкуството. Колекцията ѝ е много специална.

Каръл беше прехвърлила петдесетте — стегната и делова. Протегна ръка. Клод притегли Мариана до себе си и каза:

— Ще ни доставите удоволствие. — Каръл се обърна и попита: — Да поканим ли и майка ви с нас? Тя винаги се е наслаждавала на картините.

— Не е необходимо — отвърна Клод. — Разбирам, че няколко пъти е била тук с Александър Фелдмън. Нека сме само тримата.

Той стисна ръката на Мариана по-силно и когато се обърна към нея, улови някаква тъга дълбоко в тъмните ѝ очи.

* * *

Апартаментът беше огромен. Минаваха от стая в стая, изумени от онова, което виждат. Клод се сети за молбата на Софи. Помисли си, че трябва да записва нещата, за да може после да ѝ разкаже по телефона. Но с Мариана до себе си не си направи труда. Трудно беше да извика образа на Софи тук, младото ѝ, сериозно лице, излъскано и чисто, както подобава на добре възпитано швейцарско момиче. Стоеше съвсем близо до Мариана, ръцете му бяха в постоянен контакт с тъканта на дрехата ѝ, докато я насочваше от стая в стая. Показваха им ценни картини — маслен портрет на една принцеса от Ханс Холбайн-младши, серия рисунки на Рафаело, цял рафт със скулптури от Цикладите, венецианска библиотека с няколко картини на Каналето, един Уислър, един Джон Сингър Сарджънт и две плажни сцени от Уинслоу Хоумър, към които, разказа им Каръл, г-н Либи питаел особена любов.

— Той беше от Мейн; имаха къща на Соъмс Скуеър. Аз лично едва го познавах — когато дойдох да работя тук, той вече умираше, — но винаги е казвал, че Хоумър му говори.

Мариана мълчеше, обвиняла ръце около кръста си. Клод я гледаше втренчено, като се преструваше, че разглежда изкуството по стените, а всъщност изучаваше профила ѝ и силно изрязаното виолетово деколте. Тя омекна малко.

Имаше също портрети на предците на семейство Либи — облечени в бели ризи с рюшчета и черни палта. Имаше една танцорка на Дега, един *désoûrage* на Матис. Каръл влизаше в изтощителни подробности за това кой кога какво е купувал — откъде и от кой търговец.

Появи се прислужник, който се поклони леко и обяви:

— Дами и господа, вечерята е сервирана.

В трапезарията декоративен полилей в злато и стъкло блестеше над масата и между картините с цветя на Реноар и Фантен Латур висяха старинни златни скоби за свещи. Масата бе сервирана с луксозни ленени комплекти, сребърен сервиз, който сякаш бе изработен за гиганти, кристални винени чаши и изискан порцелан, чиито флорални мотиви отразяваха тематиката на маслените платна наоколо. Щом влязоха в трапезарията, Каръл се оттегли, преди да са имали дори възможност да ѝ благодарят.

Двамата Розел заеха места от двете страни на г-жа Либи, вече настанена начело на масата, миниатюрна в троноподобния си стол. На лицето ѝ бе застинала усмивка, а около него се виеше огромен ореол от неподвижна руса коса. Клод с неудоволствие установи, че Мариана е настанена в другия край на масата; по-нататъшен разговор беше невъзможен. Поне можеше да я гледа, може би да улавя погледа ѝ от време на време. Зачуди се дали и тя би искала да е настанена до него. Г-жа Либи се приведе и потърси вниманието му. Оттатък, отдясно на Франсин, седеше известната руска челистка Зина Падрова, вече над осемдесетгодишна. Отдавна оттеглила се от сцената, тя се радваше на голямо уважение като учител. Той веднага я позна. Беше видял как прегръща Мариана, преди да седнат за вечеря. Фелдмън му беше разказвал безумни истории за Падрова. Беше буйна, шумна и пълна с първична, непотушима жизнена сила, на която Фелдмън се възхищаваше. Виждаше се, че сигурно е била изключително

привлекателна. Вече бе подхванала някакъв виц — „... и аз му казах: никога вече!“. Всички около нея избухнаха в смях.

Г-жа Либи помоли за тишина и благодари на гостите, че са дошли, после предложи тост *an die music* и за „нашите почетни гости“.

Щом свърши, Клод стана и благодари на домакинята за приема и вечерята, която предстоеше. Той вдигна чаша към нея, после се обърна към Мариана и я повдигна още малко, срещайки погледа ѝ.

Вечерята започна. Прислугата, понесла сребърни подноси, бързо влизаше и излизаше със *saumon en galee*, агнешки бут, пюре от орехи и табла с блестящи препечени зеленчуци. Тези сложни ястия в поканата бяха описани като проста, следконцертна вечеря. Но пък, спомни си Клод развеселен, г-жа Либи бе нарекла и апартамента си „високо гнезденце“. Очевидно имаше проблем с чувството за пропорция. Това можеше да се дължи, помисли си той, или на възрастта, или на богатството.

Сега г-жа Либи втренчи очи в Клод и не ги отместваше. Майка му изобщо не му помогна. Тя беше потънала в разговор със Зина Падрова за Александър. Щеше му се да може да чуе какво си говорят, толкова напрегнато се водеше той. От време на време Клод хвърляше поглед към другия край на масата, докато учтиво отговаряше на въпросите на г-жа Либи: да, все още живее в Лугано, да, възхищава се от вила Сербелони в Беладжио и разбира се, от вила „Д’Есте“. В един момент забеляза, че очите на майка му са плувнали в сълзи и мадам Падрова ѝ предлага салфетка. Не можеше да си представи какво са си говорили. Майка му рядко плачеше в негово присъствие, но след смъртта на Фелдмън често бършеше сълзи от бузите си.

— Трудно е — казваше му — да загубиш такъв стар приятел. Един ден ще видиш. Човек се чувства толкова сам.

Клод забеляза, че в другия край на масата Мариана с лекота бърби, смее се и позволява на сервитьорите многократно да ѝ пълнят чашата. В един момент разказа някаква история за баща си — за времето, прекарано с Пабло Казалс в Прад, и за това как ядосал маестрото, като флиртувал със селските девойки и ги водел на пикник на връх Канигу. Всички се заливаха от смях. Тя не беше срамежлива, нито пък ѝ липсваше самоувереност. И категорично не желаше да срещне погледа му отново.

Когато приключиха с десерта, Уилям Розен попита дали някой е забелязал, че флоралната аранжировка на масата странно съвпада с тази на картините по стените.

— А, вие разкрихте тайната ми — възкликна г-жа Либи и плесна с ръце. — Винаги изчаквам да видя дали някой ще забележи. Флористката има постоянна заповед да възпроизвежда Реноар и Латур. Това е моят малък тест и вие, сър, тази вечер печелите.

Всички аплодираха пианиста и разгледаха красивите цветя — както на масата, така и на стените. Тогава г-жа Либи се изправи и даде ясен знак, че е изтощена, че е готова да се раздели с тях. Клод погледна часовника си. Беше два часа след полунощ.

При вратата на асансьора той приближи до Мариана и ѝ каза:

— Имам още няколко дни в Ню Йорк, преди да тръгна на турнето. Бих искал да те опозная по-добре, Мариана. Чувствам как животът на двама ни се преплете благодарение на Лебеда и на всички неща, които споделяме. Ще вечеряш ли с мен утре вечер?

— Тримата ли? — тя го изгледа от упор.

Той се приближи още и прошепна, тъй като майка му идваше.

— Не. Ще резервирам за двама там, където пожелаеш.

Сега тя не се поколеба.

— Кафе „Люксембург“ в седем и половина.

— Благодаря, Мариана. A demain.

ПЕТА ГЛАВА

МАРИАНА

След като си тръгна от партито в два и петнайсет, Мариана даде бакшиш на портиера, който ѝ извика такси, пхна се в него и се тръшна на тапицираната с винил задна седалка. „Копеле“, промърмори тя неколkokратно. „Абсолютно копеле.“ Шофьорът, разтревожен, я изгледа в огледалото за обратно виждане. Без да му се извини, тя му даде адреса си. Колко очевидно беше, че Франсин Розел е идвала често в Америка с баща ѝ, че двамата са имали общи приятели и любими ресторанти, а вероятно и хотели в града. А той ѝ беше писал, че тя никога не е идвала тук. Лъжи — дори когато е писал последното си писмо до нея!

Дали изобщо е обичал някого истински? Сещаше се само за един човек, към когото Александър се бе отнасял с абсолютно уважение и нежност. Това беше собствената му майка, баба ѝ Роза. Към нея беше всеотдаен. Когато тя беше жива, пътуваха, цялото семейство, за да я посещават в старческия дом в Олбъни, който той плащаше. Виждаха я толкова често, колкото позволяваше натоварената му програма. Тръгваха с колата и излизаха от града по Труей, оставаха само за следобеда. Мариана се чувстваше тъжна и уплашена в старческия дом. Старци в инвалидни колички по коридорите се бореха за вниманието ѝ или пък спяха с увиснали беззъби ченета. Самата Роза беше с бистър мозък, макар че към края на осемдесетте си години беше ослепяла.

— Всичкото онова плетене от младостта ѝ на лоша светлина... — оплакваше се гневно Александър на Пилар. — Баща ми я карал да работи непрекъснато, за да събере капитал за бизнеса си.

Той сядаше до нея, държеше ѝ ръката, разказваше ѝ за концертите си и ѝ четеше на глас рецензиите. Невиждащите очи на Роза винаги се пълнеха със сълзи, когато идваше време да си тръгват. Александър ѝ казваше точно кога ще дойдат пак и тя винаги му отговаряше:

— Дано имам късмета да съм още тук.

Може би наистина бе обичал майка си, помисли си тя. Но не беше съвсем сигурна.

* * *

Сутринта след концерта се успа. Когато се върна у дома изтощена, захвърли роклята върху малкото столче в ъгъла. Тя се плъзна на пода, възвишение от тафта, с изританите отгоре обувки. Докато се събуди, късата утринна светлина, за кратко осветила стаята, се бе преместила нагоре. Спалнята ѝ едва побираше огромното легло, което беше купила, щом се върна от „На път към Суан“ след смъртта на Александър. Над главата ѝ висеше картина от апартамента на родителите ѝ, единствената, с която Александър пожела да се раздели, когато Пилар умря. Тя беше любима на майка ѝ — пейзаж от Хаим Грос, подарък от вдовицата на художника, стара нейна приятелка. Мариана протегна ръка към нощната лампа, включи я и погледна часовника. Единайсет и половина.

Спомни си как Клод бе дошъл зад гърба ѝ на партито предната вечер. Напорист беше, прелъстителен и самоуверен — качества, които винаги ѝ се струваха неустойими. Приятно ѝ беше да я докосва някой привлекателен мъж, преди още да му е дала разрешение за това. Край прозореца предишната нощ тя направи стъпка назад и се притисна в него. Усети как той се вдърви. Гледайки лицето му, отразено в стъклото, едва се сдържа да не се обърне и да го целуне. Направо пощръкля, излезе от контрол, макар че външно остана хладна към него. Сега, когато го извика в съзнанието си, дишането ѝ се учести. Прокара ръце по голото си тяло под завивките. След време се насили да стане от леглото, за да си направи кафе.

Клод щеше да занесе Лебеда в Швейцария, след като Фернан приключеше с реставрирането му. Беше ѝ казал това. Зачуди се колко ли дълго ще отнеме да свърши тази работа. Възможно ли е никога повече да не успее да свири на него? Това не биваше да се случва. Обладана от копнеж, тя вдигна телефона и звънна в „Баум и Фернан“, за да си направи уговорка.

Същия следобед Мариана взе метрото до Петдесет и седма улица и тръгна пеша на изток към магазина на търговеца. Влезе в магазина и

веднага усети опияняващата му миризма. Като дете често посещаваше тези помещения. И сега, за миг, усети колко силно ѝ липсва баща ѝ — да го държи за ръката, да стои близо до него и да слуша странния акцент, злободневния брътвеж за стари и нови търговци в Европа и Америка, за цената на инструментите по аукционите, за стойността на определени цигулки, виоли, виолончела; за това кой е реставрирал или „опраскал“ нечий инструмент и в коя работилница. Имаше смях и клюки, мнения за пукнатини в тялото и пренагласяне на звука, за качеството на поправките. И Мариана, слушайки, се беше обучила.

Младата секретарка, която си слагаше червило, вдигна очи и потвърди, че я очакват, че може директно да влезе в личния кабинет на Баум. Той я поздрави. Облечен бе безупречно в тъмносин блейзър.

Гледаше я настойчиво с очевидно съчувствие. Но тя реши да не говори повече. Той отиде в задната част на работилницата и скоро дойде с инструмента в ръка.

— Ела — каза ѝ, — запазил съм ти една празна стая.

И тя го последва по притъмнените коридори.

* * *

В миниатюрното звукоизолирано пространство Мариана свири простите пиеси, които Казалс беше преподавал на баща ѝ, който пък от своя страна беше предал и на нея; после свири Бах. След половин час спря, чувстваше се твърде нещастна, за да продължи. Започна да гали долната дъска и стремената, прокара пръст по ключовете и сребърната инкрустация в охлюва, докосна устни до гладката шийка, като си спомни последното си публично изпълнение с баща си. През 2000 г. бяха свирили заедно в Музея на изкуствата „Метрополитен“ на едно официално събитие, което набираше дарители за неговата колекция от редки инструменти.

Когато прие поканата, Александър ѝ обясни:

— Знаеш ли, Мариана, публичността тук само ще увеличи стойността на Лебеда. Да се свири на нея в галерия „Мартенс“, когато всички дарители гледат, качва нивото с още една степен в очите на колекционерите. Макар че самият аз не се вълнувам от рекламата,

трябва да сторя това заради теб. Ако някога решиш да се разделиш с него, ще получиш още по-висока цена. Трябва да осигурия бъдещето ти.

— Не прави това заради мен, татко — въздъхна Мариана, — вече си сторил предостатъчно.

Александър не долови ирония в отговора ѝ.

— Ти, естествено, също ще дойдеш там. Настоявам.

В онази ясна зимна вечер кураторът на колекцията Андрю Макинтош произнесе уводните думи към събитието, а Александър седеше с наведена глава и Мариана, до него, с разперен сребърен тоалет. Той стана и започна да говори.

— И сега, най-сетне, ето го магическия Лебед — каза той, отстрани кадифената драперия от инструмента и го понесе напред. — Все още е мистерия за нас — която може би никога няма да разбулим — защо точно тази форма и точно тази дебелина на дървото е била изчислена, за да произведе такава акустична звучност. Никой от експертите не е успял задоволително да го обясни и никой не е направил нещо по-добро. Нека ви изсвирия няколко ноти.

Той се обърна към Мариана ѝ и каза:

— Ела, скъпа, ела седни до мен. Да дадем на слушателите си тази вечер възможността да сравнят сами. Ще им изсвирим първата част от Сюитата на Бах в ре минор, както съм я учил при Казалс.

Той затвори очи и изчака да млъкнат. Когато вдигна лъка, и тя вдигна своя и заедно засвириха, с идеален унисон в тона, в апликатурата и движението на ръката. Когато стигнаха до финалната нота, Александър отпусна лъка си край тялото и наведе брадичка до гърдите си. Мариана, с блеснали по бузите сълзи, се пресегна и хвана ръката му. Вдигна я и целуна пръстите му, докато публиката ставаше на крака.

* * *

Мариана отвори вратата на малката стаичка без прозорци и отиде да върне инструмента на Баум.

Той я покани да седне.

— Кафе?

— Не, благодаря.

После, сякаш подхващайки отново разговора, който бе наченал във фоайето на „Тъли Хол“, Баум се приведе над бюрото си и каза:

— Какво разочарование и за двамата ни, че баща ти остави челото на този човек, Розел. Не това си представяхме, нали?

Мариана поклати глава.

— Александър винаги ми е казвал, че ще остави Лебеда на теб — продължи той. — И когато ти спря да свириш, той съвсем конкретно ме помоли да ти помогна и да посреднича за печеливша продажба. Той ми се доверяваше и искаше сам да се занимава с тази трансакция. Аз, разбира се, вече се бях захванал със задачата да намеря купувач. Всъщност — тук Баум се наведе още и сниши глас — споделям доверително, че действително направих контакт с един джентълмен от чужбина, който се интересуваше от цялата колекция — Лебеда и всичките му копия, — нищо по-малко. И сега този подарък за Розел идва като истинска изненада. Клиентът ми ще бъде разочарован, макар още да не съм му казал, че сделката се проваля. Ти също сигурно си доста нещастна.

Нещо в държанието му я караше да не му вярва.

— Баща ми предварително разговаря с мен по този повод — излъга тя. — Нямам какво друго да кажа. Разбрах неговото желание да сложи инструмента в ръцете на един добър изпълнител.

— И — продължи Баум — когато той ми върна парите, които му дадох назаем, за покупката на Лебеда, аз му предложих да ги задържи и по някакъв начин да споделим собствеността. Тогава той настоя, че не може да го стори, защото Лебеда ще бъде твой един ден, Мариана, и ще ти даде финансова сигурност. Каза, че не може да направи компромис с това.

Мариана сведе поглед и не пророни дума.

— Наградата за моята щедрост, твърдеше баща ти, щяла да дойде след неговата смърт, когато стана твой посредник при продажбата на виолончелото.

— Той ти плати всичко, което ти дължеше, нали — отвърна тя рязко. — И по онова време нямаше представа, че повече няма да свирия. Аз разбирам неговия избор.

— Добре тогава, и двамата сте направили правилния избор — кисело отговори Баум. Беше раздразнен и тя виждаше, че не ѝ вярва.

— С Розел сте сполучили обаче. Видя ли рецензиите в „Таймс“ за снощния концерт?

Той ѝ подаде страницата за изкуство и Мариана прочете една, трябва да се признае, великолепна рецензия. Тя наблягаше доста върху музикалното наследство от баща ѝ и възхваляваше Розел за емоционалната му интерпретация на Брамс: „едновременно безупречна и страстна, екзалтирана и сдържана“. Наричаха го основен — „предполагаемо основният“ — европейски талант на този инструмент. „И за да компенсира музикалният свят загубата на Александър Фелдмън, имаме късмет, че Клод Розел се е загърнал в мантията на своя ментор на концертния подиум.“ Двата Розел ще има какво да празнуват, помисли си тя с подновена неприязън.

— Хубава рецензия. Всичко, за което човек може да си мечтае — рече Мариана. — И аз се наслаждавах на изпълнението. Той е изключителен челист в традицията на Фелдмън. — Тя му върна вестника и стана да си върви. — Ще се върна скоро, Ханс. Все още има да се взимат решения относно копията.

Наясно беше, че не му предлага нищо. Копията почти нямаха значение без големия Лебед.

— Остани още малко да ми опресниш паметта. Дай да видим — има девет копия тук, в моя списък. Чакай да викна и Пиер при нас. Той знае много повече за копията от мен, след като е работил по тях и ги е настройвал толкова много пъти. Сега ще му позвъня.

След минути Пиер Фернан се яви в офиса на Баум.

— Здравей, Мариана — той ѝ изпрати въздушна целувка. — Чух, че си дошла да посвириш на Лебеда. Как го намираш?

— *Non-pareil*, както винаги.

— Тя се нуждае от фейслифт — смигна ѝ той. — На определена възраст на всички ни е нужно това — Пиер говореше за инструментите като за хора и им придаваше род — Лебеда беше жена. — Аз мислим, че стане много по-красива, като я реставрирам.

— Обсъждаме копията, Пиер. Какво можеш да ни кажеш за тях?

— Копията — те са от друг калибър, естествено, но са достатъчно добри като инструменти, на които да се свири. Мнозина млади челисти ще са щастливи с кое да е от тях — особено като имат родословието, отпечатъка на Фелдмън върху себе си. В крайна сметка те си имат своя стойност — някои повече, други по-малко. Мисля, че

най-добър е твоят Виллом, Мариана, както за окото, така и за ухото, макар че, естествено, сега ти говори французин с неговото френско мнение. Защо не ги донесеш тук, да посвирим на тях заедно и да решим какво трябва да се направи? Надали искаш да ги задържиш всичките?

— Аз с удоволствие ще ти помогна — обади се Баум.

— Копията са в къщата на баща ми в Беркшир — отвърна тя.

— А, онуй хубаво място, „На път към Суан“ — усмихна се Фернан. — Какви хубави спомени имам от визитите ми там през годините! Връщала ли си се, откакто той почина?

— Не. Сърцето ми се свива при мисълта да се върна, откакто затворих къщата през януари. Спомените са твърде пресни — тя пое дъх. — И кога Клод Розел ще занесе челото в Швейцария?

— Дал ми е обещание да го остави при мен, докато довърша реставрацията му, както бе пожелал баща ти. Ще отнеме няколко месеца. После той ще се върне за него. Но недей да страниш, скъпа. Преди всичко ти трябва да бъдеш съдник за моята работа. Младият мосю Розел едва ли има база, за да направи сравнение. Винаги си добре дошла да идваш да ме гледаш как работя по него.

— Да, на всички ще ни бъде приятно Лебеда да остане още малко в Америка. Не бързай с него, Пиер — рече Баум и се засмя.

* * *

На път за вкъщи тя реши да мине край апартамента, който бе споделяла с Антон по време на шестгодишната им връзка. Спомените от онези години едновременно я успокояваха и ѝ причиняваха болка. Апартаментът се извисяваше над Линкълн Сентър в една блестяща стъклена кула с изглед към река Хъдзън и се намираше на зашеметяващо висок етаж. Имаше огромна холна площ и две малки спални, обърнати на изток към изгряващото слънце. Антон бе покрил стените безразборно с платна на съвременни руски художници и бе оставил останалата част от декора на Мариана. Впоследствие тя разбра, че на него много не му пука за обкръжението, стига да им е удобно и да притежават музикална уредба от най-високо качество.

Постоянно слушаше музика, седнал край масата в трапезарията с партитура пред себе си и молив зад ухото.

Двамата с Антон използваха това гнезденце винаги когато се засичаха в Ню Йорк. Когато той пътуваше, тя се чувстваше в безопасност там, като си представяше присъствието му. А когато тя заминаваше на турне, нужно ѝ беше само да извика в паметта си апартамента, за да се почувства у дома.

Малко след като Мариана го срещна за първи път, Пиетовски получи сърдечен удар. Лекарите го накараха да се откаже от тежката храна, тютюна и алкохола. Когато, на двайсет и пет, тя го срещна повторно, той беше слаб и трезвен и нямаше никакъв спомен от първата им среща.

Докато живееха заедно, Мариана го наблюдаваше с тревога.

— Изпи ли си хапчетата за сърце тази сутрин? — попита го веднъж, след като излезе на ослепителната слънчева светлина от приглушения сумрак на спалнята им.

Антон се бе привел над партитурата на менделсоновата симфония, с чаша чай до ръката му. Същата вечер щеше да дирижира. Той вдигна очи и засия насреща ѝ.

— А, най-после, ето я моята красавица, моето изгряващо слънце. Не, не съм си взел още лекарството. По ми е приятно, когато ми го носиш ти и ми го даваш в устата.

— Но тогава какво правиш, когато ме няма наоколо? — попита го тя и се засмя.

— Предпочитам да получа сърдечен удар и да умра!

— О, за бога — рече тя и тръгна към него. Отпусна се в прегръдките му. С огромна нежност той я целуна и я заведе на дивана.

— Хайде сега, седни тук. Аз ще донеса кафето. Когато спиш толкова дълго, липсваш ми да си говорим.

— Ти ми говориш така или иначе, говориш насън. Цяла нощ.

— И какво казвам?

— *Lento, allegro, con anima, andante* — не знам. — Мариана му се усмихна и го потупа по ръката. — Все дирижираш.

— Трябва да казвам *Appassionato* — пошегува се той, — когато лежа до теб. Сега сядай, аз направя кафе.

Сам той предпочиташе чай, затова никога не се научи наистина да прави кафе — по пода на кухнята разпиляна смес, в чашата ѝ също.

Запарката му беше или брутално силна, или водниста, но тя я пиеше с благодарност и в двата случая. Когато пътуваше и живееше в хотели, Антон звънеше на румсървис сутрин и щом сервитьорът се появеше със закуската на масичката с колелца, той се забавляваше да пита Мариана, с много официален тон, как си пие кафето, сякаш това беше първата им нощ заедно и едва я познаваше. Тя му отговаряше:

— О, маестро Пиетовски, моля ви, със захар и мляко — и двамата се кикотеха, след като сервитьорът си тръгнеше.

Мариана се просна на дивана и зачака кафето си. Антон се върна с гадната сутрешна запарка и се настани в краката ѝ. Вдигна ги в скута си и започна да масажира стъпалата.

— Така, съкровище мое, мое яйце на Фаберже, ще дойдеш ли на концерта ми довечера?

— Разбира се — отвърна тя. — Обичам теб и обичам Менделсон. Не би могло да е по-добре.

— По-добре би било никога да не напускаме тази апартамент, просто да седим тук, да правим любов и музика.

— Какъв романтик си — усмихна му се тя в отговор, — но напълно съм съгласна. Това би било божествен живот.

— О, но, Мариана, светът ще бъде лишен от твоя талант. Без повече концерти. Това няма да е толкова добро. Всички ще ми се сърдят. Ще казват: „Този старец, той ни открадна светлината. Открадна скъпоценното, красотата от нашия живот“.

Тя постави чашата си върху ниската масичка и като свали със замах крака от скута му, го прегърна с две ръце през врата. Вгледа се в очите му и каза тържествено:

— Антон, ти си скъпоценното тук. Ти ме накара да разбера какво значи да се чувстваш обичана и ценена, да бъдеш уважавана за таланта си... ти си моят гений и аз съм щастливката... каквото и да стане нататък.

— Но какво ще стане, скъпа? Какво би могло изобщо да стане?

Тя се отдръпна и се вгледа в лицето му, но не отговори. На двайсет и седем почти не ѝ бяха останали илюзии. Не се беше отказала от собствения си апартамент с нормиран наем; в крайна сметка той си имаше съпруга.

В седем и четирийсет и пет тя нахълта в Кафе „Люксембург“. Не бе имала намерение да кара Клод да чака, но не успя да намери такси. Този следобед си избърсна краката и изми, намаза с крем, парфюмира и излъска всеки сантиметър от тялото си, после внимателно избра дрехите си. Цялата сияеше, когато се втурна в ресторанта, оглеждайки тълпата около шумния бар отдясно. Не видя Клод, който с височината си би се открил веднага. Нервно огледа салона. Ето го, седнал на маса в далечния ъгъл, с обърнат стол, така че да може удобно да кръстоса крака. В едната си ръка държеше питие, а в другата — мобилен телефон. Щом я видя, той веднага го затвори и се изправи, докато келнерът я водеше към масата. Чувстваше се развълнувана, дори прекомерно. Той издърпа стола ѝ, най-близкия до неговия, и тя си поръча джин с лед.

— Прочетох отлична рецензия за концерта ти в „Таймс“ днес следобед — поздравления. Сигурно си развълнуван и удовлетворен.

— Да, толкова по-хубаво е от това да си унижен. Особено когато искаш да впечатлиш една красива и опитна жена — той се усмихна и на дясната му буза се появи трапчинка. — Ако рецензията беше лоша, тогава щях да седя тук и да се чудя дали изобщо ще дойдеш тази вечер.

— Прости ми. Нямахме таксита.

Сервитьорът донесе питието ѝ. Клод вдигна тост в нейна чест.

— Много съм щастлив, че дойде да ме чуеш как свиря, при това с толкова кратко предупреждение. Как бих искал да мога да ти върна този жест. Чувал съм, че ти си най-изявеният талант на своето поколение.

За миг тя се раздразни. Нима той намекуваше, че нищожната разлика от три години помежду им ги пращаше в различни поколения? Остави го без забележка.

— И като си се отказала да свириш — побърза да добави той, — си проправила пътя за нас, по-нищожните смъртни, да се бием за твоята титла.

А, рече си тя, забелязва нещата.

— Да, интересно е да гледаш как се оформят легендите, независимо от липсата на доказателства. Репутацията ми се повиши

чак след като се отказах. Забавно е, но не е нещо, което приемам сериозно.

Клод хвана ръката ѝ.

— Няма да те питам защо си спряла изявите си, тъй като още не те познавам достатъчно добре, но се надявам да те опозная повече съвсем скоро и тогава ще те помоля да ми разкажеш. Баща ти сигурно е бил отчаян. Той толкова се гордееше с теб.

Тя се разсмя.

— О, да, правеше фасони и ми опяваше. Твърдеше, че е ужасно разочарован от мен и си е губил времето да ме учи. Но в него имаше и спортна завист, знаеш ли? Много противоречив човек.

Клод, объркан, я попита какво има предвид. Мариана се засмя и каза:

— Хайде да бъдем несериозни тази вечер.

Сервитьорът се появи и те си поръчаха по още едно питие, после предястия: Мариана избра пушена съомга, а Клод — охлюви. Той поиска листа с вината и приближи стола си до нея, за да го разгледат заедно.

— Парфюмът ти е прекрасен — обади се той и затъкна зад ухото ѝ един паднал кичур коса, който се спускаше към врата ѝ.

— Трябва да ми кажеш какъв е, за да мога винаги да ти го нося.

Флиртуваше с нея и това ѝ доставяше удоволствие, но в този момент си спомни за Антон. Той ѝ беше дал същото обещание.

Двамата отпиха от чашите си и Клод попита:

— Изобщо докосваш ли виолончелото?

— Разбира се. Тъкмо тази сутрин отидох в „Баум и Фернан“, за да посвирия за последен път на Лебеда.

Клод с изненада отбеляза:

— Но аз бях там следобед! Можехме да идем заедно...

— Казаха ли ти, че съм ходила?

Той поклати глава.

— И защо за последен път, Мариана? Знаеш, че винаги ще споделям инструмента с теб. Сега сме свързани завинаги чрез Лебеда. Той щеше да е твой, ако бе продължила да свириш. Такова е било винаги намерението на баща ти, доколкото разбирам.

— Може би — хладно отвърна тя. — Всъщност аз знаех съвсем малко за намеренията на баща ми, както и за живота му. Той

притежаваше огромен чар, мистериозен и противоречив.

Клод остана замислен.

— Може би това е в природата на големите артисти...

— Кое?

— Тази мистериозност, личният периметър — фокусирането върху собственото изкуство, което прави артиста недостъпен.

— Може би. А може просто да е бил едно манипулативно, егоистично копеле, което е искало да контролира всичко и всички. Това също ли влиза в природата на големия артист? — Тя се надяваше с това да го шокира.

Клод се усмихна самосъжалително.

— Е, ако случаят е такъв, аз винаги ще си остана и в най-добрия случай само посредствен артист.

С течение на вечерята Мариана постопли отношението си към него. Имаха за толкова много неща да говорят. Тя му предложи малко от пушената си съомга, а той ѝ даваше охлюви, издърпваше ги от потъналите им в масло черупки и ги поднасяше към устата ѝ. Сервитьорът им наля Pouilly Fuisse. Обсъдиха вечерята на г-жа Либи от предишната вечер, колекцията ѝ от произведения на изкуството, самомнителността на старата дама и очарованието на Зина Падрова.

— Знаеш ли, доста странно — довери ѝ Клод, — майка ми плака, докато разговаряше с Падрова на вечерята. Никога не съм я виждал да плаче пред хора.

— Чудиш се какво я е разтърсило така?

— Да, донякъде. Но никога не бих попитал. Не ми е приятно да се намесвам в чужди работи.

Двамата продължиха да разговарят за музикалния свят, за кариерата на други челисти, какво е да се работи с Уилям Розен и за най-близките планове на Клод. След седмица той се впускаше в първото си концертно турне в Америка и щеше да свири концерта на Шуман в шест града. Докато споделяха порцията рибена чорба за двама, тя го разпита за взаимоотношенията между родителите му.

— На мен ми изглежда повече като работно сътрудничество, отколкото като брак, но те са си много близки, имам предвид, като приятели — той настойчиво се вгледа в нея. — Аз не бих се чувствал удовлетворен при такава липса на страст, но те май се наслаждават на свободата си.

— Чисто по швейцарски — рече Мариана и се усети, че може да го е засегнала. Разбира се, той не знаеше за „силната и страстна“ любовна афера, която майка му бе имала с Александър. Собственото ѝ познание за това, тъй наскоро и шокиращо придобито, бе най-добре да си остане скрито.

Клод сипа още вино.

— Знам, че е деликатен въпрос, но искам да ти кажа, че съм наясно какво сте пожертвали двете с майка ти, за да може баща ти да купи Лебеда. Той често разказваше за похарчената огромна сума, за това как в продължение на години доходите ви до голяма степен са отивали, за да се изплати инструментът. Лебеда е бил член на вашето семейство.

— Не сме страдали — излъга тя.

— Сега много ли си огорчена от него — той хвана ръката ѝ, — или пък от мен?

Тя отрече.

— Не се тормози от това. Защо пък да съм сърдита на теб? Макар че беше изненадващо, както навярно си забелязал в Бостън, знаех, че може да загубя Лебеда. Баща ми никога не е спазвал особено обещанията си.

— Аз нямах това впечатление.

— Поне го е оставил на теб, а не на някоя от метресите си.

Тя почувства, че сълзите ѝ напират, и се помъчи да звучи небрежно. Клод повдигна вежда, но не попита нищо повече. След дълго мълчание, тя продължи:

— Но имам само една молба към теб. Бих предпочела хората да си мислят, че баща ми и аз сме взели заедно решението да ти оставим челото. Че той се е съветвал с мен за това.

— Разбира се, но мога ли да попитам защо?

— Защото ще бъде изтощително хората непрекъснато да ме питат как се чувствам поради решението на Александър. Ако мислят, че то е взето от двама ни, това ще ги задоволи.

— В такъв случай ти давам дума, че точно това ще оповестя. И ще кажа на майка ми никога да не го обсъжда с никого. Просто ще ѝ забраня — той вдигна ръка и я погали по бузата. — Знам, че е смело от моя страна да ти задавам толкова много въпроси толкова скоро, но нямам търпение да те опозная, и то много добре. Щом още не искаш да

ми разкажеш защo си спряла да се извяваш пред публика, ще ми кажеш ли дали си била много влюбена в Пиетовски?

Мариана се стресна. Спря и го погледна в очите.

— Да, да, бях влюбена — отвърна тя. — Много.

— Ах — въздъхна той, — мъчително. Самият аз никога не съм се влюбвал истински. Не още. Беше ли ужасно, когато жена му...

— Достатъчно — прекъсна го Мариана.

— Права си. Достатъчно. Поне за тази вечер. Приближихме се до някаква степен на опознаване. Сега нека да разговаряме за нещо по-приятно от това.

— Да — отвърна тя. — Аз трябва да се прибирам, а ти трябва да се напиш.

Мариана избута стола си. Импулсивно, той се наведе да я целуне, обгърна с ръце врата ѝ и я придърпа към себе си. Тя не искаше да се дърпа.

— Нямам нужда от сън, Мариана. Знам от какво имам нужда. Трябва да си съберем нещата и да се върнем в хотела ми — той я целуна пак, по-бавно. — Да чакам ли за сметката, или направо да хукуваме нататък?

— Плащай бързо, моля.

Розел помахна на сервитьора да донесе сметката.

ШЕСТА ГЛАВА

КЛОД

— Как мина вечерта ти, скъпи? — Франсин опаковаше багажа си за Лугано и големият ѝ куфар стоеше отворен върху леглото. Облечена в розов халат и без грим, на Клод му се стори, че изглежда доста по-стара.

— Много приятно — отвърна той, докато се настаняваше в стола с облегалки до прозореца. Преметна крак през страната му. — Хапнахме в Кафе „Люксембург“. Трябва да кажа, че храната там е прекрасна — той се загледа през прозореца към Парк Авеню. — Мариана го предложи.

Както сгъваше вечерната си рокля, Франсин спря и го изгледа.

— Вечерял си с Мариана? Не разбрах, че те е поканила...

— Не, маман, моя беше инициативата — той разтвори „Ню Йорк Таймс“. — Ако беше обратното, тя, разбира се, щеше и теб да покани.

Хотелската стая беше обзаведена в махагон и кретон. Стремеше се да пресъздаде някаква старовремска елегантност и до известна степен успяваше.

— Съвсем не съм убедена — отвърна Франсин.

— Ще си бъде ли вкъщи татко, когато се върнеш?

— Темата ли сменяш?

Той ѝ се усмихна.

— Да.

Тя сложи в куфара купчина блузи — от пастелнорозова, бяла, синя и лимоненожълта коприна.

— Да. Той приключва в Цюрих и си пристига едновременно с мен, тъй че ще можем да прекараме заедно малко време, преди да отлети за Виена.

— Това е добре. През последните месеци толкова рядко се виждате — Клод обърна страницата. — Ами ти какво прави снощи?

— Вечерях със семейство Камелманс, стари приятели на Александър.

— В такъв случай трябва да са много стари — подразни я той. Тя го изгледа строго.

— Били са му колеги в Джулиърд. Далеч по-млади от него, както се оказа с всички накрая. Смъртта на приятелите му много тревожеше и натъжаваше Александър — да вижда как поколението му си отива...

— Мога да си представя — рече Клод. Кракът му се люлееше над облегалката.

— Съвсем не съм сигурна, че можеш.

— Хайде, мамо, свършвай с опаковането и се обличай. След това ще закусим. Имаш нужда да се нахраниш, изглеждаш ми малко начумерена. Аз просто ще седя тук да си довърша вестника, за да не те разсейвам.

* * *

В Pain Quotidien на Лексингтън Авеню седнаха на маса за двама в задната част на заведението. След като келнерът взе поръчката им, Франсин попита:

— Е, тя какво каза за себе си? Научи ли нещо интересно?

— Извинявай, кой?

— Мариана. Мариана Фелдмън.

— Много е очарователна. Чудесно си прекарахме.

— О?

Клод заговори предпазливо:

— Тя е дъщерята на великия ми учител и твой обичан приятел. Бедната Мариана загуби майка си, баща си, а сега и Лебеда. Смятам, че ѝ дължим малко загриженост. Тя беше разстроена, виждаше се, от решението на баща ѝ да остави виолончелото на мен.

— И още едно нещо, маман. Обещах на Мариана, че нито ти, нито аз ще споменем някъде, че това решение е било изненада за нея. Вместо това ще представим нещата все едно тя е участвала в това решение и го е одобрила. Това означава много за нея — Клод се втренчи в лицето на майка си. — Така хората няма да ѝ задават неприятни въпроси. Надявам се, че разбираш.

— Наистина не виждам къде е разликата. Нима иска да насади мнението, че е твоят щедър благодетел? Челото е подарък от

Александър, не от нея...

Клод я прекъсна с твърд глас.

— Обещах ѝ го. И ти, и аз трябва да го спазим. Няма какво да обсъждаме тук — двамата извървяха пътя до хотела безмълвно и на раздяла Клод се наведе да я целуне. — Лек път и поздрави на татко. Ще си бъда вкъщи след няколко седмици.

* * *

Предната вечер двамата с Мариана излязоха набързо от таксито и хукнаха по коридора към хотелската му стая, след това скочиха в леглото. Тя го обгърна с крака и го издърпа към себе си, алчна и нетърпелива, може би и малко пияна. Но същото беше и с него. Черната ѝ коса се пръсна върху леглото. Дватамата се разсъблякоха взаимно с бързи движения и правиха любов през по-голямата част от нощта. За кратко, към два часа, той поспя. Когато се събуди, тя го галеше толкова нежно, че кожата му настръхна. После Мариана го яхна, вглеждайки се в лицето му отвисоко с тъмен, зареян навътре поглед. Попита го какво иска от нея. Каквото и да поиска от нея, каза, че също щяла да го поиска.

— Да прекарам седмицата с теб в леглото — отвърна той.

На сутринта Мариана взе бърз душ и си направи чаша кафе от хотелската кана с две чашки, после се облече отново в официалните си дрехи от предната вечер. Когато учеше в колежа, разказа тя на Клод, това го наричали „срамното завръщане“.

— Не разбирам.

— Знаеш как е. Когато от дрехите ти става ясно, че си преспал в нечие чуждо легло.

Той се изсмя.

— Искаш да кажеш, че златни сандали и мънистена чанта не са обичайното сутрешно облекло в Манхатън ли?

— Тук — може би. Но аз учех в Индиана.

— Майка ми си тръгва днес следобед — рече Клод. — Полетът ѝ е в три, мисля. Ще прекарам сутринта с нея и щом тръгне за аерогарата, ще ти се обадя, ако това е окей за теб.

Той се надяваше, че двете с Франсин няма да се засекат във фойето на хотела. Маман щеше да го укорява и да е стресирана. Толкова досадно би било да трябва да я успокоява и уверява точно преди да замине.

Тя го погали по гърдите, после ръката ѝ се плъзна към бедрото му.

— Ще се видим довечера тогава?

— Със сигурност.

— Да опитаме ли друг ресторант — попита го тя, — или искаш още от същото.

— Много повече от същото.

* * *

След като Франсин замина, Клод се премести в един не толкова скъп хотел в западната част, „Бел Клеър“, близо до Бродуей и на близко разстояние пеша до апартамента на Мариана. Короните на дърветата се сгъстяваха от листа и в парка вече цъфтяха ранни пролетни цветя. Той покани при себе си Мариана и тя остана. На кратки прибежки двамата ходеха до някой музей или до Сентръл Парк, или пък в „Забарс“ по-нагоре по улицата. Хранеха се навън или си носеха в хотела плодове, пастет, сирене и вино, а Клод ѝ подаряваше рози всеки ден. В леглото правеха любов и разговаряха.

— Много ли обичаше баща ми? — попита го тя една сутрин.

— Той винаги е бил специален за мен. Честно да ти кажа, докато не пораснах достатъчно, за да мога да осъзная какъв велик музикант и учител е той, какъв късмет имам да уча при него, чаках с нетърпение посещенията предимно заради това че винаги пристигаше с кутия шоколадови еклери. Малки, от пекарната в Монтаньола — в бяла кутия с връв, която ми позволяваше да развържа.

— Колко мило! — саркастично го сряза тя. Той сякаш не забеляза.

— И го харесвах, защото правеше майка ми щастлива. Странно, че едно дете може да установи това, но наистина ми се струваше толкова по-различна, когато той ни гостуваше — по-весела, по-лека, по-отпусната с мен. Двамата много се смееха — продължи Клод, —

много повече, отколкото тя се смееше с баща ми. Майка ми обичаше да се забавлява, да излиза. Често съм си представял, когато тя и баща ти излизаха вечер, че отиват да танцуват в някое кабаре. Баща ти се обличаше толкова стилоно. Притежаваше такава светска елегантност — за мен той приличаше на кинозвезда. И ти ли се чувстваше по този начин?

— О, да. Изглежда, е имал такъв ефект върху всички. Целият беше изтъкан от чар — красив, бохем. Въпреки това си беше едно момче от Олбъни.

— Какво е Олбъни? Не знам. Какво означава да си от Олбъни?

Тя прокара пръсти през къдриците му.

— Само, че не е бил изложен на нещо много повече от музика като дете. Родителите му били собственици на магазин, емигранти, евреи от Виена. Обожавали музиката и осигурили на децата си уроци, но не са си представяли за сина си живот, обвързан с нея. Собственият му баща ненавиждал тази идея. Искал децата му да имат сигурните професии на средната класа. Та се наложило Александър да се освободи от този живот. Отишъл сам в Ню Йорк. Останалото знаеш...

— Да — отвърна той, като притисна ръката ѝ между дланите си. — Разбира се, като малко момче чувах толкова много за теб от баща ти. Например знаех, че това мистериозно момиче на име Мариана свири добре на виолончело, изключително добре, по-добре от това, на което аз можех да се надявам.

Тя се изправи на лакът.

— А твоят баща?

— Какво за баща ми?

— Той харесваше ли Александър? Бяха ли приятели?

— Отношенията им бяха много сърдечни. Не си спомням да е бил често наоколо, когато идваше баща ти. Но не мисля, че са били студени един към друг. Баща ми беше твърде зает, дирижираше из цяла Европа и обикновено пътуваше, когато твоят баща идваше. Майка ми в тези случаи си оставаше у дома, за да мога да си вземам уроците. Мисля, че мосю Фелдмън винаги е бил повече приятел на майка ми.

— Смятам, че си прав.

* * *

Табелката „Не безпокойте“ остана на вратата. Подготвяйки се за концертното турне, Клод поддържаше ръцете си във форма и свиреше, като изключваше звука на инструмента. Упражняваше Кодали и Бах и разбира се, концерта на Шуман. Мариана — с чаша кафе в ръка — лежеше гола на леглото, слушаше внимателно и критикуваше техниката му. Клод разпозна наставленията на баща ѝ в думите ѝ и в начина, по който ги изказваше. Присъствието на Фелдмън в стаята беше почти осезаемо.

— Не припирай през този пасаж: трябва да променяш темпото, да правиш всяко връщане към рефрена малко по-различно. Не бива да мързелуваш, нито за секунда.

Той опита пак.

— Не бива винаги да подсилваш началото на фразата — казваше му тя. — И недей да свириш повтарящите се фрази по един и същи начин. Използвай въображението си. Говори ми на езика на музиката. — А ако някой пасаж излизаше добре, му извикваше: — Браво! Точно така!

Двамата изключиха мобилните си телефони. Когато обаче излизаше, за да купи цветя или вино, Клод звънеше на Софи и оставяше съобщения, надявайки се тя да не отговори. Имаше няколко съобщения от Франсин, която си беше у дома в Лугано. Накрая той ѝ се обади. Каза ѝ, че не може да говори дълго.

— Закъде бързаш толкова — попита майка му. — Ако не се лъжа, в Ню Йорк е осем и половина сутринта.

— Упражнявам се, маман. По цял ден се упражнявам тази седмица. Знаеш, че трябва да се подготвя за това турне.

— Добре, няма да те безпокоя — с неохота каза тя.

— Благодаря.

Вън, по тротоарите на града, Клод се чувстваше сякаш загубил посока. Бързаше обратно към хотела. Никога досега не бе изпитвал това усещане, че някой важен за него човек липсва, когато беше сам. Това го безпокоеше.

Всяка сутрин идваше момент, когато той оставяше инструмента настрана и отиваше при Мариана в леглото. Тя протягаше ръце към него и се шегуваше, че я е омагьосал, докато е слушала трите сонати на Брамс онази първа нощ в „Тъли Хол“, че музиката му, а не той, е причина за трескавото ѝ, неконтролируемо желание.

— А защо да се опитваш да контролираш желанието? — попита я той.

— Огънят е винаги опасен, Клод, има си причини да бъде потушаван. Но пък приличам ли ти на човек, който се опитва?

— Не много — отвърна той и я целуна. — Нито пък аз. Нищо няма да е останало от мен, когато тръгна на това турне, освен едно виолончело и празен костюм.

От време на време той дочуваше звук от телевизор, от новини или пък приглушен смях някъде от друга стая. Камериерките теглеха количките на колелца по коридора. Но за него съществуваше само Мариана, нейната пищна голота, сексът, историите за баща ѝ, музиката. Засега не искаше нищо друго.

Тя съдържаше някаква част от себе си. Макар че цяла седмица се мъчеше да разбере нещо за миналото ѝ, Мариана отклоняваше въпросите му. А щом споменеше Лебеда, закриваше устата му с ръка и казваше:

— Не, нека не разваляме нищо. Нека засега живеем само в настоящето.

Това го устройваше. Но колкото повече времето им заедно приближаваше края си, толкова повече тя се затваряше в себе си. Това пътуване, казваше си той, му донесе късмет — успешния дебют в „Тъли Хол“, любовната тръпка със стройната красавица до него, прекрасното чело. Искаше тя да се чувства щастлива като него, макар да виждаше, че не е така.

След дълга разходка в Сентръл Парк, тя изведнъж го попита дали си „има някого“ в Швейцария — приятелка там?

Хванат неочаквано, той се пошегува:

— На нашата възраст, мисля, че би трябвало да ги наричаме любовници.

Тя го накара да спре и да я погледне в очите.

— Знаеш какво те питам, Клод. Наричай го с каквото име искаш — любовница, метреса, сериозна връзка, партньорка, приятелка. Знаеш за какво говоря. Ти си на трийсет и пет години. Със сигурност има някой в живота ти — и сложи длан върху ръката му. — Разкажи ми.

Той я прегърна.

— Мариана, имал съм само необвързващи връзки, връзки без бъдеще. Малко време ми остава за нещо по-сериозно. Животът ми е челото, а челото е строга любовница. Толкова е трудно да направиш кариера — Клод се смръщи. — Никой не знае по-добре от теб колко всепоглъщащо е това и колко малко ти оставя за останалата част от живота ти. Не искам да правя никого нещастен. Не искам да се чувствам виновен. Не искам да съм лош съпруг или пък, още по-лошо, отсъстващ баща. Не, нямам никого в Швейцария или някъде другаде, когото бих нарекъл партньор в живота си.

Той поспря, после я попита:

— А ти?

Тя се взря право в очите му и отговори:

— Не и след Антон — и наведе глава. — Животът ни, твоят и моят, имат толкова малко допирни точки, Клод.

Той я погали по косата.

— Животът ни е свързан завинаги — чрез Лебеда и чрез баща ти, и поради чувствата ни един към друг.

Клод се зачуди дали това е истина. Отидоха пеша обратно до хотела. Щом стигнаха в стаята, той съблече самото, свали обувките си и започна да я разсъблича. Видя нещо в държанието ѝ, което не беше забелязвал преди — нещо изключително тъжно. Свали часовника си, ризата, панталоните. Докато бяха навън, камериерката бе оправила леглото. Върху възглавницата имаше оставени бонбони. Отстрани ги с ръка и я положи върху хладните, гладки чаршафи. Тя скръсти ръце, за да притисне гърдите си. Клод ги хвана и ги разтвори широко, после нежно докосна мокрите ѝ бузи. Коленичи на килима в краката ѝ и обсипа с целувки стъпалото и пръстите на краката ѝ.

— Мариана, толкова са ти дълги краката. Ще започна оттук, бавно. Часове ще трябва да стигна до прасците, коленете и всяко място по-нагоре. Имаш ли толкова време? Ще се отвориш ли за мен?

— Имам време — отвърна тя и дъхът ѝ секна. — Ти си този, който трябва да си върви.

— Ще освободя време за това пътешествие. Без да го скъсявам — прошепна той. Започна да ближе стъпалата, после глезените и чу как тя рязко пое въздух, после тихо простена.

* * *

Когато замина за Западния бряг, той ѝ обеща, че ще се опита да звъни всеки ден. Щеше да свири в Хюстън, Лос Анджелис, Сиатъл, Портланд и Денвър. Когато свърши, планираше да се върне директно в Лугано от Балтимор, където, след две седмици, щеше да се състои последният му концерт.

— Вече ми липсваш — рече тя.

Клод, който се подготвяше за заминаване, ѝ напомни, че ще се върне веднага щом Пиер Фернан го повика. В момента, в който Лебеда бъде реставриран и готов да се свири на него пред публика, двамата щяха пак да се срещнат. И ако това се окажеше твърде дълго, за да чакат, можеха да планират обща ваканция. Можеха да се срещнат в Европа, ако тя имаше желание да „прекоси водата“.

Доволен от себе си, че си е спомнил израза, той го повтори. Но нищо, което казваше, не изтръгваше усмивка от нея.

— Миличка Мариана — рече накрая. — Твърде често си била оставяна от някой челист.

Той спря едно такси, натовари багажа си и челото в багажника му и двамата се целунаха за довиждане. Щом таксито се отлепи от бордюра, той видя как тя метна чантата си през рамо и предположи, че ще се запъти към апартамента, в който все още не беше поканен.

* * *

В Скай клуба на летище „Кенеди“ виното беше долнокачествено, *vin ordinaire*, въпреки това той го изпи, надявайки се да спи в самолета. Чувстваше облекчение, че е сам. Макар че не му се искаше, обади се на Софи. Бяха минали дни, откакто бе разговарял с нея. Връзката беше чудесна.

— Кажи ми всичко около себе си — рече той, — настоявам.

Тя му разказа за екскурзията от музея, плановите, които разработваха за изложба на испанските им платна, и за един Веласкес, на който се надяваха да удостоверят автентичността, картина, която тя особено много обичаше.

— Знам, че твоето пътуване е било изпълнено със събития — каза тя накрая.

— Да, тази седмица направо хвърча в небесата.

— Майка ти ми каза за невероятното чело, което си получил като подарък.

Той се раздразни на Франсин, но продължи:

— Срегнах се с доста влиятелни хора в музикалния свят. Всяка сутрин се упражнявах и разбира се, всеки следобед посещавах Пиер Фернан.

— Лютиера ли?

— Да, човека, който ще реставрира Сребърния лебед.

— Много се радвам за теб, Клод — рече Софи. — Двете с майка ти обядвахме заедно преди дни. Тя ме покани, за да полеем страхотния ти късмет. Чукнахме се за теб.

Клод не каза нищо. Пийна от виното и се огледа. На съседната маса едно семейство играеше на карти. Възрастна двойка спеше и леко похъркваше. Една жена си четкаше косата.

— Там ли си?

— Викнаха полета ми. Скоро ще трябва да се качвам.

— Дъщерята на Фелдмън симпатична ли е? Майка ти каза, че и двамата сте се запознали с нея.

— Името ѝ е Мариана и доколкото мога да преценя, тя е прекрасен човек. Преди е била известна челистка, но вече не се изявява като солист.

— Да, чух за това — рече Софи. — Много щедро от нейна страна и разбира се, на баща ѝ да ти оставят този великолепен инструмент. Сигурно е трудно да измислиш как да ѝ благодариш подобаващо?

А, помисли си той, маман прави онова, което съм я помолил — включила е и Мариана в подаръка. Отговори:

— Наистина трябва сериозно да помисля за това. Истински подарък.

— Може би мога да ти помогна да измислиш нещо подходящо?

— Чудесно би било, Софи. Опитай с някакво предложение. Но вече трябва да вървя. Ще ти се обаждам възможно най-често. Засега довиждане.

— Чао, скъпи. Ела си у дома веднага щом можеш. Имам нещо прекрасно и интересно да ти казвам.

— Защо да не ми го кажеш сега?

— Не, трябва да почака, докато се съберем заедно.

Той се качи на борда още щом обявиха първа класа. Мислеше си за Сребърния лебед, докато закопчаваше колана около своя Теклер на съседното място. Стюардесата взе палтото му и той прие предложението ѝ за още една чаша вино. Това със сигурност ще го приспи. Събу обувките си и потъвайки в кожената седалка, се замисли за Мариана — нейната миризма още се усещаше по дрехите му. Може би щеше да му липсва.

Мъжът зад него се наведе напред.

— И за това нещо ли купихте билет?

— Извинете?

— Искам да кажа, трябваше и за него ли да платите? Господи, такива разходи!

Клод се обърна назад, за да му отговори.

— Да, винаги купувам билет за виолончелото си при всеки полет. Да пътуваш с виолончело, е като да пътуваш с жена — сложно, скъпо и затруднително. Но има и две положителни неща...

— Така ли?

— Ям храната му, а и не може да говори.

Човекът се разсмя на тази стара негова шега и Клод се отпусна назад на седалката.

СЕДМА ГЛАВА

МАРИАНА

Седмица след като Клод напусна Ню Йорк, Мариана, под натиска на Хайнрих Баум, реши да иде в Стокбридж, за да провери къщата и да се увери, че копията на Лебеда са складирани на безопасно място. Баум я беше помолил да намери документите им за собственост, за да са на разположение, ако реши да продава. Когато Александър почина, тя напусна набързо „На път към Суан“ и остави след себе си пълна неразбория. От месеци не бе ходила там.

Клод ѝ се обади два пъти — от Лос Анджелис и после от Портланд. Прочете ѝ с гордост звездните отзиви за концертите си. Беше поставил началото на американската си кариера. Разговорите им бяха кратки. Той почти не я питаше как прекарва времето си и я обсипваше с истории от пътуванията си. „Америка е огромна и скучна, и провинциална в по-голямата си част — пошегува се той, — но пък има някои прекрасни концертни зали. И тук-там красиви жени, като ти си един от най-ярките примери.“

Тя му каза, че скоро ще ходи в „На път към Суан“.

Той като че ли се обезпокои.

— Защо трябва да ходиш?

— За да сложа в ред имота — въздъхна Мариана. — Къщата има нужда от поправки. Има цели кашони със сидита и стари винилови записи. Има девет копия на Лебеда и един господ знае колко на брой музикални постановки и метрони, и стари лъкове от твърд конски косъм; подаръци и трофеи, обложки на албуми и почетни грамоти в рамки. Вещи, пълно е с вещи. Имаш късмет, че още не си се сблъскал с това, Клод. Кариерата на баща ми обхваща три четвърти век и той е запазил абсолютно всеки предмет.

— Колко ще останеш? — И след пауза: — И сама ли ще ходиш?

— Да. Ще ида сама и ще остана, докато ми стане твърде тъжно и неприятно да понасям повече. Знаеш ли, една приятелка предложи

просто да изхвърля всичко. Твърдеше, че достатъчно съм направила за него.

Клод прозвуча шокиран:

— Но, естествено, ти няма да направиш това, нали?

— Доста съм уморена вече да превръщам живота на баща си в своя работа — отвърна тя сухо. — Но не, не бих могла да го сторя.

— Убеден съм, че документите и партитурите са ценни. Някоя библиотека ще ги поиска — той помълча известно време. — Може би бих могъл да дойда при теб за няколко дни.

— Мислех, че трябва да бързаш обратно за Швейцария?

— Разполагам с малко време да те посетя, но само ако имам дисциплината да се подготвям за следващите си концерти, докато съм при теб. Трябва да ме принуждаваш да работя. Така или иначе винаги съм искал да видя „На път към Суан“. Баща ти говореше за него много често.

Мариана почувства прилив на радост.

— Ще изчакам и ще ида там, след като свършиш турнето. И ще те бия с камшик, ако не се упражняваш.

— Бих го приел с удоволствие.

Разбраха се, че той ще дойде след последното представление в Балтимор и тя ще го вземе от летището в Олбъни.

— А, Олбъни — въздъхна той.

Мариана подкара към Стокбридж в една ясна пролетна утрин. По-лесно ѝ беше да се завърне в „На път към Суан“, разположен високо на планинския склон и далеч от града, като знаеше, че Клод ще дойде при нея. Винаги се беше чувствала нервна, когато оставаше сама на това отдалечено място. Докато паркираше колата си до стария кадилак на Александър и отключваше къщата, обгърна я вълна на страх и тъга. Тя вкара челото и куфара си в антрето и се разходи из къщата, изучавайки всяка стая от прага ѝ — снимките и картините, и планинския изглед — сякаш там бе опънато плюшено въже, което ѝ пречеше да влезе по-навътре.

Същия следобед тя посрещна Клод на аерогарата. Прегърнаха се и забързаха към колата. Докато караха през Олбъни, покрай извисяващите се кули на държавните офис сгради, Клод попита:

— Сега, къде по-точно е роден баща ти?

Когато тя му отговори, че няма представа, той остана безмълвен.

— Не сме на поклонническа мисия, скъпи.

Пресякоха реката Хъдзън. Градът свърши и преля в провинциален пейзаж. Клод се възхити на околността — живописните бели дъсчени къщи, църквите, ниските стобори, откритите поля, които се повдигаха постепенно към подстъпите на планината. В далечината се появи връх Грейлок. Град Уилямстаун, обади се той, му се струвал почти толкова добре поддържан, колкото и швейцарско село.

След като зави на юг по национален път номер 7, тя го попита:

— Колко можеш да останеш?

— Не съм сигурен, около седмица, не повече.

Той сложи ръка върху крака ѝ и го погали. Останаха мълчаливи известно време, докато прекосяваха градчетата на Беркшир. Клод забеляза табела за Тангълуд и я попита дали може да го посетят.

— Някога свирила ли си там?

— Разбира се — отвърна тя. Щеше ѝ се вече да са пристигнали в къщата, та да може да притисне тялото си към неговото, да пробие тънката мембрана, която сякаш ги разделяше след две седмици раздяла. — Години свирех в ученическия оркестър, свирех камерна музика и вземах уроци всяко лято, първо с учениците на баща ми. По-късно, както знаеш, отидох да уча при Йанос Старкър в Университета на Индиана.

— О, да, Старкър. Как реагира баща ти, когато реши да станеш ученичка на Старкър? Все ми се струва, че в музикално отношение двамата имат много малко общи неща.

— Баща ми се панира и се раздразни, но в същото време се гордееше, че съм била приета в класа на Старкър — тя млъкна. — Много често беше такъв — впечатлен, но едновременно с това изпълнен с неприязън, почти като мой конкурент, и всичко това заедно. Трудно откривах начини да го задоволя, да постигна успех. С едната ръка той подсилваше вярата в собствения ми талант, но с другата я порязваше.

Тя се концентрира в пътя пред себе си.

— Когато бях малка, очакваше от мен да посещавам майсторските му класове, но ако се обадох за нещо, дори само за да изразя мнение, което съм го чувала да развива поне хиляда пъти, той

рязко ми се опълчваше в това публично обкръжение, за да ме унизи, нищо че повтарях собствените му идеи. Не биваше да си присвоявам дори един ват от неговата светлина под прожекторите. А същевременно ме напъваше за постижения, да градя популярност, но само като наследник на неговия собствен талант.

— С което определено си известна — нежно каза Клод. — Но после спря да свириш.

— Пътувах много, изнасях рецитали и свирех в оркестри. Накрая, през 2002 г., ме сметнаха за достатъчно важна, за да се появя в соло проява тук с Бостънската филхармония, за да свиря концерта на Сен-Санс. Но шест месеца преди концерта трябваше да го отменя. Както можеш да си представиш, това накърни популярността ми.

— Мога да си представя.

— Наистина нямах избор, макар никой да не го вярваше — тя поспря. — Баща ми със сигурност не ми вярваше.

— Какво се случи?

— Не искам да говоря за това. Не още.

* * *

Макар че не искаше да разказва на Клод, Мариана си спомняше изключително ясно началото на края на соло кариерата си. В края на 2001 г. пристигна във Франкфурт за едно изпълнение на концерта на Елгар със Симфоничния оркестър на франкфуртското радио. Антон щеше да дирижира и оттам двамата щяха да заминат в Италия за кратка ваканция, преди той да иде да види жена си в Москва. Налагаше й се да приема тези негови визити, тъй като нямаше избор.

В съблекалнята и вечерта на концерта, тъкмо бе нахлузила блестящата си рокля, когато някой почука на вратата. Обърна се и видя, че Зина Падрова наднича вътре с блеснали светлосини очи.

— Мога ли да дойда вътре, миличка? Преди концерта? — тя вече влизаше в малката стаичка. Пълното й тяло бе облечено в елегантна тъмночервена рокля, скъпоценностите й, изключително ярки, блестяха върху ушите и шията й. Носеше дългото си визоново палто, което захвърли върху стола до вратата.

— Разбира се.

— Дойдох да имам един миг насаме с теб, но няма да стоя дълго. Помня как човек иска да се подготви в главата — тя се чукна по главата и се усмихна. — Ето — и тръгна към Мариана, — помогна ти да затвориш роклята отзад.

— Прекрасно е, че те виждам, Зина; какво те води във Франкфурт? — Мариана пак се обърна към огледалото. Мъчеше се да се наведе, тъй че доста по-ниската от нея Зина да може да достигне закопчалките. Мадам Падрова се огледа из малката стаичка.

— Трябва да взема стола, Маруша, за да те достигна. Знаеш ли — заговори й доверително тя, — никога не съм носила бельо, когато свирех на концерти.

Мариана я погледна изненадано.

— Толкова по-удобно, а и под всичките тия пластове плат в тези огромни рокли кой ли би успял да открие нещо интересно?

— Но не те ли гъделичкаше?

— О, да. Но приятно — тя се усмихна палаво и Мариана се засмя, като отметна назад главата си. Дългите вълни на косата се плъзнаха над рамото ѝ. Щом свърши със задачата си, мадам Падрова отстъпи крачка и се възхити на бронзовата копринена рокля, която блестеше дори тук, на приглушената светлина на съблекалнята.

— Знаеш ли, миличка — продължи тя, — преди много години често ходех в „Бергдорф“, за да пробвам концертни тоалети, и исках стол, който поставях пред тристранните огледала. После, след като вече бях сложила роклята, сядах и си разкрячвах краката колкото се може повече, за да съм сигурна, че челото ще влезе вътре. Веднъж имаше една нова консултантка в магазина, която ме видя в този момент и много възмутено ми каза: „Мадам, тук, в «Бергдорф Гудмън», не допускаме подобна клиентела“, и изтича да намери управителката. — Мадам Падрова избухна в смях и пощипна Мариана за ръката. — Можеш да си представиш колко беше ядосана шефката, като видя, че става дума за мен. „Глупачка — смърти тя момичето, — това е голямата руска челистка мадам Зина Падрова. Ти изобщо знаеш ли какво представлява челото?“ Нещастното момиче избухна в сълзи. Беше толкова смешно. Завинаги съм запомнила тази история.

Мариана се усмихна и погледна нервно към часовника на стената. През мръсното, пожълтяло стъкло успя да види, че моментът за излизането ѝ на сцената приближава, чуваше бурните аплодисменти

за Антон и оркестъра, докато той завършваше встъпителната част. След малко ще дойде нейният ред. Обърна се към огледалото, за да си среши косата и да нанесе слой червило, което никога не биваше да се слага, преди да се облече роклята.

Мадам Падрова се пресегна за палтото си и тръгна към вратата.

— Сега си тръгвам, Мариана, и ще се върна след това. Приличаш на богиня. Баща ти би бил страшно впечатлен, ако можеше да бъде тук и да те слуша. Давай, скъпа. Ще говорим по-късно.

Вратата се отвори със замах и Антон, в концертен фрак и попиващ с изгладена кърпичка челото си, профуча край мадам Падрова, като ѝ кимна в движение. Подаде ръка на Мариана. Тя взе вилома и лъка, провря се през тясната врата, докато гостенката ѝ се отдръпна, за да ѝ стори място. Минути по-късно диригентът я доведе на сцената и отстъпи назад, когато публиката стана на крака, за да ѝ ръкопляска. Членовете на оркестъра барабаняха с лъковете си по стойките и тропаха с крака.

Мариана премижа срещу яркото сценично осветление и се усмихна, като съвсем леко се поклони, за да не си развали роклята. Обути с високи токчета, тя се отправи към стола си на повдигнатата платформа точно под тази на Антон и спря, за да стисне ръката на концертмайстора и да приеме окуражителното целуване на ръка от страна на Антон, който вече се беше качил на подиума, но и така бе почти колкото нея на височина. След като публиката утихна, тя погледна към него, вдигна лъка и кимна. Антон стартира оркестъра за встъпителните фрази на концерта на Елгар.

Преди Александър имаше един ученик, чаровно момче от Полша на име Стефан, който можеше да забавлява хората, като имитираше изпълнителските особености на всички големи челисти. Беше страхотен имитатор. Баща ѝ често го караше да забавлява учениците му по време на майсторските класове. „Това е доста поучително — беше ѝ обяснил насаме. — Виждаш колко глупаво можеш да изглеждаш на сцената, ако не си мериш жестовете. Цялото това усмихване, смръщване и сключване на вежди, тананикането и размахването на ръце — то отвлича вниманието и е лишено от достойнство. И в случай че си мислиш, че Стефан не ме имитира от страх, трябва да те уверя, че не е такъв случаят. То е, защото аз не съм добър обект и тъй трябва да е и с теб. Човек трябва да контролира

изражението на лицето и да ограничи маниерниченето до минимум, за да не дава на такива клоуни материал за работа. Трябва да свириш съдържано, за да може публиката ти да се концентрира върху музиката.“ Мариана добре беше научила този урок.

На сцената тази вечер тя свири без излишества, независимо от изключителната си концентрация. Само с едно кимване към Антон от време на време и с почти непрекъснато затворени очи, тя използваше силата на мускулестите си ръце и гръб, за да извлече мощен звук от вилома. Изпълнението ѝ беше майсторско, нюансирано, чувствено. Когато свърши, доволна от представянето си, тя пусна широка усмивка към слушателите си, като се поклони дълбоко във всички посоки към станалата на крака публика. Антон слезе, за да я прегърне.

Публиката крещеше и подсвиркваше. Това беше наградата ѝ, постигнатата мечта. Да получи такава благодарност и висока оценка, бе зашеметяващо. Но напоследък страдаше от спад в увереността си, че ще стигне до този момент безпроблемно. Колкото повече пътуваше, толкова по-важни бяха концертите, в които я канеха да свири, и толкова повече я завладяваха страхове, освен когато беше с Антон, на когото имаше доверие и чието присъствие на сцената с нея я успокояваше.

В началото тяхната връзка беше обект на безкрайни одумвания. Сега, след пет години, никой друг, освен баща ѝ не го беше грижа. Той сякаш се чувстваше изолиран от старото си приятелство с Антон и ревнуваше от Мариана заради нейното възхищение към него. Беше му също така неприятно как тя очевидно го бе изместила на концертния подиум на Антон. За това се чувстваше виновна, но пък баща ѝ вече беше на осемдесет и една. Беше направил достатъчно голяма кариера.

След Елгар и многократното ѝ връщане на сцената по искане на публиката двамата с Антон се оттеглиха за почивката всеки в съблекалнята си. Тя беше свършила. На него му предстоеше Симфония №3 във фа мажор на Брамс. Тя си сипа висока чаша с ледена вода и разкопча роклята си, макар да не я съблече. После се настани на стола и затвори очи, за да възпроизведе в главата си изпълнението. Щом музиката на сцената се поднови, тя чу, че се чука, и мадам Падрова пак изникна на вратата.

— Може ли? — попита я.

Мариана я покани с жест. С най-топли думи по-възрастната жена я поздрави за превъзходното представяне. После издърпа стол и седна срещу Мариана, колене в колене. Взе ръцете ѝ в своите и се взря в лицето ѝ.

— Идвам да ти кажа нещо, скъпа моя, което може да знаеш или да не знаеш още, но трябва да го научиш и макар да си мислиш, че не е моя работа, аз винаги съм те обичала, още от много малко момиченце, и все още е така. Ти си дъщерята на най-добрата ми приятелка.

Мариана се усмихна топло.

— Да, знам. И аз те чувствам близка.

— Чух по безкрайни руски клюкарски канали, че Антон най-сетне ще доведе жена си в Америка. Наел апартамент за нея и за себе си в Ню Йорк. И чух също, че тя го накарала да обещае, че се отказва от любовната връзка с теб.

Мариана се сепна.

— Нищо не ми е казал за това, Зина. Защо да не ми каже, ако е истина?

Мадам Падрова зарони дребни сълзи от съчувствие.

— Защото, като повечето мъже, той е страхливец, щом стане дума за подобни неща. И защото те обича. Това винаги твърдял. Но е женен от толкова години, а и обича жена си също. Тя е по-стара от теб, макар и не толкова стара като него. Обича и дъщерите си и техните бебета. Няма да я напусне.

— Разбирам — тихо продума Мариана. — Ако е вярно, трябва да ти благодаря, че ми каза.

— Вярно е. Искаш ли да говориш, Маруша?

— Не. Не сега. Не още — тя вдигна очи. — Споменала ли си за това пред баща ми?

— Разбира се, че не. Ти трябва да научиш първа — мадам Падрова си събра нещата и след като я целуна, остави Мариана в слабо осветената стая.

Същата вечер след концерта тя и диригентът присъстваха на приема. В хотелската си стая те опаковаха багажа си. Щяха да прекарат следващите три дни заедно в Италия, да вземат късен нощен полет до Милано. Мариана сгъна бронзовата рокля в куфара си и се преоблече в джинси. Мълчеше, докато Антон бърбеше за Брамс, който тя, потънала в мислите си в съблекалнята, не беше чула. Взеха такси до аерогарата и

се отправиха към чакалните на първа класа. Антон пхна куфарите им в шкафа за багаж до входа и Мариана, понесла челото, тръгна да търси място, за да се настани. Чу как Антон се смее от сърце, обърна се и го видя да разговаря с някакъв непознат. Мъжът държеше кутия за цигулка. Когато се върна при нея, Антон потъна в стола си и ѝ се усмихна.

— Знаеш ли, човек се чувства като че е в нечий хол из тези летищни клубове. Най-често в тях срещам стари приятели напоследък — други музиканти, идват и си отиват, всички пътуват. Само миналата седмица срещнах на аерогара в Цюрих диригента Бернар Розел и сина му Клод — обещаващ челист, но не толкова добър като моята Маруша. Тези клубове са като малки салони, като зали за камерна музика. Тук трябва да свирим концерти — той се огледа и се разсмя. — И разбира се, никакви пиана.

— Надявам се да не срещаш повече хора днес — каза тя и стана, за да му донесе чай и да си направи пакетче горещ шоколад. Като се върна, постави чашата му на масата между двата стола и избърса с ръка трохите отгоре. После седна до него.

— Антон, Зина Падрова дойде да ми каже, че скоро ще доведеш жена си в Америка. Вярно ли е?

Той я погледна тъжно и сведе олисяващата си глава. Разтрепери се, а когато пак вдигна очи, изглеждаше страшно разстроен.

— Да, ангелче мое, моя Маруша, така е. Тя не биваше да ти казва. Смятах аз да ти го кажа в Италия.

Мариана му повярва.

— Олга искаше дойде отдавна. Кариера и не я държи вече в Москва. И макар децата и внуците да остават там, тя е готова да бъде с мен и да пътува, за да ги посещава. Знаеш, аз остарявам, а тя не толкова по-млада от мен. Време е да се погрижим един за друг. А ти, ти си толкова млада. Не е редно да се грижиш за още един старец.

— Тя много ли ти е ядосана заради мен?

— Ще ми прости, ако приключим, ако наистина скъсаме. Женени сме от много години, повече от четирийсет. Мисля, тя знае колко те обичам. Избра да остане в Москва, когато аз дойдох в Америка. Ще го преживее.

— А аз? — тя започна да плаче, чакайки отговор. Той бавно закима с глава утвърдително. — Да, ангелчето ми, ще се справиш.

Имаш всичко — красота и талант, и страст. Ти си специална жена, Маруша; ще бъдеш обичана. Много обичана.

— Антон, ти си ми дал толкова кураж, вяра в себе си. Как ще я имам без теб?

— Ще я откриеш и тя ще стане твоя собствена — успокой я той.
— И винаги ще ме имаш в сърцето си и аз теб в моето.

Тя притисна ръката му до сърцето си. Изведнъж той се развесели:

— И само помисли колко щастлив от това ще бъде баща ти.

Двамата седяха така безмълвно, докато се качиха на самолета за Милано.

* * *

Мариана подмина Тангълуд и продължи надолу по шосе номер седем. Клод отвори прозореца си, за да види планинския въздух.

— Простиха ли ти, че си отменила концерта?

— О, да. Беше преди толкова много години. И след време одумването и спекулациите затихнаха и хората сякаш забравиха, че някога са ме канили да свиря. Спряха да питат дали някога пак ще свиря пред публика.

Минаха по главната улица на Стокбридж и на две мили западно от града свиха наляво към „На път към Суан“. На фона на удължените следобедни сенки светлината се процеждаше през дърветата, а дърветата, които се раззеленяваха няколко седмици по-късно от тези в Сентръл Парк, бяха окичени с бледозелена дантела. Влязоха в дългата незастлана входна алея и подкараха по стръмнината.

Къщата бе разположена, с четирите си тухлени комина, изпружени нагоре като ръце, на едно високо сечище над обширни хълмисти ливади. Дългата пътека от гаража до къщата бе оградена с каменни стени и достолепни кленове. Шарена светлина проблясваше по плочите на покрива.

— Заповядай в двореца на Фелдмън — рече тя, въвеждайки Клод през вратата, — където се прави божествената музика.

Разведе го из стаите. Той искаше да разгледа всичко — всеки стол, всяко легло, всеки рафт за книги, но тя го успокои, че ще има

достатъчно време за това. Клод взе една нейна снимка като дете; на нея изглеждаше тъй крехка. После се вгледа в снимката на Пилар и подсвирна.

— Каква красавица!

— Да, красива беше. Едно време.

— Прекарваше ли си страхотно с баща ти, когато беше малка? Когато идваше в Лугано, той винаги беше толкова забавен. Обичаше да ме разсмява. Но само когато не работехме.

Мариана се замисли, преди да отговори.

— Когато бях дете, полудявах от радост, като си дойдеше у дома. Животът ставаше къде по-интересен. Понякога, в събота или през училищните ваканции, се обличах официално и той ме водеше със себе си по лютиерските магазини, на репетициите на разни оркестри или пък на обяд в скъпи ресторанти, или дори при шивача, който му шиеше дрехите. За мен беше истински красавец и всички, които срещнехме, изглеждаха доволни, че го виждат. Чувствах се толкова важна край него.

— Мога да си представя — рече Клод.

— Но той не си идваше често вкъщи, а дори когато беше, нямаше много време за мен.

Когато слънцето слезе зад планините на запад, Мариана заведе Клод в студиото на баща си и извади копията на Сребърния лебед от сейфа, който Александър беше инсталирал. Заради застрахователните изисквания, а и за да защити инструментите от пожар, наводнение или кражба, той бе построил вътрешна стоманена камера в стаята. Тя свали две маслени платна и избута панела на фалшивата стена зад тях. Тежката врата отзад имаше ключалка с комбинация — кодът беше датата на дебютния му рецитал — и тя я отвори. Вътре в климатизирания сейф на кадифени ремъци висяха деветте копия на известния страдивариус. Оригиналът, разбира се, беше в Ню Йорк при „Баум и Фернан“, но тези мълчаливи негови версии, строени в редица като войници, които сякаш чакаха някой да им заповяда „свободно“, бяха все още нейни.

Клод седеше в хола. Едно по едно тя сваляше челата и му ги носеше, като пресичаше многократно пространството помежду им. Нареди копията, както и собствения си Вилом, в кръг — с охлюви, подпрени в дивани и столове, и с щокове, насочени навътре.

Настройваше ги едно по едно, а Клод я наблюдаваше. Щеше да го помоли да ѝ посвири на всяко едно от тях.

Оглеждайки окръжността от докосващи се игли, тя изведнъж си спомни една вечеря в Стокбридж, на която бяха поканени двамата с баща ѝ. Разказа на Клод историята.

— След един концерт в Тангълуд заедно отидохме до тази огромна къща на Главната улица, където живееше семейство Търнбул, домакините ни. Те са от много стар род от Ню Ингланд — абсолютно самодоволни. Домакинът носеше кадифен смокинг и изящни копринени мокасини, на които Александър много се възхити. Г-жа Търнбул сервира печено агне и суфле от сладки картофи, а за десерт — нещо, което носеше името „Джинджър Фул“. С гордост ни обясни, че било сладкиш от ранните години на Америка, който семейството ѝ приготвял в продължение на стотици години.

Не мога точно да си спомня защо, но Ричардсън Търнбул започна да говори за семейния парцел в близкото гробище на Стокбридж. Търнбуловци, заяви той с достойнство, били погребани в широка окръжност, като пръстите на краката им били обърнати навътре, нещо като щоковете на челата сега. По този начин, обясни той, в деня на Страшния съд, когато се изправят, те щели да се погледнат в очите, всички Търнбуловци — кръг само за онези, които са достатъчно заслужили да се гледат във вечността и да споделят един произход. Разправяше, че все още имало място за него и жена му, макар че децата им трябвало да започнат нова окръжност. За жалост, двамата с баща ми се смяхме до сълзи, приемайки, че той се шегува. Страшно се смутихме, като разбрахме, че е сериозен.

— Колко оригинално — успя единствено да вметне той.

— Вие, американците... — рече Клод и се усмихна. Стана от дивана. — Толкова много я величавате тази ваша съвсем кратка история. — Той посочи с ръка към челата и добави: — Това ще остане за утре.

Хвана Мариана за ръката и я поведе обратно по стълбите към стаята, където му бе казала да си остави куфара и виолончелото. Без да чака повече, я вкара в леглото.

ОСМА ГЛАВА

КЛОД

Онова, което Мариана чувстваше като липса, за Клод бе приятно присъствие. Докато тя го развеждаше из къщата, сякаш можеше да чуе гласа на учителя си. В голямата спалня на закачалката още висяха чифт тиранти. Клод с любов пригладя завивката на леглото, като че ли старецът всеки момент можеше да се върне за следобедната си дрямка. На масата в трапезарията почти бе готов да повярва, че маестрото току-що е станал от нея, след като е хапнал от същото задушено и е пил от виното, което двамата с Мариана сега споделяха. Миризмата в антрето, усещането, което оставяха килимът и дъсченият под, текстурата на гипсокартона и пердетата, бяха неща, доскоро принадлежали на Фелдмън, които той сега също притежаваше.

Телефонът звънеше доста рядко и никой не се отбиваше, нито ги посещаваше. Никой не знаеше, че са там. Мариана приготвяше вкусни малки пиршества за двама. Пиеха вино от избата на Александър. За обяд хапваха остатъците, поднесени върху одеяло за пикник в градината, вън до стария празен басейн. Когато времето позволяваше, дремваха заедно на топлото майско слънце.

Клод, който толкова скоро трябваше да си тръгне, я искаше цялата. Искаше я във всяка стая, във всеки ъгъл на къщата. Искаше през тази седмица да погълне всичко, което можеше, от Мариана и от баща ѝ, да сподели, да стане част от легендата на това място и собственика му. Докато той се упражняваше, по негово настояване тя седеше с него и подлагаше на критика свиренето му. Искаше и последната капка, и най-малката частичка от прозрението на своя учител, пренасочено към него чрез собствената му дъщеря.

Всеки следобед тръгваха да скиторят из окъпаните в слънце, сладко уханни земи, изобилстващи на птици, цъфнали люляци и момини сълзи. Оставаше сам единствено когато тя се оттегляше всеки ден в някое далечно кътче на „На път към Суан“, за да не я чува той, и свиреше на своя Вилом. Тогава проверяваше мобилния си телефон, за

да види колко обаждания е пропуснал от майка си и от Софи. Не им отговаряше. Не искаше да прекъсват онова, което имаше тук. То скоро щеше да свърши.

Към края на седмицата се обадиха на Мариана от Тангълуд — покана за вечеря в имението на Кусевицки, „вечеря-прелюдия“ за дарителите и спонсорите по случай откриването на сезона. Извиниха се, че я канят тъй късно. Току-що научили, че се е върнала в „На път към Суан“. Като чу за поканата, Клод спомена, че би било забавно да идат на тържеството заедно.

— Кога ще бъде то? — попита я.

— През уикенда, след като си заминеш — тъжно отвърна тя.

— Наистина много жалко. Тъй бих искала да се запознаеш с каймака на Тангълуд.

— Но смяташ ли, че би било удачно да дойда с теб?

— Разбира се. Та ти си Клод Розел, най-изтъкнатият ученик на Фелдмън.

Нима му се подиграваше?

Но Мариана го хвана за ръката.

— Как ми се иска да можеше да дойдеш.

Той се замисли. Всъщност не беше наложително да се връща в Швейцария толкова бързо. В крайна сметка той наистина се упражняваше тук, а и нейните наставления бяха безценни. Може би щеше да срещне хора, които можеха да го ангажират за концерт в Тангълуд. Клод реши да отложи заминаването си. Резервира нов обратен полет до Лугано и си осигури още десет дни в къщата на маестрото. Щеше да се наложи по някакъв начин да обясни това на майка си и Софи.

— Сякаш са ми отложили присъдата — коментира Мариана. — Още десет дни, преди да ми нанижат примката на врата! — радостта ѝ му достави удоволствие. Нищо чудно пък и аз да споделям тази радост, помисли си той. Нима се влюбвам?

* * *

Имението на Кусевицки бе разположено на един склон на осем километра от „На път към Суан“. Входната алея беше изпълнена с

коли. Докато пристигнат, настъпи здрач. Клод я прегърна през кръста, докато двамата се взираха в обширната панорама на Централен Беркшир и пронизващите небето силуети, както бяха застанали на високото място, откъдето се простираше гледката.

На тържеството ги посрещнаха сърдечно. Никой не беше виждал Мариана от месеци. Тя го представяше с думите: „Талантливият ученик на баща ми Клод Розел. Той ми е на гости, за да помогне с документите и ръкописите на Александър. Трябва да направим разбор на това, което ни е оставил. Надявам се някой ден да чуете изпълнение на Клод“.

Те, разбира се, бяха чували за него, а неколцина притежаваха негови записи. Двама от гостите дори бяха присъствали в „Алис Тъли Хол“, когато той свири сонатите на Брамс с пианиста Уилям Розен. Клод беше удовлетворен. Те не само бяха научили за нюйоркския му дебют, но и отдавна бяха чували Фелдмън да говори за „младия си швейцарски последовател“. За негова изненада — Мариана не беше го предупредила — наследяването на Сребърния лебед вече бе станало обществено достояние. Непрекъснато получаваха поздравления — той, за големия си късмет, а тя — за щедростта си. Мариана отговаряше, че този избор — неин и на баща ѝ — е бил абсолютно правилен. „Александър изпитваше ужас да вижда музикалните инструменти заключени. Оставени на паша, казваше той.“

На вечерята седнаха на маса за осмина с някои от ръководителите на Бостънския симфоничен оркестър и на музикалния фестивал. Вдигнаха се тостове в памет на Фелдмън. Казваха, че Александър ще им липсва. Някъде по-нататък някой се пошегува, че без съмнение сега маестрото ги гледа отгоре и роптае против мненията им и качеството на виното. Това беше първата от петдесет последователни години, в която Фелдмън не участваше в събитието, но те твърдяха, че не е забравен и никога няма да бъде забравен. Ще основат стипендия на негово име или пък конкурс за челисти, като се помъчат да извлекат от несравнимата загуба за музикалния свят поне една полза. Очакваха Мариана да остане в тяхната общност, прикрепена към музикалния център. Надяваха се, че Розел ще се върне. С удоволствие ще го посрещнат пак. Клод усети, че е навлязъл в дълбините на една сфера от света, където толкова бе искал да проникне.

На отсрещната страна на масата Мариана сияеше. Клод с удоволствие я наблюдаваше и я слушаше, докато подкачаше и забавляваше мъжете от двете си страни. Те се бореха за вниманието ѝ. Тя се чувстваше у дома сред стари приятели. Един изискан мъж дръпна стола до него и Клод се обърна натам.

— Надявам се, че ще склоните да свирите за нас в Тангълуд, мосю Розел?

— Ще бъде голямо удоволствие за мен — отвърна Клод. — Винаги когато ме поканите.

* * *

Вечерята свърши в единайсет и двамата поеха с колата към къщата. С въодушевление той ѝ разказа как са го поканили да свири с Бостънския симфоничен оркестър през лятото на 2012 г. Това щеше да бъде първата му изява на фестивала; импресариото му трябваше да определи датата и условията. В този момент не го интересуваше какви ще бъдат те.

— Прекрасно е, миличка — каза Клод, — наистина, това, което направи за мен. По толкова много причини съм ти задължен. Нека и аз да сторя нещо за теб. Какво да бъде?

Без колебание тя отговори:

— Върни се при мен след следващото ти турне. Ще отворя „На път към Суан“ за през лятото и можем да бъдем заедно — и му се усмихна — едва доловима усмивка, в която му се стори, че прозира някакво предизвикателство. Тя отпусна дясната си ръка и погали неговата. — Може би трябва да помисля да задържа къщата. За нас.

Изведнъж му стана хладно. Облегна се назад и се загледа в тъмното. Мариана, изглежда, си представяше живот с него, правеше планове за някакво общо бъдеще в Америка, дори след като той беше толкова откровен с нея в Ню Йорк за намеренията си да остане необвързан. Никога не би живял в Америка. Домът му беше в Европа, в Швейцария беше мястото му. Би ли могъл изобщо да си представи живот с Мариана, където и да е било?

Помогна ѝ да излезе от колата и двамата се отправиха към къщата, набързо изкачвайки входните стъпала. Вътре Клод я притегли

в хола и я положи върху дивана, където правиха любов на тъмно. След това, объркан, я държа в обятията си, докато тя спеше.

* * *

Сутринта той се почуди как и кога са се качили по стълбите. Мариана лежеше до него, гола, но нямаше спомени да я е водил или пък тя да го е водила нагоре по дългото стълбище и по коридора. Плътна мъгла бе обвила планината. Въздухът беше влажен и хладен. Той се измъкна от леглото и облече халата си. В кухнята направи кафе. После се обади на майка си да ѝ разкаже прекрасните новини за Бостънския оркестър.

Франсин беше доволна. След като разговаряха минута, тя каза:

— Сега трябва да се върнеш вкъщи, Клод, твърде дълго остана в чужбина. Има неща, които трябва да се решат.

— Какви неща?

— Не мога да ги обсъждам по телефона. Моля те, *liebchen*, ела си у дома веднага.

— За какви неща говорим?

Тя не продума. Можеше да си я представи — телефонната жица увита около китката ѝ, чаша жасминов чай до нея, отварата, която приемаше следобед в стола си до еркерния прозорец. Може би бродираше или четеше вестник, или пък си лакираше ноктите.

— Наистина прекарах прекрасно в „На път към Суан“, маман. Александър винаги говореше за него толкова въодушевено. Прав е бил. Това е много специално място. Презареждам се с енергия.

— Никога не съм била там — суховато отвърна тя. — Трябва да ми разкажеш за него.

* * *

Последният им ден беше тъжен. Разхождаха се по вече познатите им пътеки, упражняваха се с виолончелата си поотделно в различни стаи и си поделиха бутилка „Помар“ на вечеря на верандата. Цяла нощ

разговаряха и правиха любов, а той я успокояваше, като ѝ обещавахе: „Ще се видим пак много скоро“.

На следващата сутрин потеглиха с колата към Бостън през „Масачузетс търнпайк“. На „Логън“ тя го остави, без да паркира колата. Целуваха се, докато полицаят настойчиво ѝ махаше с ръка да продължава напред и ѝ викаше да потегля. Той я загледа тъжно, когато се отлепи от бордюра. После взе челото и куфара и мина през автоматичните врати на път към вкъщи и към работата си.

ДЕВЕТА ГЛАВА

МАРИАНА

Мариана се върна в Стокбридж. Беше опаковала багажа си, докато Клод приготвяше своя, и възнамеряваше да се върне в „На път към Суан“ само за да вземе челото си и документите, които беше обещала на Баум, както и да затвори къщата. По радиото слушаше как Мъри Перая свири Impromptus на Шуберт. Страшно ѝ се искаше да се чувства спокойна. Клод ѝ беше обещал да се видят след шест седмици.

Изцедена и самотна, тя приключи задачите си в къщата и реши да прекара нощта в „Ред Лайън Ин“ на главната улица в Стокбридж. Запази си маса за вечеря в седем часа. Това успокояващо старинно местенце с люлеещи се столове по извитите по цялата фасада веранди, с многото комини и старинното си очарование беше любимо на родителите ѝ. Често бяха вечеряли там като семейство.

Регистрира се на рецепцията и влезе в стария асансьор, приличен на кафез за птици, за да се качи до втория етаж. Тапетите в стаята ѝ бяха с цветна щампа в старинен американски стил с червени рози на зелени стебла. Имаше парцалени черги и огнище с две цепеници, поставени на кръст. „Ред Лайън Ин“ се намираше на ъгъла на Главната улица от повече от двеста години. Тук Мариана се чувстваше в безопасност. Съблече се и си напълни ваната. Тя беше дълбока, макар и къса, с лъвски крака и старовремски кранове. Отпусна се в нея, изпъна крака над завития емайлиран ръб и остави водата да капе по пода от пръстите на краката ѝ. И макар горещата уханна вана да успокои тялото ѝ, съзнанието ѝ беше неспокойно. Да разкаже ли на Клод за аферата на майка му с баща ѝ? Защо трябва тя да е приносителят на тази новина, която би го направила нещастен?

Всъщност ето нещо добро, което произлезе от цялото това нещастие. След като Пиетовски я напусна, не и се струваше възможно да се остави отново да се влюби толкова дълбоко. А сега започваше да осъзнава, че Клод я е разбудил. Тялото ѝ вибрираше от живот, влюбваше се.

Мобилният ѝ телефон иззвъня. Изтръска сапунената пяна от пръстите си и го вдигна от трикракото столче до ваната.

— Здравей, любов моя.

— Клод...

— Самолетът ми има закъснение. Все още съм в клуба на „Логън“ и не съм мислил за нищо друго, освен за теб. Вече ми липсваш ужасно. Къде си сега?

— В „Ред Лайън Ин“, във ваната — колко изпълнен с топлина звучеше от това разстояние.

— О, боже — простена той, — а аз съм в чакалнята на аерогара.

— Реших да остана тук и да се насладя на спомена за всеки един миг от времето ни заедно.

— Това аз ще правя пък в самолета...

— Следващия път ще те доведе тук и ще те запозная с любимия сервитьор на баща ми. Той е почти на неговата възраст и ръцете му треперят. Не си поръчвай супа. Купата ще бъде празна, когато стигне до масата — тя замълча. — О, Клод, кога ще те видя пак?

— Няма да чакаме дълго.

— Но кога?

— Веднага щом програмата ми го позволи, любов моя.

След като си казаха довиждане, Мариана излезе от ваната, изсуши се и се вмъкна в леглото с балдахин. Светлината отвън потъваше, когато тя заспа.

* * *

На вечеря Мариана бе една от неколцината гости, избрали да се хранят навън. Настанена на малка маса в кръг от светлина, тя си поръча старомоден коктейл и отвори менюто. Придърпа шала върху раменете си. Вечер времето захладнаваше.

Година преди Александър да умре, двамата бяха дошли тук, за да се нахранят в основния салон. Тя придържаше баща си за лакътя, помагайки му да изкачи стъпалата на верандата. Той беше се привел и използваше бастун. Придвижваха се бавно. Беше януари и по главната улица блестеше сняг. Малцина бяха посмели да излязат навън. През последните години, преди Александър да спре да излиза от къщата,

посещенията им в „Ред Лайън“ бяха по-скоро спазване на някакъв ритуал, отколкото начин да се нахранят. Александър почти не ядеше. Обичаше да казва, че апетитът му за всичко друго, освен за музика, е напълно изразходван. Въпреки това си поръчаха по питие и споделиха една ранна вечеря, докато персоналът го обгрижваше омаян, сочеше снимката му с автограф, поставена в преддверието, хвалеше го колко добре изглежда и го питаше как прекарва времето си напоследък. Той видимо живна. Изброи им цял списък от ученици и изтъкна от колко отдалеч са дошли, за да седнат в краката му. Назова държавите, от които идваха, концертите, които изнасяха, конкурсите, които печелеха. Келнерите твърдяха, че му завиждат, а келнерките го ласкаеха: „Все още тъй висок и красив, г-н Фелдмън. Все още толкова активен“. И тъй като открай време си беше нарцистичен, Александър се разтапяше от тези коментари. Тя почти не усещаше как той попива енергията от това внимание. В миг спираше да се оплаква от трудностите на старостта, от щетите, нанесени върху самоуважението му, от увреденото си зрение.

— На деветдесет си, татко — казваше му тя. — Естествено, че зрението ти ще отслабва. И моето е увредено, а още нямам четирийсет.

— Направо детенце.

— Само в твоите очи, а както сам признаваш, те не са особено добри — тя чукна чашата си в неговата. — За твое здраве.

— О, Мариана, нямаш представа — нямаш представа дори какво е да си на деветдесет. Сам съм останал от своето поколение, всичките ми приятели са мъртви и скъпата ти майка вече я няма — тук той поспря за по-голям ефект. — Поне ушите са ми останали.

— А те щяха да са още по-добри — скастри го тя, — ако носеше проклетото слухово апаратче за шест хиляди долара, което настояваше да купим.

— Чувам музиката и без него. Какво друго ми е нужно да чуя?

— Ще чуваш онова, което ти казвам.

Той се засмя.

— Да. Ето сега вече имам причина да го изхвърля.

* * *

Тези обиди преливаха от нежност и любов. Но невинаги беше така. Преди той често я притискаше и тормозеше. Първо беше казал, че няма да ѝ бъде учител, твърде често го нямало вкъщи. След като реши, че не съществува друг достатъчно добър, я пое. Не можеше да понася, когато критиките към свиренето ѝ, които обилно раздаваше, я разплакваха. Направо побесняваше. Не разбираше ли тя какъв подарък ѝ прави? Не беше ли наясно, че един велик артист трябва да бъде корав? Свидливо раздаваше похвали, но бързаше да критикува всички нейни музикални идеи, които не идваха от него или пък за които се досещаше, че произлизат от Старкър.

В отношенията с публиката си Александър проявяваше невероятен чар и остроумие. На учениците си предлагаше поддръжка, даваше им назаем пари и инструменти, пишеше препоръките им за работа, подготвяше ги за рецитали и често ги канеше в „На път към Суан“ през лятото. Но станеше ли дума за уроци, ставаше строг. Можеше да проявява ужасна жестокост, избухваше като вулкан. Наговаряше всичко, което му минаваше през ума, колкото и да беше гадно и неоправдано. Често го беше дочувала откъм студиото; беше тираничен, рязък и лишен от такт, но винаги, винаги прав. Учениците му го боготворяха, ала и се страхуваха от него; връщаха се отново и отново, от големи разстояния, за да се обучават.

Но той не им беше баща. Решението да стане първокласна солистка било предварително взето вместо нея поради големия ѝ талант, твърдеше Александър, и тя трябваше да носи отговорност за този талант.

„Аз ти дадох този талант — заявяваше той. — Не ми го хвърляй обратно в лицето!“ А веднъж, по време на един особено труден урок, когато бе посмяла да се опълчи срещу съветите му, ѝ беше казал: „Никога не съм те искал. Не исках дете. Не си нищо друго, освен албатрос — нещо, от което майка ти имаше нужда“. Това се беше запечатало неизлечимо в съзнанието ѝ.

Един път изявленията му я объркаха тотално. Александър често твърдеше, че жените просто не са талантиливи като мъжете — не било предвидено жените да имат голяма кариера в музиката. Нямали нито творческите заложби, нито издръжливостта. Този живот бил твърде труден. Те не можели да бъдат щастливи или удовлетворени, ако нямат съпруг и деца. „Разбира се, ти си по-особен случай — казваше ѝ в

заклучение. — Ти си моя дъщеря — огледално мое копие. Двамата с теб сме си лика-прилика, от един дол дренки.“

В последните години, когато очите му вече отслабнаха, тя му четеше. Малко от сферата на литературата го интересуваше, но я молеше да му чете новините и страницата за изкуство от „Ню Йорк Таймс“ всеки ден. Двамата се натъжаваха от лошите отзиви за музиканти, които познаваха, а дори и за онези, които им бяха непознати, ако рецензиите бяха достатъчно неприятни, за да породят съчувствие.

„Кои хора биха го направили, Мариана? — казваше Александър раздразнено. — Кой би искал да е музикант? Работиш с години, през цялото си детство, овладяваш един инструмент и се упражняваш всеки ден от живота си, за да ти каже някой тъпанар, че не си добър, или пък че си бил, но вече не си, или че интерпретацията ти на еди-кое си е повърхностна, твърде бърза, твърде бавна, фалшива. Чувстваш се унижен, бесен, но няма какво да сториш. И кой всъщност е бил идиотът, написал въпросната рецензия? Някой, дето преди е писал за спортните рубрики!“ — той буквално плюеше от възмущение. „Ах, каква ужасна работа. Вдигах си главата над земята само за да стрелят по теб.“

Мариана въздъхна. Той не вярваше в думите си. Достатъчно наясно беше какви награди може да пожъне човек от една успешна музикална кариера.

„Трябва да бъдеш силна — продължаваше той обвинително. Тя забелваше очи. Макар че той самият беше получил само няколко лоши отзива през живота си, спомняше си всяко жило от всеки един от тях, дума по дума — и те продължаваха да го разтрисат дори четирийсет-петдесет години по-късно. — Никога не си била достатъчно силна, миличка. Нямах самоувереност. Трябваше повече да приличаш на мен. Желязна.“

„Да, трябваше“ — съгласяваше се тя.

„Не знам какво се случи с теб“ — казваше ѝ и кимаше тъжно с глава.

* * *

В началото смела и уверена на сцената, в края на двайсетте си години тя бе започнала да губи самочувствието си. Удоволствието от пътуванията намаля. Стресът от представленията, непрекъснатият поток от непознати, с които трябваше да вечеря късно след концертите и които я въвличаха в безсмислени разговори, мъжете, които се мъчеха да я прелъстят — всичко това ѝ отне желанието да гони голяма международна кариера, както и безмилостните критици на баща ѝ за концертите, които посещаваше, макар че те не бяха много. Той беше ангажиран със собствената си програма и освен това отказваше да посещава нейни концерти, ако се организираха в зала, където самият той не е бил ангажиран. Тя започна все повече да изпитва страх преди концерт. След като Антон я напусна, преди всяко изпълнение се парализираше от страх, главата ѝ се замайваше от паника. Черни петна се мерзелееха пред очите ѝ. Сърцето ѝ биеше до пръсване. Нищо не помагаше — нито психотерапия, нито лекарства, бисове на крака или пък блестящи отзиви.

През зимата на 2002 г. отиде сама във Вашингтон, за да свири концерта на Дворжак с Националния симфоничен оркестър, първият ѝ по-голям концерт, откакто Пиетовски се бе върнал при жена си. Макар че баща ѝ и предложи да свири на Лебеда, предпочете вилома. Все по-суеверна, тя следваше непрекъснато усложняващи се ритуали, които ѝ даваха увереност, но пък я караха да се чувства все едно е полудяла. Опаковаше роклята си в три едни и същи торби за химическо чистене, завързани с кадифена панделка; носеше със себе си познати предмети, за да ги постави край леглото си в хотелската стая; ядеше само определени храни в определено време и четеше едни и същи стихове на глас в следобеда преди излизането си на сцена. Бяха ѝ предписали бета-блокери, за да ѝ помогнат да е спокойна, но тя не ги пиеше, защото бе убедена, че ще попречат на концентрацията ѝ и ще я направят по-отнесена.

Сутрешната репетиция във Вашингтон мина добре. Диригентът имаше усет към нейното свирене и ѝ направи комплимент за интерпретацията. Концертната зала беше празна и настроението — отпуснато. Беше свирила Дворжак много пъти. Но в течение на следобеда започна да усеща как губи контрол.

Същата вечер, докато излизаше на сцената с челото в ръка, облечена в смела червена рокля, усети как я заля вълна на

световъртеж. Светлините бяха твърде ярки, сцената се люшна пред очите ѝ. Беше ужасяващо. Объркана, тя спря и се подпря на инструмента. Членовете на оркестъра се обърнаха да гледат излизането ѝ, а публиката стана на крака да я приветства. Мъчейки се да запази присъствие на духа, тя се отправи директно към стола си, без да се ръкува с концертмайстора и диригента, ужасяващо нарушение на обичая. Дишаше тежко. Диригентът изчака, докато вдигне лъка си, за да му даде знак да започне. След пет минути свирене, тя загуби нишката на музиката и не успя повече да я намери. Беше потънала в пот. Диригентът спря оркестъра и я погледна обезпокоен, като предложи да подхванат музиката отново от някое удобно място. Но тя не чуваше оркестрантите, толкова силно бучаха ушите ѝ. Засрамена и отчаяна, стана, за да напусне сцената, но припадна, докато минаваше покрай цигулковата секция. Някой подхвана виолончелото ѝ, а тя се свлече на пода. Музикалният свят се наелектризира при новината за проваления концерт. Мариана бе спешно откарана в болница, където лекарите не откриха нищо тревожно.

Александър беше в Европа, за нейно голямо облекчение. Тя се върна в Ню Йорк и отиде директно в апартамента на родителите си, защото не бе в състояние да отиде сама в своя. Влезе тихо, остави на пода куфара и челото си и тръгна към стаята на майка си. Пилар лежеше в болничното си легло, по отслабналото ѝ лице играеха бледи слънчеви лъчи, тръбите на кислорода бяха прикачени към нея. Следобедната сестра седеше тихо на един стол близо до леглото, докато Пилар спеше, но щом Мариана влезе в стаята, се изправи и застана до нея.

— Майка ти не се справя добре, Мариана — продума тя. — Все по-объркана става и дишането ѝ не е добро. Радвам се, че се върна у дома — и после напусна стаята.

Мариана придърпа един стол и склони глава към леглото на Пилар. Хвана ръката на майка си, но реакция не последва и тя се разрида.

— Моля те, слушай. Моля те, помогни ми, мамо. Имам нужда от теб — огледа лицето на майка си и заговори още по-припряно. — Изслушай ме. Имам нужда от помощ. Мамо, искам да умра. Татко толкова ще се засрами от мен. Толкова ме е срам, абсолютно се провалих. Опозорих и двама ви.

Пилар отвори очи. Загледа се с празен поглед в дъщеря си, потупа ръката ѝ и пак заспа.

* * *

Престарелият келнер донесе на Мариана коктейла, куцукайки към масата и през салона. Тя си спомни, че помогна на баща си да иде в мъжката тоалетна онзи последен път, когато бяха дошли да вечерят, и го изчака отвън пред вратата. Той доста се позабави и накрая я помоли да влезе вътре. „Опиках се, Мариана — призна ѝ. — Какво да направя? Ужасно ли изглежда панталонът ми?“ Тя го накара да се завърти бавно на ярката светлина в тоалетната и го увери, че никой няма да забележи. Забеляза малко влажно петно върху лявото му бедро. „Нищо не е, татко. Никой няма да забележи. Но може би ще се чувстваш по-сигурен, ако носиш нещо като памперс, когато излизаме — заради себе си, за да не се притесняваш.“

Той я погледна с изгарящ поглед. „Никога, никога!“

„Кажи го три пъти, и ще цитираш «Крал Лир».“ Но Александър не регистрира препратката и не се засмя.

* * *

На път към масата Александър я хвана за ръката. „Знаеш колко много те обичам, миличка, и колко съм ти благодарен за помощта. Ти си моята сладка дъщеря. Какво бих правил без теб? Винаги си била в центъра на живота ми.“

Дай му половин чаша мартини, помисли си тя, и веднага става сантиментален. Но бедняците не могат да избират. Точно както и майка ѝ, щеше да вземе колкото любов ѝ предлагаша и да се помъчи да повярва. Вдигна чаша към него. Това беше последната им вечеря в ресторанта.

* * *

През седмицата, след като Клод замина, Мариана се срещна в Манхатън с Хенрих Баум. Беше ѝ оставил съобщение, с което я канеше да вечерят в „Бела Роса“, един модерен ресторант на Лексингтън Авеню. В осем същата вечер го откри, кацнал на високото столче край бара, да си пийва вино. Махна ѝ, когато влезе, и тя тръгна към него.

— Радвам се, че те виждам. Изглеждаш добре. Какво ще пиеш?

Тя си поръча коктейл „Сайдкар“. След тишината на Стокбридж отекващата шумотевица на тълпата край бара я блъсна неприятно.

— Съжалявам за Лебеда, Мариана. Току-що идвам от търг, където една цигулка „Амати“ получи рекордна цена. Тези страхотни инструменти непрекъснато си качват стойността.

— Ами, нека се надяваме, че същото ще се случи и с по-новите — тя му подаде папката с документи, описващи всички копия на Лебеда, и двамата обсъдиха стойността и качествата на всяко от тях. След второто питие Баум я прегърна и я попита — нали в крайна сметка бяха стари и близки приятели — дали иска да си легне с него. Не беше първият път, в който я питаше.

— О, за бога, Ханс, та ти се възползваш от едно сираче — тя го отблъсна, разсмяна. — Все едно да спя с чичо си! Интересно, но непрепоръчително.

— Какви скрупули, Мариана — отвърна той раздражено. — Ти сякаш винаги си харесвала по-стари мъже.

— Върви по дяволите, Ханс — скастри го тя. Управителят ги покани на масата им. Мариана, с широки крачки, като щъркел, тръгна пред търговеца на инструменти. Въведоха ги в полукръгло сепаре, където двамата се отпуснаха върху меки червени кожени възглавници. Сервитьорът ги попита дали искат по още едно; тя отказа. Ханс имаше нещо на ум, виждаше се, затова искаше главата ѝ да е бистра.

— Само вода, моля.

Баум си възвърна достойнството и поръча бутилка „Пулини-Монтраше“. Накрая, след като дълго изучава менюто, рече:

— Знаеш, че имаше разни клюки за баща ти...

— Да?

— За любовните му афери. Не може да не си ги чувала, докато растеше. Той много привличаше жените, беше изключително харизматичен. Беше известен Дон Жуан. Хората все го коментираха, но никой не знаеше каква точно е истината.

— Да, любопитно е, нали? — тя извърна поглед. — Другите сякаш винаги се интересуват от любовния живот на хората на изкуството, на звездите. Не знам защо го намират за толкова вълнуващо. Ако баща ми беше имал всички връзки, които му приписваха, нямаше изобщо да има време да свири на виолончело. Всичко това бяха неоснователни слухове, които нараняваха майка ми.

— Аз се притеснявах единствено за теб. Ти загуби нещо, което трябваше да бъде твое, Мариана. Как ще осигуриш бъдещето си?

— Имам банковите му сметки, всички притежания и имотите му в Беркшир. Не ме е оставил да бедствам. Ще бъда наред. Ще се върна към преподаването — тя докосна ръката му. — Ханс, това всъщност не е твоя работа. Твоята задача е да продадеш копията.

— Добре. Но моля, кажи, когато решиш да стане моя работа. Ще чакам — Баум направи знак на сервитьора. — Би ли желала да си поръчаш, скъпа?

* * *

Тя приключи вечерята колкото може по-бързо, като се оправда с умора. Не спеше добре, откакто Клод си тръгна. Не беше й се обаждал. Преди да спре такси тръгна нагоре по Лексингтън Авеню, за да се отърси от неприятното чувство от вечерта, прекарана с Баум и мина покрай Еврейския младежки дом на Деветдесет и втора улица. През есента преди деветдесетия му рожден ден приятели и музиканти бяха почели Фелдмън с концерт там. Стотици присъстваха. Показаха филм за живота и кариерата му — филм, в който той изобщо не споменаваха за съществуването на Пилар и Мариана. В полунощ двамата с баща й взеха такси до хотела си. Той беше пил твърде много шампанско.

— Миличка — заяви, като я потупа по ръката, — през целия си живот съм искал само едно нещо за теб.

Мариана стаи дъх. Какво е искал? Дали е успяла, или се е провалила да удовлетвори неговото желание?

— Исках, преди да умра — довърши той, — да ме видиш почетен по начина, по който тази вечер ме почетоха, за да знаеш колко високо съм бил ценен.

ДЕСЕТА ГЛАВА

КЛОД

Построена от стомана и стъкло, сградата, в която бе апартаментът на Клод, се извисяваше над каменните постройки на стария Лугано. Клод поздрави портиера, влизайки във фоайето. Взе асансьора до дванайсетия етаж, извади ключа си от кутията на виолончелото и отключи вратата, като остави чантата и шлифера си в антрето. Подпря челото на пианото „Стейнуей“ — върху него бяха натрупани купчини партитури и една кристална чаша, на чието дъно имаше утайка от пресъхнало червено вино — и се почувства доволен, че си е у дома. Беше отсъствал повече от месец.

Стаята грееше на утринното слънце, големият прозорец не беше засенчен. Два стола, заедно с пултовете, стояха край пианото и това му припомни, че в деня, в който тръгна за Бостън, беше свирил трио за пиано. Колко неща се бяха променили оттогава!

Полетът му мина без премеждия и той спа през повечето време, но се чувстваше изтощен. Както беше обещала, Франсин му бе поръчала кола от летище „Малпенса“. Искаше да почине и да си вземе душ, преди да отиде да обядва с родителите си в Монтаньола. Толкова много хора — Мариана, Софи, майка му, баща му, импресариото му, приятелите, концертната му публика — се домогваха до вниманието му. Натоварваха го техните очаквания. Мечтаеше да остане сам.

Пийна малко дегазирана минерална вода от отворената бутилка в хладилника. На мраморния плот до мивката намери бележка от Джина, икономката му, написана на италиански с детски почерк: „Господине, вдигах телефона, докато бях тук, щото той звъни толкова много. Мислех, че сте вие, дето ми се обаждате, но беше госпожица Софи. Баща ви също звъни да каже, че не може да ви види за обяд утре, като пристигнете. Трябва да му се обадите в студиото. Добре дошли у дома“.

Той въздъхна раздразнен. Франсин ще бъде сама вкъщи. Довлачи куфара си в спалнята и изсипа съдържанието му на пода. Леглото беше

безупречно оправено, завивката — гладка като стъкло. Полегна.

Колкото и да се стараеше да поддържа интерес към живота на околните, Клод често ги забравяше, когато те не присъстваха. Осъзнаваше, че това е недостатък, но трудно можеше да го поправи. Когато беше сам, в главата му присъстваше само музиката, техниката на виолончелото и изискванията на най-належащите пътувания и изпълнения. С челото той живееше най-пълноценния си живот. Може би защото беше единствено дете и родителите му не бяха млади, то беше най-близкият му приятел. Беше започнал отрано и толкова бързо потъна в изучаването на музиката, та знаеше, че сигурно е изпуснал някои други страни от младостта си. Каквито и да са причините, поради които един млад човек избира музиката и тя става доживотната му страст, докато други искат да се освободят от нея, призиванието на Клод беше ясно още от петгодишна възраст. През всичките години от детството си, когато наградите му бяха лични — безбожни часове на упражнения сам в стаята — той никога не бе пожелал да е на друго място, никога не погледна часовника, освен за да се увери, че е оставил достатъчно време за домашните си и скучните задължения за училището.

Това бяха ценните за него часове и усилията му се възнаграждаха с всяко следващо усъвършенстване в свиренето. Другите момчета вкарваха голове, сервираха асове, спускаха се със ски по Алпите или се изиявяваха в училище. Клод живееше за челото, за уроците, за шанса да свири камерна музика в консерваторията и да седи на първия пулт в оркестъра. Той пътуваше из Лугано с инструмента през рамо, чуваше в главата си музика, упражняваше фрази върху крака си, докато седеше в автобуса или ферибота, във влака или трамвая. Тъй като беше красив и с открит характер, никога не му липсваха приятели, макар да имаше малко време за тях, освен ако и те не бяха музиканти. Заедно бърбеха глупости, слушаха плочи, анализираха представления и обсъждаха техники по начина, по който другите момчета говореха за футболни мачове.

След като започна да свири на сцена, наградите му станаха по-осезаеми: вниманието и аплодисментите, парите и вълнението от пътуванията, началото на кариера и способността му да вълнува хората с изпълнението си. Но интересът му към хората стигаше дотук.

Защо почувства облекчение, когато се сбогува с Мариана? Реши, че не е, защото искаше да я напусне, а защото беше готов да се върне на работа. Не беше свикнал с интимности. С всяка изминала година програмата му ставаше все по-пълна. И с разрастване на кариерата му се увеличаваха и очакванията му от себе си, и увереността, че в живота му няма място за партньор. От самото начало беше заявил това на Софи. Тя може би не му бе повярвала и го чакаше търпеливо да промени мнението си. Никога не беше го упрекнула, но той започна да се притеснява, че може да я нарани. Перспективата за сълзи, укори, обяснения беше доста досадна. При следващото им виждане ще трябва да си поговорят за това. С Мариана щеше да е много внимателен. Каквато и да беше силата на настоящите му чувства, той предполагаше, че до голяма степен те са свързани със секса.

* * *

Телефонът му звънна. Провери кой е, беше баща му. Трябваше да вдигне. Облегна се на възглавницата и отговори.

— Татко?

— Клод. Добре дошъл.

— Прекрасно е, че пак съм вкъщи. Ти кога се върна в Лугано?

— Вчера. Винаги е приятно да се върнеш тук.

— Получих съобщението ти за обяда и съжалявам, че не можеш да дойдеш.

— Да, чаках го с нетърпение — рече Бернар, — но в Консерваторията има едно събрание, което се боя, че не бива да изпусна. Може би утре вечеря? Каква е твоята програма?

— Изненадах се, че си тук. Маман ми каза, че си бил зает във Виена.

— Дойдох си в Лугано, за да отпразнуваме заедно Сребърния лебед. Не е ли невероятно?

Клод се протегна.

— Абсолютно! Едва мога да мисля за нещо друго.

— Трябва да призная, че новината ме свари напълно неподготвен — продължи Бернар. — Майка ти често е споменавала, че Александър може един ден да ти даде челото — тя не изглежда изненадана като

мен. При всички случаи новината е прекрасна, струваше си да пътувам, за да я отпразнуваме.

— Благодаря. Направо беше върхът да свиря на Лебеда на дебютния си концерт в Ню Йорк.

— Чух за големия ти успех там. Майка ти ми изпрати отзивите.

— Да, турнето мина добре, макар че съм много уморен. Да вечеряме заедно довечера, татко?

— Утре ще стане, така са ми казали. Маман ме предупреди, че тази вечер си със Софи.

Клод се обърка. Не си беше правил среща със Софи. Дори не беше възнамерявал още да ѝ се обажда.

— Добре, до утре.

— Майка ти има грижа за всичко.

— Да, винаги е така — рече Клод. Чувстваше се раздразнен. Бернар затвори.

Клод взе душ и се обръсна. Отново се облече — най-сетне с дрехи от гардероба си, а не от куфара — и взе асансьора за подземния гараж. В затъмненото пространство сребристото му „Порше тарга“ го очакваше. Той запали с тихо прищракване, отвори люка отгоре и даде на скорост. Гаражната врата зад него се затвори и той примижа, моментно заслепен от обедното слънце. Сложи си слънчевите очила, форсира двигателя и забуча по стръмните склонове на Монтаньола.

* * *

Франсин го очакваше. Клод се изкачи по каменните стълби и тя отвори със замах вратата. В антрето имаше цветя — ярки гербери, любимите му, долавяше се и познатият мирис на къщата: почистващ препарат за мебели, пресен хляб и кафе. От старото стерео се лееха мазурките на Шопен. Прозорците бяха отворени за летния въздух. Майка му, с престилка на червени и бели райета, вдигна ръка да докосне главата му.

— Сигурно си уморен, шери.

— Да, няма да стоя дълго днес. Имам нужда да спя.

Тя го дръпна в къщата.

— Наистина, Клод, много ти е претоварена програмата. Трябва да освободиш време за почивка.

Въздържа се да ѝ припомни, че тя беше тази, която уговори днешната среща и му попречи да си легне директно в леглото. На кръглата маса в дневната беше наредила кана с кафе с две порцеланови чаши и най-различни сладкиши: pain au chocolat, кроасани със сладко, резени сирена.

— Тъй като си бил цяла нощ във въздуха — рече Франсин, — реших, че сигурно би предпочел закуска вместо обяд.

— Чудесно — той се усмихна. — Мечтаех си за хубаво кафе.

Изведнъж той се трогна от вниманието на майка си и се отпусна с благодарност в мекия стол край прозореца. Тя знаеше как обича кафето си — колко захар и колко кафе — и шоколадовите кифлички бяха топли.

Докато се хранеха, тя го разпитваше за американското му турне, за това какво мисли за концертите, за градовете, които бе посетил, хората, които бе срещал. Гордостта ѝ от постиженията му беше толкова очевидна, че той почувства срам, че ѝ е раздразнен, въпреки това предпочиташе тя да си има по-богат собствен живот. Щеше му се кариерата ѝ да бе във възход, както неговата и на баща му. Разговаряха за Сребърния лебед, за благодарността им към Фелдмън, за това след колко време ще започне реставрацията му и кога той ще се върне в Ню Йорк, за да донесе инструмента вкъщи.

— А Мариана? — попита тя накрая.

— Тя беше много мила с мен. Нали помниш, представи ме на управата в Тангълуд и Бостънския симфоничен оркестър.

Слънчевата светлина се изсипваше през прозорците и топлеше скута му.

— Да, пак добър късмет — тя му сипа още кафе. — Но като ученик на Фелдмън ти тъй или иначе щеше да влезеш в ползрението им.

— Може би. Но не толкова бързо — Клод не виждаше особен смисъл да продължава разговора за Мариана. Нещо в нея очевидно дразнеше майка му, толкова беше ясно. Тя му предложи плодове и ядки. Той обели една ябълка и ѝ предложи парче.

— Клод, знаеш, че те чакам, за да говорим.

— Да, знам, но нямам идея защо. Какво те притеснява? Откакто настоя спешно да се върна вкъщи, все съм нервен. Наред ли си? А татко?

Впрочем не беше вярно, че чак толкова се притеснява, но сметна, че така е най-добре да каже. Майка му често драматизираше. Сега тя допря пръстите на двете си ръце в колибка.

— Всъщност би трябвало Софи да е тази, която да ти съобщи новината. Реших, че не е моя работа, просто трябва да ти кажа да идеш и веднага да се видиш с нея.

— О, боже, да не си е намерила друг приятел? — пошегува се той. — Някой, дето си седи в Лугано през цялото време и се грижи за нея?

— Не ставай глупав. Не се шегувам.

— Да не се е прехвърлила на работа в друга държава? Може би в Китай? — усети, че това би било добра новина.

— Стига, Клод, сериозно е. Тя ми се обади, доста разстроена, когато не беше те чула повече от две седмици. Казах ѝ, че си в Тангълуд и уреждаш бъдещите си концерти и че ще се върнеш скоро у дома. Не споменах, че си там с друга жена.

— Защо не? — Той пийна кафе и погледна майка си над чашата. — Мариана едва ли може да мине за „друга жена“.

— Посъветвах я да почака, докато се върнеш, за да проведете разговора. Помислих, че така ще е най-добре...

— Какъв разговор?

— Слушай, миличък... — тя сви устни, — мъча се да стоя далеч от личния ти живот, както е било винаги. Затова ще оставя Софи сама да разговаря с теб, но сега нямаш много дни, останали за дома. А ще е нужно за доста неща да размишляваш. Трябва да ѝ се обадиш веднага.

Кога, зачуди се той, се бе опитвала майка му да стои далеч от личния му живот? Изглежда я. На ярката утринна светлина тя изглеждаше изтощена, цялото ѝ лице беше в бръчки.

— Ще се обадиш ли?

Опита се отново да я предизвика.

— Наистина ли трябва? Разбирам, че вече си уредила двамата да вечеряме заедно тази вечер. И резервация ли си ни направила?

— Не ставай смешен. Просто казах на баща ти, че няма да вечеряме с теб довечера, защото ще се виждаш със Софи. Не съм ѝ се

обаждала. Това е твоя работа.

Клод сви рамене. Стана да си върви и прегърна Франсин.

— Ок, маман, ти печелиш. Ще ѝ се обадя, докато пътувам за вкъщи. Винаги правя това, което ти искаш.

Тя го изпрати до вратата и го гледа, докато той притичваше надолу по стълбите и после се качваше в поршето.

— Благодаря за прекрасната закуска — извика ѝ и ѝ помахна. Запали двигателя и замина.

* * *

Езерото Лугано блестеше под него, докато се спускаше надолу към града. По водната повърхност сновяха лодки и фериботи, а около планините висеше огърлица от ярки облаци. Зави на североизток покрай езерото и се насочи към музея „Тисен-Борнемиса“, където работеше Софи. Минавайки край собствения си апартамент, мислено се ожали за изпуснатата възможност да подремне.

От колата се обади в офиса на Софи. Отговори секретарката ѝ и след миг го свърза. Представяше си я пред работната маса в красивата стара сграда с витражи с изглед към езерото, с книгите за изкуство и каталозите по рафтовете, с акварелите и маслените платна по стените. Гърбът на старинния ѝ стол, добре знаеше, се издигаше чак до главата ѝ.

— Да, Софи фон Ауер на телефона.

— Клод е. Току-що се връщам. Имаш ли малко време сега? Научих от майка ми, че нещо трябва да ми казваш.

— Добре дошъл вкъщи — рече тя с делови тон. — Да, очаквах да те чуя днес. Къде се намиращ?

— Тъкмо пристигам на паркинга пред музея.

— Ще питам Тая какви срещи имам. Надявам се, че ще мога да те видя.

След десет минути, полузадрямал, той чу тракането на високите ѝ токчета, които приближаваха към колата. Тя ходеше енергично, облечена в шикозен сив костюм, и носеше куфарче за документи. С тъмнорусата си коса, вдигната на кок, имаше вид на типичната жена с

професия. Вмъкна се в колата, обърна главата му към себе си и го целуна по устните.

— Колко време имаме? — попита той и завъртя ключа.

— Свърших за днес. Внезапно силно главоболие — усмихна му се.

— Тогава може би Гандрия?

— Защо не? Следобедът е прекрасен.

Той веднага съжали, че е предложил селцето край езерото. Това беше мястото на първата им свалка преди две години и за нея то би имало сантиментални спомени. В онази вечер, след вечеря в хотел „Моосман“ на ръба на езерото, той ѝ предложи да преспят там. Софи го погледна над чашата с еспreso и каза: „Да, защо не?“. Беше го впечатлила с откритата си, неподправена сексуалност, с начина, по който се съблече и сгъна дрехите си на стола до леглото, как не направи въпрос от детайлите по прелъстяването, лекото засичане на дъха ѝ, когато свърши, и това как след секса стана да си измие зъбите. Забеляза, че предварително си беше взела четката за зъби.

Сега тя извади от куфарчето шалче и го върза на главата си. Сложи си очилата и си закопча колана. Клод се отправи на изток. Вятърът и бученето на двигателя правеха разговора невъзможен. Той пак се зачуди дали не са ѝ предложили нова работа в някой друг град или държава. Това би било нелош начин да приключат с връзката си. Като имаше предвид неочакваната поява на Мариана в живота му, моментът наистина му се струваше много подходящ за това.

Пътят следваше извивките на планината, като ту излизаше на ярко слънце, ту попадаше в сянка. В Гандрия паркираха отстрани на шосето и се спуснаха към езерото по стръмните каменни стъпала, които пресичаха старото село.

* * *

— Радвам се да те видя, Клод. Започнах да си мисля, че няма да се върнеш — тя отпи от виното си. — Колко време ще си тук?

Седяха на сянка на терасата на кафенето, празна в средата на следобед. Една гребна лодка, завързана за железните перила на терасата, се блъскаше в мокрите камъни под тях. Над тях селото се

беше вкопчило в скалата. Клод я потупа по ръката. Той отново се почувства уморен, а виното му бе замаяло главата.

— Колко време ли? Другата седмица тръгвам на турне. Първо Франция, после Германия.

— Чух, че са ти дали невероятния страдивариус. Огромна чест е, че Александър Фелдмън ти е оставил инструмента си. Радвам се заради теб. Кога ще мога да го видя?

Той отпъди с ръка една муха.

— И аз самият още не мога да повярвам. Невероятен късмет. Знаеш ли, още не съм го взел при себе си. Известният манхатънски лютиер — Пиер Фернан, онзи, за когото ти споменавах, ще го реставрира, работа, която е обещал на мосю Фелдмън, че лично ще извърши. Инструментът не е бил пипан с години и няма да вляза във владение, докато това не приключи.

С характерната си прямота, тя го запита:

— Трудно ли беше с дъщеря му?

— Какво искаш да кажеш?

Софи счупи на две една багета и му подаде половината.

— Майка ти спомена, че тя не е много доволна от този подарък.

Сега той разбра, че маман не е спазила обещанието си.

— Да, трудно беше. Затова останах — излъга той.

Софи се усмихна. Не за пръв път забелязваше каква е усмивката ѝ. Тя се усмихваше със затворена уста, без да показва зъби — нещо, което в Европа се приемаше за добри маниери. За разлика от това, в Америка човек виждаше всичките зъби, та дори дупките и пломбите на хората, когато се смееха.

— Не те виня. Проявил си добрина, като си останал. Но се оказа неблагоприятно за теб да те няма толкова дълго. Сега това усложнява нещата.

— А, да, твоите новини. Майка ми спомена, че имаш новини.

Една моторница включи двигателя си на пристана на съседното кафене. Разнесе се силен тътен, плисък и песен от радиото на лодката. Тя почака, докато шумът затихне.

— Бременна съм с нашето дете почти в деветата седмица.

Клод се приведе напред и дъхът му секна.

— Вече от месец знам. Можех да ти кажа, докато беше в Америка, но ми изглеждаше по-добре да почакам. Тъй се беше

съсредоточил върху концертите си. И не исках да ти казвам по телефона. Все едно, ти престана да се обаждаш.

Той я зяпаше, загубил дар слово. Остави чашата с вино и отпи от водата. Софи го наблюдаваше с неутрално изражение.

— Съобщила ли си на родителите си? — едва успя да отрони той.

— Естествено, че не, те ще изпаднат в ужас. Така или иначе смятах, че първи ти трябва да разбереш.

— Много ли ще бъдат шокирани? Възможно ли е да си мислят, че никога не си спала с никого? Господи, та ти си на трийсет години!

Тя се усмихна.

— Изобщо не става дума за това. Просто те със сигурност са се надявали, че ще имам достатъчно мозък да не забременея, преди да се омъжа. Това е, което ще ги разочарова. Ще сметнат, че съм проявила безотговорност.

Клод се загледа в езерото. Къщите от отсрещната страна се къпеха в следобедното слънце. Заля го вълна на невероятна умора. Това изобщо не беше новината, която очакваше.

— Убедена ли си, че искаш това дете?

— Нашето дете — поправи го тя.

— Готова съм — потвърди с трезв тон. — Сигурна съм, че ще го задържа. В крайна сметка аз съм католичка.

Той мълчеше, мълчеше се да намери нещо да каже. Щеше му се да възкликне: „Как, за бога, двама възрастни хора като нас позволиха това да се случи?“. Накрая я попита какво е казала на майка му.

— Казах ѝ истината — рече Софи. — Когато ти реши да останеш в Америка, я попитах как да се свържа с теб по телефона. Тя нямаше друг номер, а ти не вдигаше мобилния си. Обаждах се много пъти.

Сервитьорът приближи. Клод го отпрати с жест.

— Майка ти видя, че съм разтревожена, и ме покани на обяд. Боях се, че си срещнал някого в Америка. Знам колко абсурдно звучи това, но бях в такова състояние...

Той я хвана за ръката.

— Естествено, че ще е така — не му се искаше да разпитва за реакцията на майка му. Отчаяно му се искаше тя да не знае.

— Наясно съм, че не е моментът — гласът ѝ потрепери. — Не е подходящ момент да ти съобщя новината — нашата новина. Скоро пак

ще тръгнеш на път, уморен си и имаш да подготвяш концерти. Но всъщност нямам избор. Надявах се, че ще имаме повече време заедно — тя отдръпна ръката си от неговата и се стегна. — При всички случаи, Клод, трябва да знам дали ще се женим. Ако ще го правим, бих предпочела да е бързо, по очевидни причини.

Сякаш уловен в капан, на Клод му се прииска да избяга, да обърне масата и да затича нагоре по стълбите. Беше на трийсет и пет, на път да изгради международна кариера, с огромни възможности и ангажименти пред себе си — не желаше нито да се жени, нито да има деца. Чувствата му към Софи не се бяха променили или пък нараснали от момента, в който я беше срещнал. С нея си прекарваше добре, но винаги е бил много ясен. Брак, бащинство? Не, не, и в двете ще се провали. Трябваше му време много прецизно да подбере думите си. Седнал насреща ѝ, той се надяваше, че успява да прикрие бурните си емоции.

Пое дълбоко въздух. Изпи последната глътка от чашата си. Знаеше, че е посрещнал новината, без да прояви радостта, която се предполагаше. Заговори тихо.

— Ти си имала време да свикнеш с това, да анализираш възможностите си, съвестта си и да решиш как го приемаш и какво искаш да направиш. Но аз не съм. Това идва като огромна изненада за мен. Не мога още да го осъзная. Нямам време да го осъзная. Все едно — ти си избрала своя път. Но аз трябва да подготвя концертите си. Трябва да запазя концентрация — само за още няколко седмици.

— И после? — додаде тя с блеснали от сълзи очи.

— Ще довърша турнето си и тогава ще намерим разрешение.

— Доколкото те разбирам, Клод, мой е изборът дали да родя това дете. Не очаквам нищо от теб, само се надявам да се оженим, заради детето и защото те обичам.

Досега никога не го беше казвала. Отчаян, той я гледаше как отпива от виното си.

— Засега, Софи — каза той и се опита да се усмихне, — нямам какво повече да кажа.

Пресегна се и взе чашата ѝ. С една глътка я изпразни. После извика сервитьора и плати.

ЕДИНАЙСЕТА ГЛАВА

МАРИАНА

Първите дни на лятото бяха горещи. Клод беше заминал преди седмици и Мариана се чувстваше неспокойна, не я свърташе. Непрекъснато мислеше за него и се чудеше защо не се обажда, вманиачено проверяваше съобщенията си. Понякога имаше чувството, че едва диша, друг път пък избухваше в сълзи. Тъй като се надяваше да се види с него в Европа след турнето му, всеки ден проверяваше цената на самолетните билети до Швейцария на компютъра си. Откакто ѝ звънна, за да я успокои, че жив и здрав е пристигнал в Милано, не се беше обаждал. Знаеше, че пътува във Франция, Германия и Холандия, и се мъчеше да си спомни програмата му. Но мълчанието му я измъчваше. Той не отговаряше на съобщенията ѝ. Сякаш беше напуснал тази планета.

Мариана се помъчи да убеди себе си, че липсата на реакция не означава повече от това, което баща ѝ навремето твърдеше, когато самият той пътуваше. Но после се сети какво в действителност бе прикривало то и безпокойството ѝ се удвои. Защо не ѝ отговаря?

Накрая, макар че ругаеше себе си, че се е предала, тя прегледа стария телефонен тефтер на Александър и откри номера на Франсин Розел в Монтаньола. Набра я. Докато звънеше, осъзна, че ѝ трябва някакво извинение. Франсин отговори „Ало, ало?“ и Мариана с рязък, делови тон заговори:

— Здравейте, мадам Розел, обажда се Мариана Фелдмън. Звън्या ви от Ню Йорк. Трябва да обсъдя с Клод нещо, свързано с концерта в Тангълуд. Можете ли да ми кажете къде да го намеря?

Тя осъзна, че беше подходила съвсем директно. Едва имаше воля да разговаря с тази жена. Франсин обаче се показва добронамерена.

— Как я караш, мила моя?

Мариана се насили да прозвучи сърдечно. След като размениха любезности, тя отново попита за Клод. Знае ли майка му къде се намира?

— Не съм съвсем сигурна къде точно е днес, но винаги можеш да му звънеш на мобилния телефон. Аз говорих с него сутринта. Отиваше към аерогарата в Берлин.

Тя почувства как у нея се надига гняв. Така — значи Клод отговаряше на телефона си.

— Не сме се чували, откакто той напусна Америка. Две седмици — почти три. Добре ли върви турнето му?

— А, в такъв случай не си чула новината — весело се обади Франсин. — Разбира се, той би искал да знаеш, че двамата със Софи, приятелката му, решиха да се оженят. Всички тук сме много развълнувани. Тя е прекрасно младо същество.

— Извинете, кой?

— Софи фон Ауер. Двамата са заедно от доста време. Когато той се върна от Америка, се сгодиха.

Ножът, който вече бе пробол сърцето ѝ, се завъртя по-надълбоко. Мариана затвори очи. След миг вече беше в състояние да каже:

— Какво хубава новина, мадам Розел. Радвам се за тях. Кога ще бъде сватбата?

— Съвсем скоро. Веднага щом той намери време. Софи, разбира се, трябва да се справи с цялото планиране, поради невъзможната програма на Клод. Убедена съм, че ще ти се обади, но ще му предам, че си звъняла. Както можеш да си представиш, той беше изключително зает.

Мариана се насили да прозвучи сърдечно:

— Да, чудесно мога да си го представя. Благодаря и поздравления — на съпруга ви също.

Казаха си довиждане и затвориха.

* * *

Пилар го наричаше игра с огъня. Това беше фразата, която майка ѝ използваше за действия, свързани с някаква степен на опасност — от качването ѝ на катерушките като малка до това по-късно да постави на изпитание избухливия нрав на баща си и да се влюби. Когато за първи път чу тази фраза, смисълът ѝ беше съвсем ясен: тя, в компанията на едно друго четиригодишно дете, се мъчеше да пали клечки кибрит и

след като успя, пусна една клечка върху коляното на другарчето си. Изгори я, а после я наказаха. Това беше то да играеш с огъня — истинското нещо. По-нататък стана метафора и винаги изразяваше дълбокото недоверие, което Пилар изпитваше към мъжете.

Мариана се бе опитвала да не се залъгва. Опасността, която една любов с Клод би представлявала, ѝ беше съвсем ясна още от самото начало. Дори само силата на желанието ѝ бе достатъчно предупреждение, че нещо вулканично се е запалило в нея. Трябваше да вини единствено безотговорното си поведение. Предварително бе имала пълна информация, след като бе прочела писмото на Александър, за възможните усложнения: дългата любовна връзка на майка му с баща ѝ, дарението на страдивариуса и простия факт, че Клод живее в Швейцария. Наоколо ѝ бе гъмжало от малки предупредителни сигнали, въпреки това тя се втурна в дълбоките засмукващи води задъхана и амбицирана.

Не ѝ беше за пръв път. Обектът на най-първата ѝ любов, един напет латвийски двайсет и три годишен челист, който учеше при Александър, я водеше в апартамента си след ежеседмичните си уроци, за да я освободи от девствеността ѝ. Тя току-що бе навършила петнайсет. Макар и решен да успее, той се бе провалил и след като стана ясно, че е твърде млада и уплашена, я заряза. И не стига, че я нарани и обиди, ами я потупа по главата и я нарече „детко“, когато следващият път дойде на урок. Тя го изчака да влезе в антрето, после се разрида в стаята си и си запуши ушите, за да не го чува как свири, макар че още си спомняше как гласът на Александър крещи: „Иван, тази фраза е вулгарна. Не можеш ли с повече чувство? Звучиш като циганин.“

Александър разпали у нея пламъците на недоверието, които Пилар беше запалила. Изнасяше ѝ лекции за това как мъжете неминуемо изневеряват. Мъжете действат прибързано и плиткоумно. Те искат едно-единствено нещо и след като им го дадеш, си тръгват. И да не им дадеш онова, което очакват, пак ще си тръгнат. Мъжете, казваше ѝ той, не са способни на вярност. Не им е в природата. Тях ги е грижа единствено за хубав секс и успешна кариера. Посланието на Александър трябваше да ѝ подсказва за собственото му поведение. Но това, за което сега знаеше, че е било самоописание, навремето ѝ се струваха мъдри и защитни думи, чиято цел беше да я предупредят. Чак

по-късно, когато хората прецениха, че тя е достатъчно голяма, за да чуе слуховите и да хвърлят светлина върху клюките за женкарската същност на баща ѝ, тя осъзна, че самият той е един от тези копелета, за които я предупреждаваше. Познавал е добре типажа.

* * *

След разговора си с Франсин Мариана побесня. Цялата почервения, зави ѝ се свят. Клод беше страхлив и лъжлив грубиян. Защо я бе излъгал тъй нагло? Гневът ѝ се обърна в терзания. Как е могла тъй болезнено да сгреси в преценката си? Ще се ожени ли той за тази Софи фон Ауер? Изобщо нищо ли не бе изпитвал към нея? Трябва ли да го остави ненаказан? Можеше ли да му позволи да ѝ открадне сърцето и страдивариуса с такава лекота, тъй безгрижно?

На следващата сутрин тя вдигна телефона и се обади в „Баум и Фернан“. Когато секретарката я свърза, каза:

— Ханс, Мариана е. Помниш ли предложението, което ми отправи в „Бела Роса“?

— Кое от всичките? Мисля, че направих няколко?

— Предложението ти да ми помогнеш.

— Да.

— Обаждам се да ти кажа, че Сребърния лебед току-що отново стана твой проблем. Искam си го обратно. Той е при теб.

* * *

Срещнаха се следващия следобед. Мариана се отправи уверено към офиса му. Той не я попита защо е променила решението си. Тя се държеше студено и официално — беше бясна.

— Не искам Розел да получи Лебеда — заяви.

— Не съм шокиран да чуя това — той си играеше с една писалка върху бюрото.

— Баща ми ме излъга. Беше ми обещал Лебеда.

Баум остана замислен.

— И какво по-точно имаш предвид?

— Искам да продадеш челото. Изнеси го извън страната. Продай го на първия, който ще се съгласи да го крие в продължение на няколко години. Можеш да кажеш, че е бил откраднат.

— Клод Розел наистина притежава инструмента, скъпа моя.

— Притежанието е девет десети от закона, а челото се намира тук, в магазина ти.

Баум я изглежда.

— Много е рисковано. Това, за което ме молиш, си е направо престъпление.

Мариана знаеше, че на него много вероятно му е хрумвала същата идея. Беше обръщала внимание на разговорите в магазина му, когато идваше тук с баща си. Баум не беше изградил нито богатството си, нито репутацията си единствено с помощта на честността си. Беше го чувала да говори за избягване на данъци, за незаконни трансакции и измами при надценяване на стойността — естествено, те винаги се отнасяха до другите търговци — за фиктивни родословия и неточно идентифицирани инструменти, но никога и буквално за кражба.

— Интересуваш ли се, Ханс?

Той се облегна на стола, като притисна върхчетата на пръстите си едно в друго.

— Както можеш да си представиш, Мариана, много колекционери и челисти — и професионалисти, и аматьори — биха желали да притежават това виолончело. То е рядък шедьовър. Изключително малко инструменти могат да се сравнят с него. Стойността му е дори още по-висока, защото Александър Фелдмън го е притежавал и е свирил на него. Баща ти ми поръча да намеря най-високата цена. Той вярваше, че ще има някоя фондация или частен колекционер в Азия или Казахстан, или пък някое подобно място.

— И ти намери ли?

— Да, открих подобен клиент. Този човек от няколко години възнамерява да купи Лебеда и всичките му копия след смъртта на баща ти, може би само без вилома. Това беше сделка, свършен факт, така мислехме, тъй като Александър ни даде да го разберем така.

— Ханс, взел ли си авансово пари от този човек?

— За жалост, да. Имахме споразумение с твоя баща, още когато за първи път му заех парите, за да купи Лебеда, години преди ти да се родиш. Споразумяхме се аз да получа още пари или от продажбата на

челото, или от наследството му, след като умре. За зла беда не сложихме нищо на хартия. Предполагах, че ще уважи нашето споразумение, тъй като аз му дадох възможността да купи виолончелото в момент, когато нямаше никакъв кредит.

— Тъй че той и теб е предал...

Баум не реагира. Тя настоя:

— Ами ако го беше оставил на мен и аз решах да го задържа, да не го продавам?

— Уверяваше ме, че в такъв случай ще бъда обезщетен от наследството му. Но когато ти се отказа от солова кариера през 2002 г., баща ти дойде да ме види. Каза, че е променил завещанието си. Щял да ти остави челото, при условие че аз го продам за теб и гарантирам финансовата ти сигурност. Тъй като ти вече не концертираше, не виждаше нужда да задържиш Лебеда. Той вярваше, че на него трябва да се свири.

— И какви условия ти предложи? — попита тя с нарастващ гняв.

— Трийсет процента.

Беше сигурна, че я лъже.

— Ти видя ли завещанието?

— Не, разбира се, не съм молил за това. Мислех, че имаме джентълменско споразумение. Бяхме стари приятели. Тогава взех големи суми в заем срещу бъдещото обещание, за да разширя магазина и бизнеса си.

— И сега си ядосан?

— Не мога да си изплатя дълга.

Тя скръсти крака. Почуди се за миг дали да не го убеди да се включи в нейната вендета и какво би поискал той в замяна.

— А клиентът ти? Той иска ли все още виолончелото?

— Той знае, че то не е мое и не мога да му го продам, Мариана. И не се интересува от кражби. Твърде късно е, решихме и двамата миналата седмица, когато най-сетне разбрахме, че Лебеда е оставен на Розел.

— Какво ще правиш сега? — попита тя.

— Нямам представа.

— Баща ми не се е проявил като почтен джентълмен, който държи на думата си — рече тя и се надигна да си върви.

Баум отвърна с горчивина в гласа.

— Боя се, че е така.

ДВАНАЙСЕТА ГЛАВА

КЛОД

Шестнайсет дни по-късно, в Амстердам, Клод приключи последното си концертно изпълнение от турнето. След като веднъж бе започнало, не му беше трудно да изхвърли всичко останало от съзнанието си. Съсредоточи се върху репертоара, който трябваше да свири, самолетите, които трябваше да хваща, диригентите, на които трябваше да угажда, и прането, което трябваше всяка вечер да пере в мивката на хотелската си стая.

Изтегнат върху леглото си в амстердамския „Софител Гранд“, той закусваше и се мъчеше да разбере нещо от рецензиите в холандския сутрешен вестник, донесен му заедно с таблата с храната. Погледна часовника — шест часа. Искаше му се — внезапно и много спешно — да чуе гласа на Мариана. В Ню Йорк беше полунощ или пък един. Никога не смогваше да запомни времевата разлика. Отвори телефона си, намери номера и го набра. След четири позвънявания се включи автоматичният секретар. Тя може би спеше или все още беше на някое следконцертно парти — обезпокоителна мисъл — навън с някой друг.

— Мариана — каза той на машината, — Клод е. Току-що свърших турнето си. Обаждам се от Амстердам. Къде си и как мога да се свържа с теб?

След малко я чу да вдига телефона.

— Ужасно ми липсваше — продължи въпреки мълчанието отсреща, — съжалявам, че не се обадох досега.

— Клод, о, Клод, най-сетне — прошепна тя. — Бях изпаднала в потрес. Защо не ми се обаждаше?

— Съжалявам. Надявах се, че не се безпокоиш. Знаеш как е на турне, как губиш представа за дните, седмиците. Как не можеш да мислиш за друго, освен за следващия полет, за следващия концерт — той млъкна, осъзнавайки, че ще трябва да даде някаква по-сериозна причина за невниманието си. — Толкова често си мислех за теб, скъпа,

което, за жалост, оказваше неблагоприятно влияние върху изпълнението ми.

— Получи ли съобщенията ми?

— Чак днес — излъга той, — когато проверих мобилния си телефон.

Тя направи дълга пауза.

— Безпокоях се, разбира се, че се безпокоях. Тъжно ми беше, че не чувам гласа ти — и пак замлъкна. — А също трябваше да разговарям с теб за датата в Тангълуд. И като не ми вдигаше телефона, помислих си, че сигурно мога да вляза във връзка с теб чрез майка ти. Обадих се на нея.

Клод замръзна.

— А, успя ли да я откриеш?

— Да. Чудесно си побъбрихме, много приятелски. Но реших да не ти оставям съобщение. Взех сама решенията относно Тангълуд.

Загледан през прозореца в каналите на града, той усети безпокойство.

— И какви бяха тези решения?

Тя игнорира въпроса му.

— Кажи ми кога ще се видим, Клод.

Опита се да мисли ясно и бързо, усещайки недоверчивост в гласа й.

— Идва ми на ум: ако „Баум и Фернан“ ми позволят, ще дойда да взема челото. Реших, че предпочитам да свиря на Лебеда така, както е, в продължение на година и после да го донеса за реставрация. Наистина искам да опозная инструмента, както Александър го е познавал, да свиря на неговото виолончело, преди Фернан да го разфасова. И ако той се съгласи, с теб ще се видим много скоро. Не съм сигурен колко още ще издържа, преди пак да те взема в обятията си.

— Аз се чух с Баум вчера. Пиер не се чувства добре. Не мисля, че е започнал работа по челото.

— Съжалявам да чуя това за Пиер. Надявам се, че няма да ми откаже.

— Как би могъл, Клод? Нали ти си собственикът.

— Ще им се обадя още сега.

Навън мъглата се вдигаше. Днес той имаше ранен полет от Схипхол. Дано, докато стигне до летището, самолетите вече да излитат.

— Скъпи — продума тя в тишината, — имам прекрасна идея. Толкова отдавна имам желание да се върна в Пиринеите, в Прадес. Александър имаше такива мили спомени от годините, прекарани там с Казалс, а аз не съм ходила там от детството си. Няма ли да е прекрасно да направим двамата едно поклонническо пътуване дотам?

Мислейки за Софи и обещанието си да се върне у дома, той отговори колебливо:

— Мисля, че бих могъл да го уредя, поне за няколко дни. Но първо трябва да се върна в Лугано, за да свърша една работа — той замълча. — Ако се срещнем в Европа, как ще си взема Лебеда, при положение че Пиер се съгласи да ми го даде?

Мариана се засмя.

— Всичко съм обмислила. Бих могла да ти го донеса. Ще летя до Барселона с челото. Ако ме посрещнеш на летището там, можем да вземем кола под наем и заедно да отидем в Прадес. Ще бъде райска седмица.

— Няма да имам цяла седмица, Мариана, но дори и няколко дни биха били специални — той се облегна върху възглавниците. — Господи, как съм се затъжил за теб.

Тя прошепна:

— Разкажи ми как. Кажи ми, че ме искаш. Разкажи ми какво ще направиш с мен в първата ни нощ заедно... и какво искаш аз да ти направя.

— Телефонен секс ли е това сега? — попита той.

— Хайде, Клод, не бъди такъв благоприличен швейцарец — заповяда му Мариана. — Кажи ми го!

* * *

След това Клод звънна от апартамента си в офиса на „Баум и Фернан“. Двайсет минути по-късно Баум му върна обаждането. Търговецът се държа приятелски и се съгласи, в отсъствието на Фернан, да удовлетвори молбата му.

— Няма проблем — заяви той. — Още повече че самият Фернан не е достатъчно добре, за да започне работа. Проектите му се забавят. Ще ви приготвим Лебеда в нова кутия за пътуването. Разбира се, щом той напусне нашия магазин, вие трябва да си покриете застраховката. Свирете на него, но после, когато Фернан е готов, трябва да го върнете за реставрация — такова беше желанието на маестро Фелдмън. Кога ще дойдете да го вземете?

— Мисля, че Мариана Фелдмън планира да пътува до Европа — отговори Клод. — Смятах тя да ми го донесе. Двамата с нея сме обсъдили този вариант.

Баум се замисли и забави отговора си.

— Убеден ли сте, че не бихте предпочели да дойдете лично?

— Не виждам защо, след като тя предложи да се срещнем и да ми го донесе.

— Много добре, щом сте сигурен. Но ще трябва да подпишете документи, г-н Розел, които ни освобождават от отговорност до момента, в който ни го върнете обратно, а ще има и допълнителни застрахователни разходи.

— Разбира се — отвърна Клод, — просто ми ги пратете по факса.

Даде му адреса си, номера на телефона и факса си и най-сетне, името на банката си — Union des Banques Suisses.

— Къде ще се срещнете с г-ца Фелдмън?

— В Барселона, след десет дни.

— Наслаждавайте се на виолончелото — рече Баум, — а и на посещението си на града с дъщерята на маестро.

* * *

Преди да тръгне за Барселона, трябваше да разговаря със Софи, колкото и труден да очакваше, че ще бъде разговорът. Софи беше решила да задържи това бебе. Клод смяташе, че при всички случаи ще е късно да й въздейства да промени мнението си. Тя наистина искаше детето. И това го караше да се чувства още по-зле.

Обади се в офиса й.

— О, г-н Розел — отговори секретарката. — Г-ца Фон Ауер още не се е върнала. Забавиха я на конференцията в Берлин. Няма да се върне още една седмица. Каза да ви предам как да се свържете с нея.

Клод отвърна, че не е необходимо. Щял да разговаря с нея лично, когато се прибере. После се обади на Мариана и ѝ каза:

— Ела веднага, Мариана. Отвори ми се неочаквана дупка. Да се срещнем в Барселона веднага щом успееш да си вземеш билет. Донеси и Лебеда. Уредил съм всичко с Баум. Имам пет дни.

— Ще използвам Експидия или някой от другите сайтове, но Клод, билетите ще бъдат абсурдно скъпи, ако изобщо мога да намеря такива. Първа класа в последната минута.

— Няма значение. Ще платя колкото поискат.

* * *

Когато посрещна Мариана на летището в Барселона, в ръцете ѝ нямаше нищо. Забързана към него, с коса като каскада от тъмни къдрици, със зелена чанта, праметната през рамо, в ръцете ѝ нямаше кутия за виолончело. Целунаха се, но той едва сдържаше безпокойството си. Къде се намираше Лебеда и защо не беше при нея?

Мариана бе току-що нагласена и сияеше. Прегърнаха се и той усети познатия люляков мирис. Хората минаваха край тях, влачеха куфари, бутаха детски колички, разделяха се около тях и ги заобикаляха.

— Нима току-що слизаш от самолета? — попита той. — Имаш вид все едно си прекарала сутринта на спа процедури.

Тя му се усмихна.

— Толкова съм довольна, че забеляза усилията ми. Пристигнах снощи и успях да си почина. Отседнах в „Риц“.

Безпокойството му се увеличи. Да не би да е оставила челото в хотелската си стая?

— О, определено изглеждаш неустойчиво.

Пак се целунаха.

— Не се и предполага да ми устояваш.

Той дръпна кожената чанта на колелца зад себе си и я поведе към изхода.

— Предполагам, че си оставила Лебеда в хотела. Да спра ли такси?

— Няма нужда, взех кола под наем — сладко малко автомобилче — и то е оставено на паркинга.

Сега тя го поведе за ръка и двамата тръгнаха под топлото августовско слънце.

— Как, за бога, ще успеем да вместим Лебеда и всичките си чанти в тази малка кола?

— Няма да е нужно, Клод. Челото е заключено в сейф в клона на твоята банка в града. Така предложи Баум — ще отсядаме в не особено безопасни хотели и какъв е смисълът да го влачим навсякъде със себе си? Освен това, ако имам само няколко дни с теб, не искам конкуренция от някакво си чело. Искam цялото ти внимание — докрай, до последната ласка. Ще свириш на Лебеда, докато си жив — за момента си изцяло мой.

Мъчейки се да прикрие разочарованието си, той стисна ръката ѝ и попита:

— И си абсолютно сигурна, че е в безопасност?

— Естествено — отвърна тя с леко повишен тон. — Но не се колебай да провериш в банката, щом си толкова притеснен. Можеш да им звъниш, за да проверяваш любимия си Лебед, на всеки кръгъл час, ако искаш — тя му подаде визитка от барселонския клон на банката му с името на вицепрезидента и телефонен номер отгоре. — Давай!

— Не е нужно — опита се да звучи игриво той. — Ти си достатъчно любим лебед за мен. Дай да побързаме. Имам нужда да ти попригладя перата. В „Риц“ ли отиваме?

— Не, изнесох се оттам.

Влязоха в гаража и се изкачиха по някакви мръсни стълби. Тя го заведе при колата, черен фиат 500С, съвсем нисък. Над тях бучаха самолети. Вече не можеха да се чуват, затова спряха да разговарят. Той сложи чантата си при нейната в багажника и се настани на шофьорското място. Тя го погледна тъй изкусително, че му се прищя наистина да отиваха обратно към хотел „Риц“, а не да тръгваха на път към Прадес. На магистралата я попита:

— Трудно ли беше да носиш Лебеда със себе си?

Не успя да се въздържи да не се върне на темата.

— Изобщо не. Забравяш, че съм свикнала да нося чело със себе си. Всъщност беше ме страх дори една нощ да го държа в апартамента си. От време на време в нашата сграда се случват кражби. Затова взех такси и минах през „Баум и Фернан“ на път за аерогарата и Ханс донесе страдивариуса долу, до таксито. Направил му е чудесна нова кутия със сериозна закопчалка. Ключът е у мен. Ще ти го дам след първата ни нощ заедно — ако не ме разочароваш.

Вендрел, селце с варосани къщи и магазинчета с кепенци, на около един час път на юг от Барселона покрай морето, им се видя прашно в лятната жегата, дори маслиновите дръвчета изглеждаха посърнали. По тесните улички се движеха жени, облечени в черно, и носеха кошници. Музиката, която чуваха, идваше от високоговорители. Пабло Казалс, великият ментор на Фелдмън, беше се родил тук, но имаше малко неща в негова памет. Четири километра по-нататък обаче, в селцето Сан Салвадор, посетиха Музея на Казалс.

Тук поспряха за по-дълго. Имаше салон с бюста на челиста, чело, поставено на самоделен на вид подиум, и редици от яркочервени столове. В една от стаите излагаха каменна смъртна маска на Бетовен, лист с няколко такта от Брамс, поставени в рамка, и кичур от косата на Менделсон. Марина беше словоохотлива. Изглеждаше му нервна и някак странно изолирана, не срещаше погледа му. Обядваха и се отправиха на север през планините в посока Прадес.

Казалс бе живял в отшелничество тук, след като избягал от Франко. Уличните табели бяха на каталунски, освен на испански и френски. Хотелът им беше малък и разположен на централния площад, наричаше се „Алхими“. Тясната главна улица — Авеню Шарл дьо Гол — със сигурност не бе носила това име по времето, когато Казалс и Фелдмън са вървели по нея, както сега той вървеше с Мариана. В покрайнините на селото стигнаха до дома на виртуоза, вила „Колет“. Входът, за тяхно разочарование, беше заключен. Надникнаха през портала и после тръгнаха обратно към хотела.

Заразпитваха старците в бара, където спряха да пийнат. Всички те твърдяха, че си спомнят Казалс, че лично са го познавали. Някои твърдяха, че и Фелдмън си спомнят. Разказаха на Мариана за баща ѝ, Алехандро, който се упражнявал до късно през нощта и безпокоял останалите гости. Собственикът на бара заяви, че самият той е на седемдесет и осем години и е син на предишния собственик.

Припомни истории за споровете на баща си с учениците на Казалс, някои от които, като Александър, живеели точно над този бар и свирели силно и до много късно.

— Алехандро — намигна той към Мариана, — беше „на ти“ с мадамите.

* * *

На горния етаж на „Алхими“ двамата с Мариана правиха любов. През тази първа нощ тя изгаряше от страст, но на закуска на следващата сутрин му се видя резервирана и неутешима. Нямаше представа защо.

— Нещо не е наред. Не изглеждаш щастлива.

— Имаш ли нещо да ми казваш? — попита тя и го погледна с въпросителен поглед.

— Да, моя сладка, имам. Много съм щастлив да съм тук с теб. Радвам се, че предложи това пътуване.

— Дори без Лебеда? Без начин да се упражняваш?

Усети, че тя го дразни.

— Дори без него — излъга я. — С теб искам да бъда.

— И с никой друг?

Какъв странен въпрос, помисли той, и си доля кафе.

* * *

На третия и последен ден в Прадес изкачиха един виещ се нагоре в планината път към връх Канигу. Къщите се смениха с маслиновите горички на община Кодале, а после с каменни укрепителни стени, докато най-сетне в далечината видяха кулата на древния манастир „Сен Мишел де Кукса“. Безмълвен, с изключение на вятъра и крясъците на птиците, и някъде в далечината звъна от чановете на овцете, манастирът изведнъж запълни хоризонта, когато приближиха. Дори в августовската жегата сградите запазваха хладното си спокойствие. Светецът, който почитал Кукса, като спял навън върху плоската камениста земя, беше изобразен върху скалата. Параклисът,

построен през девети век и повторно издигнат векове по-късно, след като бил сринал със земята от войници антиклерикали, бил място, където Казалс свирел често — бенедиктинска обител, която Клод приемаше за свещена, мислейки за учителя си и за учителя на своя учител.

Мариана му припомни, че тя всъщност бе срещала Казалс лично преди много години на фестивала „Марлборо“ във Вермонт, когато беше малко дете. Разказа му за почитанието на баща ѝ към стария майстор, чиято ръка той бе целувал многократно. Това не беше черта, която до този момент бе забелязвала у него, а и никога повече не я видя да се проявява. Този легендарен творец беше част от семейната им история. Тя бе израснала в изискания кръг на баща си, бе се срещала с великите творци на епохата. Клод ѝ завиждаше. И макар че сега щяха да го наричат „музикалния наследник“ на Александър, Мариана беше истинската наследница. Той получи своята порция — Лебеда — само защото тя бе позволила това.

Съзнанието му блуждаеше, докато тя говореше. Разказа му как част от манастира била закупена от американския милионер Джон Д. Рокфелер и отнесена в Америка с кораби. Там той я построил пак и я превърнал в музей, наречен „Клойстърс“, в северната част на Манхатън.

— Можеш ли да си представиш? — попита го тя. — Да пренесеш всички тия камъни през океана?

— Водили ли са те там родителите ти?

— В „Клойстърс“ ли? Никога. Отидох сама. Александър мразеше музеите; караха го да се чувства глупав, дори го отегчаваха. Той си нямаше представа от изкуство или литература. Единствено за музика го беше грижа. Всичко друго беше без значение. Мисля, че през всичките години, в които пътуваше из Европа, за да свири, нито веднъж не е стъпил в музей — тя прозвуча рязко, пренебрежително.

Клод се разходи около манастира сам, докато Мариана седеше на една пейка в старинната църква. Той се върна и я завари разплакана. Трогна се, смятайки, че плаче в памет на баща си, който толкова често бе свирил на това място. Обгърна с ръка талията ѝ.

— Хайде да се връщаме в хотела. Не ни остава много време.

Мариана се облегна върху него. Отново го попита:

— Имаш ли нещо да ми казваш?

— Да — повтори той. — Незабравими ще останат дните, които сега прекарахме заедно.

Върнаха се по същия лъкатушещ път надолу към Прадес и пристигнаха в селото тъкмо когато църковните камбани започнаха своята жаловита вечерна песен.

* * *

Рано на следващата сутрин подкараха бързо фиатчето към Перпинян, а после на юг към Барселона. И двамата бяха изтощени и отнесени. Клод се връщаше вкъщи, за да се изправи пред майка си и Софи. По време на пътуването беше твърде уморен, за да говори за бъдещето — къде и кога ще се срещнат пак. За негова изненада Мариана също избягваше темата. Опитва се да я разсмее, като коментираше безкрайната серия от кръгови движения — *ronde-points* — които французите правеха, за да контролират трафика. Човек не можеше да измине и 500 метра, без да започне да обикаля. Но сякаш беше паднала завеса. Щом преминаха границата с Испания, Мариана стана мълчалива и напрегната. Тъй като самолетът ѝ за Ню Йорк излиташе първи, в два следобед, тя трябваше да е на аерогарата по обед. Клод, който нямаше търпение да вземе Лебеда, я беше молил да го придружи до банката, но тя не искаше да влиза в града. Каза, че се притеснява да не изпусне полета си и настояваше да я остави на летището.

Отбиха се от магистралата, за да пият кафе в едно крайпътно кафене. Когато се опита да я целуне, тя извърна лицето си. Вместо това той я погали по косата.

— Какъв беше проблемът с Тангълуд, за който ме търсеше?

— Нищо, освен претекст. Исках да те открия, а ти не ми вдигаше, когато звънях.

— Не вдигах на никое от повикванията.

— Мисля, че има нещо, за което не си ми казал — тя сложи длан върху ръката му.

Той пак изпита объркване.

— Колко ще ми липсваш ли?

Тя се взря в лицето му изпитателно.

— Обичам те, Клод.

Може би това я тормозеше. Той не ѝ беше казвал, че я обича. Изведнъж му се прииска да го стори, да ѝ признае, че и на него му е мъчно, че се разделят. Но дали ще чувства същото и през следващата седмица, месец или година? Вместо това отвърна:

— Знам, знам, че е така, мила.

Моментът отмина. Тя бръкна в зелената чанта в краката си.

— Документите за колата под наем са в жабката. Ето ти ключа от новата кутия на челото. Ще ти дотрябва.

Той го взе и го пхна в джоба на ризата си. Продължиха пътя си в тишина.

* * *

Клод остави Мариана на летището, върна взетата под наем кола и се отправи директно към банковия клон, една мрачна сграда на площад Каталуния. Представи се на управителя, който енергично разтърси ръката му и го предупреди, че ще отнеме момент да потвърдят, че личните му документи са в ред, преди да извадят виолончелото от сейфа. После се отдалечи бързо. Клод крачеше по застлания с плочки под и трепереше от нетърпение; тук най-сетне, сам в Барселона, щеше да влезе във владение на Сребърния лебед. Той щеше да му е доживотен другар, нещо, което да цени и пази. Заля го радостно настроение и благодарност за страхотния късмет.

Банковият управител се върна и го придружи до малка стаичка с маса и два стола; там му донесоха кутията с инструмента. Нетърпението го правеше нескъпопосан, докато се бореше с ключалките. Запипка се с разните закопчалки. Яркосинята кутия от фибростъкло беше твърде фрапантна за неговия вкус. Щеше да я смени с нещо много по-достолепно, което да отива на Лебеда. Кутията проскърца, когато я разтвори. Нежно отмахна меката защитна тъкан около инструмента, сякаш повдигаше булото на невеста. После, стаил дъх, развърза връзките, които го обвързваха, и повдигна инструмента срещу светлината.

Нещо не беше наред. Той се вгледа. Трябваша му няколко секунди, за да разбере, че не държи в ръка ценния Лебед. Едва можеше

да диша. Постави челото върху махагоновия плот на масата и се втренчи в етикета през ефа. За негова изненада и ужас Мариана му беше донесла своето виолончело — Ж. Б. Вилом.

Надявайки се да успее да я хване преди излитането, той излезе в коридора и се опита да се свърже, но телефонът ѝ беше изключен. На вратата се почука. Вицепрезидентът на клона на USB, възрастен каталунец в черен костюм и с черна напомадена коса, му се представи и попита дали всичко е задоволително. Клод, посивял от ужас, с мъка произнесе:

— Не.

— Не ли?

— Това не е инструментът, който очаквах да получа.

Банковият служител видимо се стегна. Потри една в друга ръцете си и каза:

— Уверявам ви, сър, тази кутия не е бил докосвана, откакто сеньората ни я донесе. Ние веднага я заключихме в сейфа. Това, което намирате вътре, е онова, което тя е оставила за вас.

— Може би е така, но не разбирам какво се е случило. Не ви обвинявам в нищо...

— Длъжен съм да повторя. Каквото и да се е случило, сеньор Розел, то не е станало в нашата банка. Можем ли с нещо друго да ви помогнем? Бихте ли желали да се обадите по телефона, или може би в полицията?

— Не, не — рече Клод. — Това не е работа за *guardia civil*. Ще се върна в Швейцария и ще реша проблема там — той постави обратно челото в кутията и заключи закопчалките. — Убеден съм, че има основателна причина и г-ца Фелдмън ще ми я обясни, когато се върна в Лугано.

— Трябва да подпишете тези документи — каза мъжът, — за да го отнесете.

Клод погледна хартиите, където просто пишеше „виолончело“. Зашеметен, той се подписа и напусна банката с яркосинята кутия в ръка.

ТРИНАЙСЕТА ГЛАВА

МАРИАНА

След като Клод я остави на аерогарата в Барселона, Мариана отиде директно в първия магазин, който продаваше цигари. Купи пакет „Дънхил“, изхлузи целофанената обвивка и излезе навън, за да запали. Спряла бе цигарите преди повече от десет години и бе накарала и Александър да престане. Но сега ѝ се припуши неистово и реши, че го заслужава. Първите вдишвания ѝ завъртяха главата и трябваше да намери пейка, за да седне. Изпуши две цигари. Трафикът беше шумен и постоянен, изпаренията — гъсти. Хора минаваха забързано край нея.

Клод се прояви като достоен за презрение страхливец. Не беше продумал и дума. Тя го чака три дни и половина — осемдесет и четири часа — за да събере кураж и да ѝ признае, че смята да се жени. Дори го бе попитала, директно, дали няма нещо да ѝ казва. И той не ѝ каза нищо. Разбира се, че щеше да я нарани; имало беше причини да се колебае. Но ѝ го дължеше. Мълчанието му бе непочтено, омерзително, каза си тя. Какво възнамеряваше да направи? Направо да ѝ прати сватбена покана ли? Знаеше, че не би могла да го пита направо, без да загуби присъствие на духа, достойнството си, почтеността си. И какво ако я беше излъгал?

Когато наближи охраната, телефонът ѝ иззвъня. Без съмнение трябваше да е Клод, обажда се на път за банката. Изключи телефона си. Нека да забележи сега нейното мълчание, така както тя бе принудена да изтърпи неговото по време на седмиците от дългото му турне.

В самолета Мариана потъна в седалката и се извърна с лице към прозореца, обръщайки гръб на мъжа до нея, сякаш той ѝ бе дал повод да се обиди. След като се възстанови от връзката си с Клод, след като си отмъсти, завинаги ще спре да излиза с мъже. Може би имаше и друг тип, но онези, които тя познаваше, заслужаваха презрението ѝ — тяхната амбиция, егоизмът им, тяхната самовлюбеност и преди всичко

способността им да живеят в лъжа. Само Антон беше честен и директен с нея, но и той бе лъгал жена си.

Мариана си мислеше със съжаление за нещастния живот на майка си. Накрая монотонното бръмчене на самолета, който вече бе излетял, я приспа.

* * *

Майка ѝ се чувстваше по-добре в Стокбридж, отколкото в Ню Йорк, грижеше се за цветята в градината си, облечена с шорти и шапка за слънце. Рано всяка сутрин тя практикуваше йога и с часове четеше на кухненската веранда. С бинокъл „Цайс“ в ръка, тя наблюдаваше птиците и ги хранеше. Знаеше имената на всички видове. Телефонът рядко звънеше за нея; имаше малко приятели и рядко ходеше някъде със съпруга си. Александър бе построил голяма пристройка към „На път към Суан“, кухненско крило, изпълнено със светлина, което се връзваше на петнайсетина метра навътре в градините на оригиналната къща, с веранда по цялото протежение. На нея, като в старите градски къщи, имаше люлеещи се столове и големи кошове с колекцията на Пилар от борови шишарки, кратуни и папрати. С течение на годините майка ѝ ходеше в Тангълуд все по-рядко и Александър нае прислужници за къщата, за да могат да канят гости. Пилар вече не готвеше и отказваше да дава напътствия на наетите прислужница и готвачка. Това беше работа на Александър. Мариана го чуваше как сутрин дава нареждания за вечерята, изброява какво трябва да се купи, кои чаршафи трябва да се сменят, кои гости ще пристигнат или ще си тръгнат. Докато майка ѝ все повече се затваряше в себе си, Мариана нетърпеливо се намести в ролята на компаньон на баща си по време на оживения летен социален живот в Беркшир. Посещаваше концерти и събирания с Александър, където той я представяше иронично със „следващия велик Фелдмън“.

Една вечер двамата с баща ѝ се върнаха от представление в „Озауа Хол“ и следконцертно парти в имението на Кузевицки. Беше доста след полунощ. Влязоха през вратата, хванати за ръце, замаяни от алкохола, разкикотени като деца и съзряха майка ѝ, застанала на горната стълбищна площадка, бясна и с лице потъмняло и изкривено

от ярост. Когато погледнаха нагоре, тя се извърна, оттегли се по коридора и затръшна вратата на спалнята си.

Александър, разкаян, рече „късно е“ и побърза нагоре по стълбите. Мариана отиде в собствената си стая и се приготви за лягане. След десет минути майка ѝ, облечена в бялата си памучна нощница, влетя в спалнята ѝ. Заговори с нисък, дрезгав глас, а ръцете ѝ трепереха от ярост.

— Слушай, млада госпожице — просъска тя. — Знам какви ги вършиш — и удари с юмрук по бюрото на Мариана. — И най-добре веднага да престанеш.

— Какво искаш да кажеш, мамо? И защо си тъй разгневена? Не знам за какво говориш.

— О, знаеш, много добре знаеш. Така да флиртуваш с баща си. И го правиш от години. Прелъстяваш го и той те стимулира. Отвратително е — така да я карате двамата, да излизате заедно. Състезаваш се с мен, със собствената си майка!

Мариана я изгледа изумено.

— Ти наистина ли вярваш в това?

— Само защото си била в колеж и свириш на виолончело, мислиш, че си по-добра от мен ли? Защото пътуваш насам-натам, изнасяш концерти, говориш френски и караш всички да ти казват колко си талантилива. Смяташ, че си толкова дяволски красива, че всеки мъж на земята те преследва. Млада си, но ще остарееш. Въпрос на време е само.

Мариана изпита ужас. Не ѝ идваше на ум какво да каже, а не си позволяваше да заплаче. Майка ѝ изглеждаше превъртяла, с разрошена коса, от която по гърба ѝ висяха сиви масури.

— Това, което казваш, е ужасяващо. Плашиш ме. Да не си се пропила?

Но Пилар още не беше свършила.

— Смяташ, че само защото свириш на чело и той ти раздува самочувствието и ти повтаря колко си велика, мислиш си, че наистина си нещо. Ти свириш само за да му привлечеш вниманието. Мислиш, че не знам ли? Няма да мине, млада госпожице!

— Защо искаш да ме нараниш, мамо? Толкова ме нараняваш.

Пилар приближи, гледайки я право в очите.

— Защото се наместваш между мен и баща ти. Искаш да ме изместиш — тя тропна с крак. — Но аз няма да си тръгна. Няма да ме отстраниш.

— Ще извикам татко — Мариана избухна в сълзи и се опита да стигне до вратата. — Той сам ще ти каже, че това не е вярно.

— Да не си посмяла. Да не си посмяла дори да говориш с него, разрушителка такава! — Пилар я избута назад към леглото. — Заспивай. И оттук насетне си гледай само твоите работи! Просто внимавай да се държиш както трябва!

С царствена походка тя излезе от спалнята и тръгна по коридора към собствената си стая, все едно вървеше към трона си. Нощницата ѝ беше прозрачна и Мариана ясно виждаше колко е изпосталяло и измършавяло тялото ѝ. Затвори вратата и плака цяла нощ, отвратена и ужасена от нападките на майка си. Но на сутринта никоя от двете не спомена нищо и епизодът остана в миналото.

* * *

Мариана се върна от Барселона посред нощ, затътрузи чантата си по тъмното, тясно стълбище, като се мъчеше да не събуди съседите. Въздухът беше горещ и спарен. Беше затворила щорите, преди да замине, и сега сякаш влизаше в пещера или пък в крипта. Вдигна щорите и включи климатиците при прозорците. Лампичката на автоматичния секретар просветваше, както очакваше. Мобилният ѝ телефон също бе регистрирал обаждания от Клод. Ще го остави да почака. На масата до еркерния прозорец имаше бутилка „Реми-Мартен“, а до нея беше празната кутия на вилома. Сипа си два пръста бренди и занесе чашата си в спалнята. Скоро, както си беше с дрехите, заспа.

До сутринта апартаментът се бе поохладил. Тя си направи кафе и прослуша съобщенията, като натискаше „изтрий“ и „прескочи“. Последните три бяха от Клод. Усещаше усилията му да контролира гласа си, да звучи възпитано и спокойно — въпреки това беше почти истеричен. В първото съобщение ѝ заявяваше, че му е донесла вилома, а не страдивариуса. Може би от вълнение е направила грешка, беше предположението му. Но нали самият Баум е донесъл Лебеда до

таксито, когато тя е спряла на път за аерогарата? Би ли могла да му се обади веднага щом пристигне?

Във второто съобщение ѝ казваше, че тръгва за Лугано, естествено, с вилома. Знаел, че сигурно още не е пристигнала, но се надявал, че ще му звънне веднага щом се озове у дома. В третото, няколко часа по-късно, вече беше направо отчаян. Чудеше се къде е тя и защо не отговаря. Проверил и разбрал, че самолетът ѝ е кацнал. Нещата вече вземаха друг обрат. Тя изтри всички съобщения, взе си душ, облече се и излезе, за да закуси в закусвалнята на ъгъла. Седна в любимото си сепаре и се поглезе, като си поръча гофрети, сок от грейпфрут и кафе.

Зад витрината на закусвалнята в тази августовска съботна утрин млади двойки разхождаха кучетата си или пък бутаха бебета в детски колички, държаха тенис ракети или бейзболни бухалки на път за Сентръл Парк. Мариана тръгна бавно за вкъщи и запали още една цигара, последната, каза си. На местата, където портиерите бяха пръскали с вода тротоара, се издигаше пара.

По това време на деня тя обикновено се упражняваше. Качвайки се по стълбите към апартамента си, усети как я заля вълна на въодушевление. Тази сутрин щеше да свири на Лебеда.

* * *

Клод беше оставил друго съобщение, докато я нямаше. Оплакваше се, че не може да се свърже с „Баум и Фернан“. Секретарката го информирала, че и двамата са извън офиса тази сутрин. Питаше я какво да прави. Дали да не дойде директно в Америка? Така ще ѝ върне вилома и ще вземе Лебеда. Заявяваше, че е убеден, че нещата „ще си дойдат на мястото“.

Отново я молеше да се обади веднага щом е възможно. Прослуша текстовете на няколко пъти и накрая вече долавяше само гласа му, не самите думи. Постепенно удоволствието да чува отчаянието в гласа на любовника си се превърна в объркване. Той изглеждаше толкова доверчив, искрен, толкова напълно не наясно с нещата. Нещо липсва тук, каза си тя.

Следобеда телефонът ѝ звънна. Погледна и видя, че се обаждат Хайнрих Баум. Покани я да се видят.

— Най-добре да разговаряме извън магазина.

Срещнаха се в едно бистро на Западна петдесет и пета улица. Мариана, както обикновено закъсняла, пристигна в лятна рокля и сандали, плувнала в пот. Баум, неизменно облечен официално, изглеждаше хладнокръвен и съсредоточен. Не ѝ се усмихна. За да успокои нервите си, тя си поръча коктейл „Мимоза“. Баум се държеше любезно, но строго.

— Току-що разговарях с Розел. Какво си направила с Лебеда?

Тя размисли как да отговори.

— Какво искаш да кажеш, Ханс, знаеш, че е у мен.

— Играеш много опасна игра, Мариана. Не можеш да задържиш челото. Трябва веднага да ми го върнеш. Не съм казал на Розел какво си сторила, но ще се наложи, иначе той ще си помисли, че аз съм виновен.

— Никога няма да го върна.

— Не ставай глупава. Не можеш да го задържиш — повтори той, мъчейки се да ѝ влее здрав разум. — Къде е той?

— Не мога да ти кажа.

— Обяснила си на Розел, че си взела Лебеда директно от мен в заключена кутия.

— Така е.

— Ами ако той си помисли, че е у мен? Че аз съм отговорен? Дръж се разумно, Мариана!

— Можеш да му обясняваш каквото си искаш, Ханс. Кажи му истината, не ме интересува. Аз искам Лебеда.

— Съжалявам, че си изнервена.

— Мислех си, че ще застанеш на моя страна.

— Едно време, сигурно.

Мариана го изгледа студено. Грабна чантата си и напусна ресторанта, като пътьом, минавайки край сервитьорката, която с „Мимоза“ в ръка се отправяше към масата им, отмени поръчката си.

Вървя до дома си покрай оградата на парка. Малцина бяха излезли в тази жегата. Докато стигне в апартамента, плувнала в пот и без настроение, вече беше решила, че ще напусне града и ще занесе Лебеда в Стокбридж. Баум със сигурност щеше да разкаже на Клод

какво е направила. Но той ще трябва да я открие, ако изобщо някога искаше да види отново виолончелото.

Сипа си чаша студена вода, изми си лицето и отиде до кантонерката, където държеше писмото на баща си, оставено за нея при Бийчър. Извади го, седна на дивана и го прочете. После го преснима на копирната си машина няколко пъти, взе най-ясното копие и го сложи в плик, адресиран до Клод Розел в дома му в Лугано. После пак излезе в потискащата жегата. Отиде до клона на „Федекс“ и плати, за да може писмото да пристигне с нощната поща.

ЧЕТИРИНАЙСЕТА ГЛАВА

КЛОД

Клод се завърна в Лугано с вилома. На път за вкъщи бе контролирал емоциите си, но веднъж влязъл в апартамента си и останал сам, самообладанието му го напусна, сълзи на отчаяние рукнаха по лицето му. Не можеше да разбере нищо от това, което се беше случило, нито пък защо. Чувстваше се предаден, но от кого точно? Непрекъснато превърташе пред очите си момента, в който отвори синия калъф в банката — смазващото разочарование и шок. Къде беше Лебеда, неговият Лебед? Не можеше да спи.

Още щом отвориха офиса, позвъни на „Баум и Фернан“. Разказа на Баум какво се е случило и търговецът си глътна езика от изненада. Лично той, уверяваше го, беше поставил страдивариуса в калъфа и го беше занесъл долу, до таксито. Не можеше да има грешка.

— Как е станало тогава? Защо би го направила? — попита Клод.

— Хората вършат много странни неща, когато загубят любимия си, поне така казват — отвърна Баум сухо. — Може би е решила в крайна сметка, че по право Лебеда ѝ се полага.

— По право да е неин? Напротив, по право той е мой.

— Откакто инструментът напусна пределите на магазина ни миналата седмица, не сме го виждали повече. Мариана беше тази, която го получи от нас, мога да ви уверя в това. Помолихме я да подпише документи.

— Какво би могло да я накара да промени намеренията си? — той почувства хладина в основата на врата. — Защо би решила да ми отнеме Лебеда?

— Мосю Розел — отвърна Баум, — както вече ви казах, нямам представа. Възможно ли е да ви се е разсърдила за нещо?

— Абсолютно не. Току-що приключихме едно прекрасно посещение в Прадес — той моментално съжали за думите си. — Тя отлетя за дома снощи.

— А, разбирам, уикенд в Прадес — рече търговецът и направи пауза. — Добре, в едно нещо поне съм абсолютно сигурен — и то е, че по ваша молба аз лично предадох на г-ца Фелдмън Лебеда, поставен в синя кутия от фибростъкло, за да ви го донесе.

— Какво предлагате да сторя? Изключително съм притеснен.

Баум не му предложи успокоение.

— Мосю, аз самият едва ли съм освободен от притеснения.

* * *

Клод отиде в Монтаньола, където Франсин го завлече в къщата. Капаците на прозорците в хола бяха спуснати срещу августовската жегата. Бернар, каза му тя, бил в Цюрих и се връщал същата вечер. Клод разказа на майка си историята с Лебеда, без да споменава, че е бил с Мариана в Прадес. Съобщи, че само за малко са се видели в Барселона, за да му предаде челото.

— Защо не ме предупреди за уговорката ви? — лицето на майка му се зачерви. — Многократно съм ти заявявала, че Мариана е неуравновесена жена и не заслужава доверие. Тя още в Европа ли е? Поискаш ли си й обяснение?

— Не мога да вляза във връзка с нея — призна си той. — Никой не знае къде е.

— Никой ли? Кого си питал?

Той закрачи нервно из стаята.

— Естествено, обадох се на Хайнрих Баум. И той нямаше представа какво се е случило. Закле се, че лично е поставил Лебеда в кутията му и го е предал на Мариана.

— Трябва да се обадим в полицията.

— Не, мамо, още не.

— Един господ знае какво е направила с Лебеда. Или какво възнамерява да направи. Може пък да са съучастници — тя и Баум.

Франсин си вееше с ръка и имаше вид, все едно всеки момент ще припадне.

— Успокой се, маман. Още не сме й дали възможност да обясни. Все още е рано да се свързваме с властите. Това е недоразумение, убеден съм.

— Не бъди глупак.

Между двамата се възцари гневно мълчание. Той не остана за обяд.

* * *

Когато Клод се върна в апартамента, откри плика от „Федекс“, пхнат под вратата. Хвърли го върху пианото и отиде да провери съобщенията в автоматичния секретар. Нямаше никакви. Отново позвъни на Мариана, но никой не вдигна. Върна се в хола и се замисли дали да не си купи билет за Ню Йорк. Но с какво можеше да му помогне това? Нямаше представа къде може да е тя. Объркан, взе плика от „Федекс“. Видя, че е от Мариана, и го обзе вълнение и облекчение. Тук със сигурност беше отговорът на мистерията.

Разкъса го и вътре намери един-единствен ксерографиран лист с името и адреса на Александър Фелдмън отгоре. Държейки писмото, той разпозна красивия почерк на своя ментор. Писмото беше адресирано до Мариана и голяма част от него беше зачеркната. Той прочете онова, което се предполагаше, че е за него.

„За себе си съм сигурен, че знаеш, а си и страдала от това — двамата с майка ти не живеехме щастливо заедно...“

Подписът накрая беше на учителя му. Клод прочете всичко отново и му призля. Александър Фелдмън, неговият най-велик герой, беше спал с майка му, пътувал беше с нея през всичките тези години. Не години, десетилетия. И това беше човекът, когото той боготвореше. А майка му... измамата, нелоялността бяха зашеметяващи. Дали хората знаеха? Дали баща му, Бернар, е бил изложен на присмех?

В очите на едно малко момче Александър беше великан, който ту нахлуваше в живота му, ту се оттегляше на път за един или друг ангажимент, закачлив и непокорен по начин, който караше Клод да се чувства важен и пораснал. „Ние, мъжете — казваше му той, — сега ще проведем урок по виолончело.“ Франсин, цялата сияеща от щастие, ги оставяше насаме. „Ние, мъжете, ще идем на разходка, ние, мъжете, ще гледаме малко тенис...“ Александър сядаше на дивана, обгърнал раменете му с ръка, и упражняваше пръстовки върху рамото му, докато двамата гледаха сервиса на Пийт Сампрас. Рошеше косата му,

потупваше го приятелски по коляното, а когато имаше вълнуващ удар, стискаше бузите му или го целуваше. Всичко това беше тъй зашеметяващо „не по швейцарски“.

Уроците също въодушевяваха момчето. То не само искаше да върви по стъпките на Александър, ами направо да се въплъти в него. Не че не обичаше собствения си баща, но Бернар му изглеждаше — в сравнение с Александър — скучен и резервиран. За Александър нямаше граници; той беше едновременно навсякъде, шумен и доминиращ, изпълнен с живот.

С течение на времето обаче взаимоотношенията му с Александър се промениха. Колкото по-насерiously вземаше учителят свиренето на ученика си, толкова по-малко закачлив беше. Маестрото ставаше по-придирчив и нетърпелив. Критикуваше, присмиваше си, ръчкаше. Можеше да бъде безмилостно лишен от такт. Уроците бяха дълги, но щом приключе, Фелдмън веднага обръщаше страницата. „Е, момчето ми, дай да изиграем една партия шах.“ Ако Клод показеше признаци на отчаяние или роптаеше, Александър му обясняваше: „Критикувам те по този начин единствено защото се възхищавам на таланта ти. Смятам, че един ден можеш да бъдеш велик челист. Вярвам в теб“.

* * *

С писмото в ръка, Клод крачеше из хола. Разбира се, отдавна бе осъзнал, че родителите му имат необичаен брак, толкова често разделени, толкова независими. Но просто вярваше, че това е естествен резултат от културната им нагласа и абсолютната им всеотдайност към музиката. А сега излизаше, че уроците му по чело са били просто претекст за майка му да провежда тайните си любовни срещи! Настървението, с което го стимулираше да свири на чело, вероятно е било параван, начин да прикрие любовната си афера. Като си помислиш как си бе въобразявал, че е центърът на майчината си Вселена, че Фелдмън бие целия този път от Америка, за да наставлява протежето си поради неземния му талант!

Разтреперан, Клод погледна датата на писмото; о, господи — Мариана бе знаела всичко това от самото начало, още от срещата им в

Бостън. Спомни си как Едит Либи му беше казала, че майка му и Фелдмън много често са ѝ ходили на гости, как секретарката бе споменала, че Франсин предпочита тази или онази картина. Сети се и за погледа в очите на Мариана онази вечер. Тя знаеше. Навсякъде, където бе пътувал из Америка, хората знаеха за майка му и връзката ѝ с великия челюст. В Европа също, сигурно е имало клюки. Болеше го, че Бернар може да е бил наясно през цялото време и да е приемал прелюбодейството на жена си от страх да не я загуби — или още по-лошо, да не стане за смях сред консервативното си обкръжение.

Скръбта на майка му, когато Александър умря, не възбуди подозрения у него. Колко нежно я беше успокоявал, беше се възхищавал на способността ѝ да изпитва такова дълбоко приятелско чувство. На какъв глупак го е правела! Дали щеше да напусне съпруга си и сина си, ако Александър ѝ беше предложил? Щеше ли да избяга при него? Дали не беше чакала през всичките тези десетилетия, като се е надявала, че един ден ще съчетаят живота си? И дали Александър не е поливал непрекъснато със студена вода възжеленията ѝ?

Що се отнася до него, Мариана може спокойно да си задържи проклетия Лебед. Сега не искаше да има нищо общо с него. Нищо общо с Александър Фелдмън или с майка си, нито пък със Сребърния лебед, с любовни връзки или бракове — интересувахе го само кариерата му, музиката и нощи на случайни сексуални похождения, когато изникнеше възможност. Беше бесен. Седна до барплота, загледан в нищото. Но след малко се изправи, стегна се и премисли. Май все още бе възможно да си промени мнението след импулсивното решение да се откаже от Лебеда. В крайна сметка той беше най-великолепният сред инструментите и си беше негов.

* * *

Същата вечер, разтърсен из основи и депресиран, Клод излезе да вечеря със Софи. Каза ѝ, че няма да се ожени за нея. Че ще дава издръжка за детето им и ще се помъчи да бъде възможно най-добрият баща, но че не е подходящ за съпруг. Призна ѝ, докато пиеше третата си чаша вино, че е абсолютно разнебитен емоционално.

— Разнебитен емоционално ли? — повтори тя. — Какво ще рече това? — Погледна го с пълно недоумение. Въпреки това, изглежда, разбираше, че той е искрен, защото никога досега не беше ѝ говорил тъй открито за чувствата, които изпитва. По време на кафето ѝ съобщи, че смята да си даде почивка, да попътува малко.

Тя го изслуша с наведена глава.

— С Мариана ли отиваш?

— Не, Софи, сам.

Защо жените винаги си въобразяваха, че проблемът е друга жена? Дори и когато имаха право, дразнещо е.

— Всичко е проблем — отговори ѝ. — Вече не съм в състояние да вярвам в нещата, в които винаги съм вярвал, да мисля онова, което винаги съм мислил. Можеш ли да ме разбереш, Софи?

Сега тя вдигна поглед към него.

— Много е трудно.

* * *

На следващата сутрин го събуди звънът на телефона; беше рано сутринта, а предната вечер бе пил доста повече от нужното. С пулсираща болка в главата, той се пресегна за слушалката.

— Клод? Мъчих се да се свържа с теб, cheri, не можах да спя цяла нощ. Ако все още не си говорил с Мариана, смятам, че наистина трябва да се обадим в Интерпол.

Той преглътна. Ушите му звънтяха, устата му бе пресъхнала.

— Не.

— Имаш ли по-добра идея?

— Не мисля, че ще искаш да се обаждам на когото и да било — гласът му прозвуча дрезгаво, — когато чуеш онова, което имам да ти кажа.

— Моля?

— Фелдмън е написал на дъщеря си писмо за теб и за дългата любовна връзка между двамата ви. Поне ще бъдеш удовлетворена да разбереш, че те е нарекъл голямата си любов, макар никога да не е искал от теб повече от някое и друго удоволствие — тук гласът му звучеше хапливо. — Написал е писмото, преди да умре. Тя ми е

изпратила копие. В непредсказуемостта си състояние тя би могла да се изкуши да го покаже и на татко, което няма да ти хареса, нали? Освен ако, разбира се, вече не си му казала за любовната си афера с Александър Фелдмън?

— Не те разбирам, Клод? Пиян ли си? За какво говориш?

С горчивина, той ѝ разказа за доставката на „Федекс“ и ѝ прочете писмото на Александър, без да ѝ спести нищо. Франсин мълчеше.

— Какво имаш да кажеш за себе си? — попита я.

— Клод — продума тя накрая. — Моля, нека да разговаряме за това. Не прибързвай — той я чу, че започва да плаче. — Бяхме много влюбени, cheri. Не беше нещо незначително. Накрая той се върна, за да ми предложи да се оженим, но аз казах „не“, отказах да напусна теб и баща ти.

— Не ми пука. Не ми говори за това.

— Мариана е направила грешка, като ти е казала.

Усещаше езика си втвърден и удебелен в устата си. Изгаряше от жажда.

— Мариана се е обърнала срещу мен. Тъкмо започвахме да се сприятеляваме, въпреки че е знаела за всичко това, а сега иска страдивариуса.

— Не си съвсем честен, Клод. Не можеш да разбереш и естествено, си разтърсен. Може би наистина трябва да ти обясня някои неща, но не бива да губиш Лебеда. Не и само защото си ми ядосан. Той е толкова важен за кариерата ти...

Клод я сръза:

— Моята кариера не е твой проблем. Вече не. Фелдмън умря. Можеш да се оттеглиш.

— Казва ли той в писмото си нещо друго на Мариана?

— Това не е ли достатъчно?

— Мариана на всички ни навреди.

— Не тя, а ти ни навреди, маман.

Клод стана от леглото, притиснал телефона до ухото си, и отиде в банята да си налее чаша вода.

— Всъщност имам един въпрос към теб и най-добре да ми признаеш истината. Какво каза на Мариана, когато ти се обади преди няколко седмици да ме търси? Спомена ли ѝ нещо за Софи, за бременността и?

Франсин забави отговора си.

— Да, Клод. Смятах, че така е правилно — защото смятах, че ще постъпиш почтено към Софи.

— Какво ѝ каза? — изръмжа той. Ако беше в стаята с него, сигурно щеше да я разтърси здравата.

— Казах ѝ, че ще се жениш.

Дъхът му секна при тези думи. Остана като поразен.

— Но аз няма да се женя. Няма да се ожения за Софи.

— О, но трябва. Тя носи детето ти!

— Не я обичам. Бракът ни ще бъде като твоя. Това ли би искала за мен? — той каза това с огромно задоволство. — И трябва да знаеш, че съм влюбен в Мариана — в последвалата тишина се зачуди дали е истина.

— Не се държиш достойно — разрида се Франсин.

— Погледни се в огледалото, мадам — и Клод ѝ тресна слушалката.

ПЕТНАЙСЕТА ГЛАВА

МАРИАНА

На сутринта след като изпрати писмото, Мариана си стегна багажа, сложи Сребърния лебед в празната кутия на вилома и тръгна с колата за Стокбридж. Спря в града, за да си купи продукти на Общинския пазар и вино от „Гуд уайнз ънд спиритс“. Канавките край входната алея в „На път към Суан“ бяха буренясали, цветните лехи — валма от плевели и увивни растения и посърнали цветове. Пролетта бе дошла, а никой не се грижеше за градината. Тя се измъкна от колата с челото в ръка и влезе в спарения въздух на къщата. По пода се раздвижиха кълба от прах, когато отвори прозорците.

Извади от кутията Сребърния лебед и го занесе в сейфа, където го закачи на последния свободен ремък наред с всичките му имитатори. Затвори тежката врата. Само нейния вилом го нямаше. Липсваше ѝ, независимо от присъствието на оригинала му.

По масата за хранене в трапезарията имаше слой прах, както и по бюфета с мраморен плот. Полилеят бе потънал в паяжини. Отвори френските прозорци, които водеха към терасата. Там нощем се виждаше избледняващия пурпурен отблясък на луната, която се издигаше над планината. Навсякъде се чувстваше присъствието на Клод. Как и се искаше той да изникне иззад сенките на градината и да се хвърли в прегръдките ѝ. Как може да повярва, че я обича? Какво ли мисли той сега? Как ще се почувства, след като прочете писмото на Александър? Ще се упрекне ли, че я е лъгал за Софи фон Еди-коя-си?

Шофирането я беше уморило. Върна се в студиото на Александър и затвори вратата. Настани се на велурения диван, където баща ѝ подремваше следобед, и изрита обувките си. Едноцветното мохерно одеялце беше метнато, сгънато, през облегалката на дивана. Беше го плела майка ѝ. Тя загърна раменете си с него и полегна, потопена в спомени за Пилар — с плетените ѝ дантели и куките в хола, докато баща ѝ даваше уроци.

Едно беше разбрала: никой не би могъл да прави музика като тази на Александър, без да има нужните ресурси от чувствителност и емоционален интелект. През последните години, защото той бе споделял толкова щедро времето си, ученици и колеги се връщаха при него — да го посетят, да му посвирят, да вземат уроци или да правят филми, да го записват или да говорят с него за музика. Толкова много бяха желаещите да дойдат, че трябваше внимателно да ги разпределя, за да не се изтощи той. Както баща ѝ обичаше да се шегува: „Идват, за да докоснат крайчеца на робата ми“.

Но дори и подобна всеотдайност не успя да компенсира Александър за загубата му на сила и подвижност при свиренето на инструмента. Всеки ден той губеше от уменията си. Упражняваше се всяка сутрин, но изпитваше болезнено отчаяние от звука, който произвеждаше, от това колко бързо се уморяваше, как всичко го болеше. И когато към края на осемдесетте зрението му се влоши, точно както бе станало с майка му, можеше да свири само онова, което помнеше, често спирайки по средата на някой пасаж. Изписаните по лицето му отчаяние и объркване в такива моменти тъй силно наскърбяваха Мариана, че тя хукваше към него, за да му изтананика останалото или пък да му го изсвири на пианото. Дватамата заедно се трудеха над музика, която едно време той знаеше наизуст.

Веднъж, докато му приготвяше обяд в кухнята, чу го как внезапно спря да свири. И след като не дойде в трапезарията, тя се запъти да провери дали не се е случило нещо, или пък какво го е разконцентрирало. Влезе в студиото и го видя — седнал с челото, опрял глава в шийката със затворени очи. По лицето му се стичаха сълзи.

— Не мога, Мариана, не мога да продължавам без музиката си. Вече не виждам. Едва мога да повдигна ръце. Невъзможно е — тя застана до него и го погали по раменете. — Няма смисъл — продължаваше той, — няма смисъл.

Състоянието му постепенно ставаше все по-безпомощно и уважението, което винаги беше изпитвала към него, вече не беше подплатено със страх. Сега можеше да му признае, че го обича, и знаеше, че макар да не го изрича, той също я обича. Тя седеше до баща си, докато той спеше, и четеше в люлеещия се стол до леглото му. Пръстите на лявата му ръка, опрени в бузата, полегнала върху

любимата му възглавница, помръдваха — той все свиреше ли свиреше на виолончело. Сънищата му често бяха бурни, страшни. Събуждаше се и по набръчканото му лице се четеше ужас. Гледаше дъщеря си с празен поглед, докато се сети коя е. После сграбчваше ръката ѝ и въздишаше.

— От това вече няма полза, този живот, който живея, е напълно безполезен, миличка.

* * *

Тази нощ тя вечеря сама, докато слушаше Националното радио. Поглезе се с бутилка качествено бордо от избата на „На път към Суан“. Беше дошла, за да оправи всичко належащо. По време на вечерята си направи списъци с всички предстоящи задачи. На другата сутрин запретна ръкави. Седнала на пода в студиото на Александър, тя отвори първия кашон с документи и започна да сортира. Имаше рецензии, свидетелства, похвали, благодарствени писма от ученици, договори и извлечения от платени авторски права, програми и постери — цял хартиен паметник на величието на баща ѝ и неговата самовлюбеност. Беше запазил всичко, донесъл бе вкъщи всяко най-дребно свидетелство от различните краища на света, че кариерата му е успешна, че околните го боготворят. Пилар не беше систематизирала тези документи по категории или пък по години; просто ги беше струпала в кашони. Щом един кашон се напълнеше, тя го облепяше с тиксо и го подреждаше върху рафтовете в студиото, без дори да му постави дата. За Мариана това беше израз на вълнун от страна на майка ѝ срещу тиранията на Александровата самомнителност.

Разпръснати сред пожълтели изрезки от вестници и снимки на Александър от дните му в Джулиърд, откри важни документи — нотариалния акт на „На път към Суан“, договорите с лютиерите, които бяха изработили копията на страдивариуса, данъчни декларации, документи за продажба и собствения си акт за раждане. Разбра, че ще трябва да прехвърли всеки лист от тези хартиени планини, иначе рискуваше да изхвърли документи, които ще ѝ трябват за в бъдеще. Отмяташе кашон след кашон, режеше чупливата лепенка, прехвърляше, четеше. Час след час гневът ѝ се засилваше поради

невероятната бъркотия в тъй нареченото ѝ наследство. Ако толкова го беше грижа, защо не беше наел някого, за да го подреди?

От време на време откриваше по някое лично писмо. Тях щеше да чете внимателно. Някои — например онези от Зина Падрова — бяха остроумни и очарователни. Но в цялата му кореспонденция присъстваше една обща тема — всички ласкаеха Фелдмън, почитаха го, всички искаха помощта му. Може би, помисли си тя, той е изхвърлил всичко, което не е съдържало хвалби.

Постепенно Мариана осъзна, че търси нещо определено — някакво доказателство, колкото и малко да е то на фона на събраното през целия му живот, че тя самата съществува — нещо, което е написал за нея или пък е запазил; писмо или училищен доклад, дори само програма за някой от нейните концерти. Между оръфания екземпляр на акта и за раждане и писмото, което бе получила в Бостън за смъртта му, очевидно Александър не беше сметнал нищо, отнасящо се до нея, за достатъчно важно, за да го запази. Абсолютно нищо.

Мариана затвори очи. Разкърши рамене и врат. Каза си, че би могла да се възпротиви, да не се отдава на земните останки на баща си след неговата смърт, както бе сторила, докато той беше жив.

* * *

Дни по-късно, вече почти стигнала до края на задачата си, докато сортираше един от малкото непроверени кашони, намери купчина документи от импресарската му агенция за договори от 1983 г. Както прехвърляше закачените с телбод листове, от тях в скута ѝ изпадна плик. Беше препратен на баща ѝ чрез офиса му и откън бе обозначен с думите: „Моля, предайте на г-н Фелдмън. Конфиденциално.“ Пликът беше разрязан. Тя извади писмото, написано на ръка върху пилюр, който бе станал чуплив с годините.

12 септември 1980 г.

Скъпи мой А,

Надявам се, че това писмо няма да се бави твърде много. Адресирах го до импресарската ти дирекция. Предполагам, че бързо ще ти го предадат, тъй като знам, че сега си си вкъщи. Исках да ти съобщя, че ще идвам в Ню Йорк с Бернар и Клод след десет дни и въпреки всичките спънки, се надявам да те видя, независимо от краткия ни престой. Семейство Камелманс знаят, че ще дойда, и разбира се, ще ни предложат защита поне за едно или две виждания.

Ужасно ми липсваше, а и с такова нетърпение очаквам двамата с Клод да прекарате малко време заедно. На пет години, той вече се превръща в миниатюрно копие на баща си. Няма да е толкова висок може би, но има твоите красиви ръце и най-вече — твоя талант. Развива се по начин, от който ще останеш доволен и удовлетворен, дори ще се забавляваш. Но той ще има нужда да му отделяш време и внимание не само за да развива уменията си да свири на виолончело, но и защото е напълно нормално да те опознае. Ако единствената възможност е да те познава като учител и ако никога не научи истината за нашите отношения, това ще му даде нещо от теб като личност. А ако разкрие истината, то поне ще знае, че те е било грижа за него и си участвал в отглеждането му.

Преди много време ти ми каза, че мога да си мечтая за дните, когато двамата с теб ще бъдем заедно като съпруг и съпруга, за да отгледаме сина си. Аз не се отказвам от тази мечта и желанието ми да прекарам живота си с теб не е намаляло с времето, макар че надеждите ми рухнаха. Ще те видя ли в Ню Йорк?

Je t'aime,

Франсин

Потресена, Мариана изпусна писмото и започна да крещи в притихналия късен следобед: „Проклет да си, Александър Фелдмън, проклет да си!“. Тя рязко се изправи, грабна от стената една огромна

снимка на Александър и вдигайки я над главата си, я тресна в пода. Стъклото се счупи на парчетата, а рамката се пръсна в стената.

В резултат на бездънния му егоцентризъм, тя се беше влюбила и имаше любовна връзка със собствения си полубрат. Колко ужасно злонамерено беше от страна на баща ѝ да ги събере след смъртта си, без да си помисли дори за последствията, без намерение да ги предупреди, да прояви честност, да излезе на чисто. Клод беше син на Александър, а Мариана — негова дъщеря. Баща им бе знаел това, но не си беше направил труда да признае истината. Дори след смъртта си, той бе продължил да мълчи и я беше лишил от шанса да бъде щастлива.

Ще трябва да каже на Клод истината. Няма да носи този кръст сама, нито пък ще спести на майка му конфронтацията, която със сигурност ще последва.

* * *

В продължение на няколко дни не можеше да се насили да яде, да свири, да излезе от къщата или пък да продължи мъчителната си задача. Обикаляше от стая в стая, от леглото до дивана, страдаше, мъчеше се да спи, докато чакаше телефонът да позвъни, да чуе гласа на Клод. Но той не се обади. Накрая отиде до Стокбридж и прати по „Федекс“ копие от писмото на Франсин в Лугано.

Нямаше си никого. Майка ѝ, баща ѝ, дори Зина бяха мъртви. Пиетовски се беше върнал при семейството си. Клод щеше да се ожени за Софи. Приятелствата, които имаше, се бяха разпаднали с течение на годините, откакто бе напуснала Ню Йорк, за да се грижи за Александър. Не би се доверила на малцината си познати в Стокбридж и Тангълуд. Те трудно можеха да минат за приятели.

В крайна сметка отново се залови за работа. Този път по различна причина. Включи шредера за хартия, който Александър държеше под бюрото си и никога не използваше. Започна да тъпче документи в скърцащите му зъби. Щом контейнерът му се напълнеше, тя го изпразваше в голям зелен чувал за боклук. Пиеше кафе, за да стои будна. Облечена в нощница, с дълги, изтръпнали от болка крака, изпружени напред, тя захвърляше празните кашони в антрето, където

те се трупаха, пръснати като гигантски кубчета. Тъмнозелените чували пък образуваха отделна, разрастваща се купчина.

След като опразни студиото на Александър, занесе найлоновите торби, огромни, но леки, на кухненската веранда. Премести и празните кашони там. След оргията да реже на ленти всичко намерено, наследството на Александър бе сведено до записите му и колекцията от музикални партитури, обозначени с неговата пръстовка и щрих, както и коментари, които биха представлявали интерес за бъдещите челисти. Тях щеше да даде на библиотеката в Джулиърд.

Една ранна утрин, когато най-сетне всички рафтове, шкафове и стени бяха изпразнени, тя изключи охранителната аларма и излезе в градината зад къщата. Бледа светлина откъм източния хоризонт осветяваше пътя ѝ. Приблужи до неизползваемия басейн в дъното на градината и с усилие започна да върти ръждясалата ръчка, която навиваше овехтялото покривало от зебло. Празният басейн, покрит с напукана бледозелена боя, бе пълен с разхвърляни листа и блестеше злокобно на бледата светлина на зората.

Мариана започна да прави курсове от кухнята до басейна и обратно, като хвърляше кашон след кашон в обезводнената дупка. В тишината на ранното утро тъпото тупване, с което падаха кашоните, отекваше като изстрел. След това тя изпразни и чувалите, разпръсвайки ги отгоре, снежна виелица от пърхащи ленти. Лек бриз се надигна от запад.

Занесе празните чували в кухнята. Върху барплота мобилният ѝ телефон примигваше. Имаше съобщение. От много дни никой не беше се обаждал. Пъхна телефона в джоба на стария пуловер, който бе навлякла върху нощницата си. Грабна кутията с дълги кибритени клечки от камината и парче вестник и се запъти обратно към градината. Застана на ръба на басейна, нави вестника и драсна клечка, с която го запали. После го хвърли сред нарязаната хартия долу.

Всичко пламна веднага и ярката светлина лумна нагоре. Мариана се оттегли назад към кухнята, като наблюдаваше как огънят се разраства. Горящи късчета от наследството на Александър летяха като светулки, после като фойерверки из въздуха. Те се понесоха над градината и в посока към къщата, издигаха се и падаха в лекия бриз.

Влезе вътре и се загледа в огъня през кухненския прозорец. Минаха минути, но тя продължаваше да се взира като зашеметена. О,

Александър, цялото това себелюбие, цялата история, която тя подпали, изгаряше и се превръщаше в пепел. Както беше притиснала лице в стъклото, забеляза, че огънят се разпространява извън пределите на басейна, плъзва към къщата, носен от люспи горяща хартия. Големият кош с шишарки на Пилар избухна в пламъци. Огънят вече ближеше белите подпори на верандата. Пушекът се извиваше към прозорците и през отворената кухненска врата.

Испаднала в ужас, Мариана извади от джоба си телефона и набра 911. Пламъците вече напредваха и подскачаха по верандата. Шумът беше оглушителен, кухнята също прихвана пожара.

Тя хукна по коридора към студиото на Александър, усещайки как в гърба ѝ се блъска топлина. Ръцете ѝ трепереха; бързо отмести картините, избута фалшивата стена и се помъчи да отвори сейфа. На бледата светлина на няколко пъти не успяваше да въведе правилно комбинацията. Когато най-сетне го стори, дръпна тежката врата и посегна към Лебеда, благодарна, че го е закачила на последния ремък, лесен за намиране. Откачи го и бутна обратно вратата. Тичешком напусна студиото и хукна към входната врата. В паниката си — докато се мъчеше да си спомни какво се предполагаше да прави по време на пожар, да стои ниско долу и да не диша дълбоко — се блъсна с челото в касата на вратата. Чу се силно изпукване.

Мариана залиташе надолу по входното стълбище, стиснала Лебеда, после изхвъркна вън от къщата. Вече на безопасно разстояние, прокара ръце по челото и напипа отворена пукнатина посред задната дъска. Разплака се от разкаяние и зачака пожарникарските коли. В далечината се чуваха сирени. Първо чу тях, а после и боботенето на приближаващите камиони по алеята. Сред дърветата ясно съзираше проблясващите им лампи.

ШЕСТНАЙСЕТА ГЛАВА

КЛОД И МАРИАНА

Кухненската пристройка изгоря до основи, но главната сграда на къщата пострада единствено от дима. В това отношение тя извади късмет. Челата, оставени в сейфа, бяха в по-добро състояние от страдивариуса, който тя бе се опитала да спаси. Сега той имаше пукнатина по протежение на задната си дъска — там, където бе се ударил в касата на вратата, докато тя бягаше.

Мариана отседна в „Ред Лайън Ин“ и най-сетне имаше възможност да провери съобщенията си. Беше изпуснала мобилния телефон в тревата, докато бягаше от пожара преди пет дни, и инспекторът от застрахователната компания го беше намерил и върнал. Имаше само едно съобщение. Клод го беше оставил в деня на пожара.

„Мариана, скъпа, няма ли да вдигнеш телефона? Моля, обади ми се! Трябва да говоря с теб; станало е ужасно недоразумение. Ако се съгласиш да се срещнем, ще се върна в Америка веднага. Майка ми ти е казала, че планирам да се ожения за Софи, и мога да си представя колко те е наранило това. Но, скъпа моя, това не е истина. Как можа да й повярваш? Самата тя не е разбрала. Просто се е надявала, че ще се ожения за Софи по причини, които ще ти обясня, като се видим. Умолявам те да ми се обадиш.“

Тя заподозря, че още не е бил получил втората ѝ пратка, когато е писал това. Но сега вече писмото щеше да е пристигнало. Набра номера му.

— Мариана се обажда — каза, щом той вдигна.

— Къде си?

— В „Ред Лайън Ин“ в Стокбридж. Предизвиках пожар в къщата. Не беше преднамерено. Стана случайно.

— Наранена ли си?

— Не.

— Слава богу.

— Но Лебеда претърпя повреда.

Той замръзна. След малко продума:

— Тъй стана и с всички нас.

Мариана не отговори.

— Прочетох писмото, което си открила сред документите на баща си. Оттогава не съм разговарял с майка ми, но тя също ми изпрати писмо. Искам да ти го прочета.

— Не съм убедена, че искам да го чуя, Клод.

— Мариана. Няма повече тайни. Моля, слушай.

И той зачете:

Скъпи Клод,

Вече знаеш за дългата ми връзка с Александър Фелдмън. Ето и последната тайна от тази история. Ще бъде директна: ти си дете на Александър. Може и да си усетил, че споделяш особена близост с него, и не си бил съвсем изненадан, когато страдивариусът, който беше голямото му съкровище, дойде в твоите ръце.

Баща ти не знае. В продължение на трийсет и пет години успях да запазя тайната си от него и от теб. Трябва да се опиташ да разбереш колко би го наранило, ако разбере. Може би ще намериш начин да ми простиш за онова, което ще сметнеш за предателство. Може би ще можем да поговорим открито в някакъв момент от бъдещето, когато отново ще сме в състояние да общуваме. Ето, затова ти заслужаваш виолончелото; то идва от човек, който те е обичал и е знаел, че си негов син.

Оставам, както винаги, твоя всеотдайна и обична майка,

Маман

Две седмици по-късно, след като Клод приключи с последните си концерти за летния сезон, двамата с Мариана се срещнаха в Ню Йорк. Един вторник вечерта в седем и половина Клод седеше в кафе „Люксембург“ и чакаше Мариана. Беше помолил да му дадат масата, на която бяха вечеряли през април. Изтегнат назад, той барабанеше нервно с пръсти върху бедрото си и пиеше двойното уиски „Макалън“, чисто. Минаха десет минути. Упражняваше се във фразирание, докато наблюдаваше входа, за да не изпусне Мариана. По време на полета се бе опитвал да си представи този момент, от който толкова много зависеше.

Нямаше да е просто. И тя ще има нужда от питие. Чудеше се дали да не ѝ поръча едно или пък да вземе бутилка хубаво вино. В самолета седеше до нейния вилом в яркосинята му кутия. През всичките седмици, в които бе стоял в шкафа му, не беше го докоснал. Челото принадлежеше на Мариана. Но за голямо свое удоволствие вече бе разрешил вътрешната си дилема за страдивариуса. След като е син на Александър, можеше да се каже, че е точно толкова наследник на големия инструмент, колкото и Мариана. Почти беше убеден, че ще успеят да се споразумеят.

Ресторантът се пълнеше. Седнал сам, струваше му се, че се хвърля в очи. Искаше да изпие още един скоч, но реши да я изчака. Едно нещо бе започнал да разбира за нея — тя имаше еластична представа за времето. Спокойно можеше да дойде час по-рано или по-късно. „Точността — обичаше да казва баща ѝ, — е любезността на кралете.“ Но не задължително и на кралиците, помисли си Клод.

И сякаш по даден сигнал, тя се появи на входа. Управителят я поведе към масата и тя забърза към него. Той рязко пое въздух — изумителна беше: тъмна, висока и крехка, с дълги ръце и крака, голи въпреки вечерната хладина. Беше облечена в къса черна рокля, прилепнала по тялото ѝ прикачена на едното рамо. Гъстата ѝ тъмна коса падаше на буйни къдрици, очите ѝ бяха подчертани с черен молив. Беше отслабнала, може би повече от нужното. Зачуди се как да я посрещне? Дали да я целуне по устните?

Тя се приведе напред, за да докосне бузите му по европейски.

— Опасявах се, че този момент никога няма да настъпи — рече задъхана. Пусна шала си на масата и седна. Очите ѝ се изпълниха със сълзи, докато оглеждаше лицето му. — Липсваше ми.

Той протегна ръка. Тя не я пое.

— Бях нещастна. Но съм и пълна нещастница. Не знам какво ме прихвана — да ти отнема така Лебеда.

Сервитьорът приближи. Клод си поръча второ уиски, този път малко, а тя поиска винен коктейл.

— Била си много разгневена, когато си мислила, че ще се ожения за Софи.

Тя се подсмихна леко, тъжно.

— Така е. Колко много насъбран гняв! Първо, бях ядосана на баща ми заради връзката му с майка ти. После му се ядосах, че ти оставя Лебеда, след това се разгневих на теб, че го приемаш, и накрая побеснях, че смяташ да се ожениш за Софи. И накрая дойде разтърсващото откритие, че имаме общ баща...

Той започна да я успокоява, че я разбира, но тя вдигна ръка и го спря.

— Моля те, Клод. Мъча се да ти се извиня. Трябва да поставя на място всичко в тази история. Сигурно си побеснял, разпенил си се от гняв, когато си отворил кутията на челото в Барселона.

Той не отговори. Тя замлъкна, докато им сервираха питиетата.

— Не бях в състояние нито да ям, нито да спя. Боях се, че никога няма да ми простиш заради онова, което се случи с Лебеда. Почти се примирих с решението на баща ми да ти го остави на теб. Ти и виолончелото заедно бяхте част от моето бъдеще, от живота ми. Чувствах се едва ли не късметлия, Клод, че стана по този начин, че ти ще притежаваш инструмента — тя спря и го погледна в очите — ... защото, когато те срещнах, аз се влюбих в теб.

Разтреперан, той се раздвижи в стола си. Какво всъщност се е случило с Лебеда? Изпитваше отчаяна нужда да я попита, но тя току-що му бе признала, че е влюбена в него. Ще трябва да почака.

— Майка ти ме излъга за Софи и аз ѝ повярвах. Повярвах ѝ, защото от собствения си опит съм разбрала, че мъжете са повече от способни на такова предателство. Опасно беше да те искам толкова много.

Клод забеляза, че тя използва минало време. Нима вече не беше влюбена в него?

— Спомням си, когато ми каза: „Мариана, твърде много пъти си била напускана от челист“. И когато си тръгна, изведнъж осъзнах, че искаш да ме предупредиш, че и ти ще ме напуснеш. Бях съсипана — тя млъкна. — Спомняш ли си също как ми каза, че никога не можем да бъдем разделени — че Лебеда ще ни свързва? И аз ти повярвах. Но след като разговарях с майка ти...

— Знам. Знам... — прекъсна я той. — Не мога да кажа, че е било абсолютна лъжа. Просто е мислела, че ще се ожения за Софи, защото тя е бременна. Просто е приела, че ще се ожения за майката на детето ми, защото е вярвала, че така трябва.

— Боже мили, тя е бременна? — Мариана се отдръпна, поразена. — И детето е твое? Знаеше ли го?

— Не и докато не се върнах у дома. След като си тръгнах от теб.

— И... — тя преглътна — няма да се ожените?

— Не мога — усети се обвинен.

— Ти си баща — рече тя тъжно. — Все едно, ще бъдеш баща.

— Да, ще бъда баща, но не и съпруг. Привързан съм към Софи, но не я обичам. Тя ще бъде по-щастлива с някого, който я обича.

Мариана извърна поглед. Обещите ѝ бяха халки от полирано злато; огърлицата — също.

Той усещаше парфюма ѝ, познат и възбуждащ. Имаше чувството, че е попаднал в един от онези сънища, където целта ти, все едно каква, се намира под носа ти, но все се отдръпва от теб. В очакване на подходящия момент, Клод почти не чуваше какво му говори тя. Той ту се съсредоточаваше върху нея, ту я губеше изцяло, докато поръчваха вечерята и докато им я сервираха.

Накрая тя каза:

— Клод, аз поставих Лебеда в рискована ситуация. Едва не го загубихме.

Той почервеня.

— Какво се случи? Къде е той сега?

— Занесох го в Стокбридж, за да го държа далеч от теб. И когато бягах от горящата къща, го ударих в една врата. Искях просто да го спася, но видимостта беше ниска от целия този дим... Повредих го.

Защо не го оставих в сейфа с другите чела? Сега нямаше да има тази пукнатина в задната дъска!

Клод усети, че му се завива свят. Ръцете му се разтрепериха. Инструментът е бил подложен на ужасна опасност. И беше силно повреден. Той се сети как майка му го беше предупредила — Мариана е податлива на необмислени и саморазрушителни изблици. Възможно ли е да е унищожила Лебеда? Пукнатина в задната дъска можеше да съсипе един инструмент.

След малко намери сили да попита:

— Доколко е сериозна пукнатината? Трябва да ми кажеш. Свързали се с Пиер Фернан? Той прегледал ли е челото?

Мариана разглеждаше лицето му, облегната назад в стола си.

— Да, свързах се с него. Върнал се е на работа. И не, не го е виждал още. Много ми е сърдит. И той, и Баум. Обещах да го занеса в магазина утре вечер.

— Но това сигурно се е разчуло? — настоя той.

— Мисля, че още не — тонът ѝ охладня. — Не съм разговаряла с никого и никой не знае, че Лебеда е бил там с мен. Но сигурно ще излезе наяве.

Клод пак отпи от чашата си. Трябваше да се вземе в ръце и да контролира яда, който го тресеше. Известно време мълча.

— Ако тази новина се разчуе, Лебеда ще загуби половината от стойността си. Може би повече, в зависимост от това доколко е повреден.

— Трябва да се надяваме, че степента на увреждането няма да стане публично достояние... но малко е вероятно да се случи. Лично мен ме интересува единствено дали може да се реставрира.

— Но може да няма същия звук — обвинително добави той. — Може и това да стане, както сама знаеш, при пукната задна дъска.

— Знам — тя сведе поглед. — Баща ми никога няма да ми го прости.

— Нашият баща няма никога да ти прости — поправи я той, — но той е умрял и проблемът си е наш. Ще трябва да почакаме, докато Фернан го разгледа.

Завладя я нова вълна на ярост и недоверие. Може би той си въобразяваше, че е прикрил най-голямото си безпокойство — но това не минаваше пред нея. Точно както и Александър, помисли си тя, Клод

не притежава подобен финес. Тя се изправи внезапно и се извини с почервенияло лице. В дамската тоалетна притисна челото си с мокра хартиена кърпа. Беше си позволила да мисли, че съдбата на Лебеда няма да е първата му грижа — че сърцето му ще е разбито от откритието, че имат общ баща и че любовната им връзка е кръвосмешение. Но за него Лебеда беше на първо място, а това ѝ се виждаше обезпокоително познато.

Клод се притесни да не би тя да си тръгване от ресторанта и почти се изправи, за да я последва, но накрая не помръдна. Беше замръзнал в колебанието си, не можеше да реши на кой противоречив импулс да се подчини. Искаше я; искаше да улови и да възстанови дълбоките връзки на страст и музика, които двамата с такава лекота бяха създали. Но в този момент му се искаше също да вземе виолончелото си и да се върне в света, който беше населявал, преди да се срещнат.

Когато Мариана свърна към тоалетните, той потъна обратно в стола си. После вдигна чашата и се замисли за съдбата на челото, за това какво ще прави, ако е невъзвратно повредено.

Мариана се върна на масата — напълно под контрол и с резервирано държание.

— Сега ще си вървя вкъщи, Клод. Ще се срещнем утре, за да занесем челото в „Баум и Фернан“ — каза му, сядайки. — В момента съм твърде уморена, за да се храня.

— Ще те закарам с такси — предложи той.

— Не, благодаря. Ще походя.

— Да те изпратя ли пеша?

— Не, не, благодаря. Не искам компания.

Докато чакаха сметката, Клод стана настоятелен:

— Донесъл съм ти вилома. Искам да ми посвириш на него.

— Не съм се упражнявала от доста време.

— Естествено, че не си. Инструментът ти беше при мен.

— А при Баум са останалите копия — тя замлъкна. — Не съм убедена, че искам да свиря за теб.

— Моля те, това би означавало толкова много за мен. Помисли ден или два.

— Колко време ще си тук?

— Имам три дни.

Когато се разделяха, Клод я прегърна. Тя се отдръпна и му каза лека нощ.

* * *

Мариана тръгна на север покрай Сентръл Парк Уест към дома си. Беше късно и тъмно. Лек бриз караше сенниците на сградите да ромолят приятно, а под тях портиерите се размотаваха на свежия нощен въздух. Завладяна от цял водовъртеж от чувства, в началото тя не успя да види смисъла на онова, което беше се случило в ресторанта. Беше отишла на среща с него, за да се извини за измамата си в Барселона и за повредата, която бе причинила на челото. Искаше да го моли за прошка и се надяваше, че в края на вечерта той ще дойде с нея и двамата ще си легнат. Искаше да му каже, че го обича и че не я е грижа за миналото, за общия им баща, за Лебеда — за нищо друго, освен за тяхната любов и бъдеще. Но в течение на вечерта осъзна, че това никога няма да стане. Той не искаше същото като нея. Не беше се върнал при нея, беше дошъл да си вземе Лебеда. Клод беше точно копие на баща си. Беше не по-малко очарователен, не по-малко сериозен музикант, дори да не притежаваше равностоен талант. Беше толкова сладък, че я заблуди, но всъщност беше точно толкова недостъпен, неподходящ обект за любов. Чудеше се дали след време нямаше да се превърне в друг Александър, винаги търсещ още и още признания за таланта си и непрекъснати потвърждения, че публиката му боготвори него и скъпоценния му талант.

Мариана прекара неспокойна нощ. Беснееше срещу Клод, но дори повече срещу себе си. Наясно беше, че ще трябва да обуздае огромното си привличане към него. Нямаше да ѝ донесе щастие. Независимо от това и противно на обзелите я разочарование и гняв, щеше да се наложи да се примири със своя полубрат. Той беше единственият ѝ останал роднина, а също притежаваше и Лебеда.

СЕДЕМНАЙСЕТА ГЛАВА

МАРИАНА И КЛОД

Клод ѝ се обади на следващата сутрин от хотела, за да ѝ напомни, че е обещала да му посвири, преди да си замине. Щял да ѝ донесе вилома. Тя го покани в апартамента си и го посрещна босонога, обута в джинси и с бяла тениска. Той ѝ подаде букет от фрезии, плик с пасти и челото в яркосинята кутия.

— Ако нямаш нещо против, сега, докато съм тук, ще се упражнявам на твоя вилом, за да поддържам във форма ръцете си.

— Няма проблем. Чудесно. Но аз все още не съм готова да ти свиря.

Той я целуна по бузата.

— Как ти е главата? Доста пийнахме снощи.

Мариана взе цветята и отиде за ваза. Клод се разходи из хола, разгледа картините по стените и снимките. Домът ѝ бил очарователен, ѝ каза. Тя се зачуди колко дълго ще изтрае, преди да я помоли да види Лебеда. Седнаха до френските прозорци, пиха кафе и хапнаха пастите, които той донесе. Той изпи кафето си и каза:

— Трябва да видя Лебеда, колкото и да е мъчително. Знам, че не искаш да го гледам.

Не му трябваше много време, помисли си тя. Отиде в спалнята, отвори гардероба и положи Лебеда върху леглото си с гърба надолу. После повика Клод вътре и го остави сам с инструмента, защото не желаше да стане свидетел на първоначалния му шок. Когато се върна, откри го седнал върху леглото с челото в скута му. Прокарваше пръсти по пукнатината, нагоре-надолу, галеше го, като че беше някое умиращо животно, а по лицето му се стичаха сълзи. Мариана хвана Лебеда и го остави настрана, като същевременно прегърна Клод с възобновена нежност. Той обичаше страдивариуса не по-малко от нея. Шепнеше му непрекъснато: „Съжалявам, толкова съжалявам“.

— Лебеда не е донесъл никому щастие — прошепна той, — с изключение на Александър.

— Странно, нали, колко много неприятности създаде.

— Като се почне — или поне така съм чувал — от жертвите, които ти и майка ти е трябвало да правите, за да може да го изплащате.

— Не. Като започнем от факта, че твоята майка и моят баща са се срещнали, когато той е отишъл в Страсбург, за да го открие.

— Нашият баща — припомни й Клод.

— А после двамата с теб се срещнахме в Бостън — въздъхна Мариана. — Лебеда ни запозна. Нека да не му позволяваме да ни раздели — тя взе челото и го постави в кутията му. Време бе да му съобщи за предложението на „Метрополитън“.

* * *

Прекараха деня заедно, скитаха из града и разговаряха. Качиха се на ферибота за Статън Айлънд и обратно. Тя му показва мястото, където преди се намираше Световният търговски център.

— Това се случи, докато бях с Антон в Европа.

— Във връзка ли си с Пиетовски?

— Изпрати ми мило писмо, когато Александър умря. Но, не, не поддържа връзка.

Разходиха се покрай река Хъдзън в Ривър Парк на път за апартамента й. Вятърът беше силен и облаците бързо бяха по небето, а през тях проблясваха ту слънчеви лъчи, ту сянка.

— Клод, още нещо трябва да ти съобща — рече тя. — След като се върнах от Прадес, обади ми се кураторът на колекцията „Мартен“

— Какво е това? Не съм запознат с нея.

— Колекцията от редки инструменти на Музея за изкуство „Метрополитън“. Много е голяма. Кураторът се казва Андрю Макинтош — шотландец. Срещала съм го преди време. Баща ми даде частен концерт за някои от големите дарители преди години. Макинтош предложи да помисля дали не искам да даря Сребърния лебед на „Метрополитън“. Знаеше, че аз вече не концертирам. Той вярваше, че Александър е имал „специално отношение“ към музея. Не осъзнаваше, разбира се, че Лебеда не е мой, че да го дарявам...

Едно момче на скейтборд профуча край тях. Друго го последва, криволичейки.

— А Александър наистина ли имаше такова „специално отношение“?

— Не — отвърна тя през смях. — Много пъти е свирил в „Грейс Рейни Роджърз“, но за него, подозирам, това беше просто една от многото концертни зали. Той не се интересуваеше особено от музеи, както ти казах. „Специално отношение“ е фраза, която хората използват, за да стимулират щедростта на околните.

— За моята щедрост, предполагам, че става дума сега.

— Лебеда е твой и ти решаваеш как да се разпореждаш с него. Но сметнах, че така или иначе трябва да го спомена, като имаме предвид пукнатината.

Той се сепна и се обърна към нея.

— Защо смяташ, че трябва да даря челото на музея?

— Трябва да помислим какво да правим, ако Лебеда не успее да възвърне красотата на звука си — ако Фернан не успее да го накара да пее отново. Може би ще е разумно да се замислим над предложението. Дилърите ще знаят, че той е бил поправян. Тогава предложението от „Метрополитън“ ще бъде най-доброто, което можем да постигнем.

— Ако предположим, че се съглася да се откаже от собствеността си.

— Да, ако предположим, че сториш това — тя нагласи очилата си и кимна. Реката миришеше отблъскващо. Усещаше, че той не е готов да се откаже от онова, което още дори не бе притежавал.

— Клод, мъча се да бъда от полза, реалистка. Разбира се, всички решения ги вземаш ти.

— Не си ли спомняш — протестира той, — че Александър винаги се е възмущавал, когато големите инструменти са били извън употреба, прибрани в шкафа, заключени зад стъклените витрини на музеите?

— Както повечето културни институции, те ще бъдат готови — след кратко изложение — да ти го заемат обратно. Това често е условие при дарението — свириш на инструмента, докато си жив. Но когато кариерата ти свърши, той отива в Мет за постоянно, освен ако не пожелаят пак да го отдадат на някого.

— Те това ли предложиха — просто да им го даря?

— Не, разбира се, не става дума просто за подарък. Кураторът ме увери, че освен данъчните преимущества на едно дарение и

заявлението, което той получава от дарителя, могат да направят изгодно предложение. Не за пазарната цена, но за значителна сума.

— И какво предложиха?

— Не са направили твърда оферта. Това трябва да отправят към теб, не към мен. Отклоних ги. Но след поправките, смятам, че все пак ще ни остане голяма сума.

Объркан, той повтори:

— Ни?

Знаеше, че е дошло време и за това да говорят.

— Не искам да кажа, че очаквам да получа половината или нещо такова. Наистина разбирам, че Александър е оставил Лебеда на теб. Но ако сметнеш, че е честно, бих искала да получа достатъчно, та да мога да си позволя да задържа „На път към Суан“ и да платя данъците на останалото наследство.

Той се намръщи и се загледа в реката.

— Търговците вече научили ли са какво се е случило? На страдивариуса, имам предвид.

— Не, доколкото аз знам. Но е трудно подобни неща да останат в тайна в музикалния свят. Пожарът в Стокбридж със сигурност не е бил отразен в нюйоркската преса, макар че повечето от хората, свързани с Тангълуд, са чули за него. За пожара, имам предвид, не за челото.

— Ами ако пък си запази звука? Тогава ще струва повече, отколкото би могъл да плати който и да е музей.

— Да почакаме и ще видим — предложи тя.

* * *

В осем същата вечер Мариана и Клод се срещнаха с Пиер Фернан в офиса на Петдесет и седма улица. Донесоха и Лебеда. Бяха се уговорили Пиер да дойде специално да ги приеме, макар все още да не ходеше редовно на работа. Видя им се болнав, ходеше с леко накуцване. Изложбената зала беше тъмна. Отидоха направо отзад в работилницата.

— Хайнрих Баум е на път — каза им той, докато ги канеше да седнат на високите столчета край масата.

Мариана попипа един охлюв. Не беше лакиран, още „на бяло“.

— Пиер — започна тя, — случи ми се премеждие с Лебеда.

— Тъй и дочух — отвърна той. Двамата с Клод се стреснаха.

— Да, разбира се, чухме за тоз ужасен пожар. Почти трагедия — добави Фернан. — Но казват, че копията били спасени, пък Лебеда, той имал някаква си повреда, но не бил горял. Баум говорил с някой от Тангълуд.

Мариана и Клод размениха погледи. Тя каза:

— Боя се, че е пукнат. На задната дъска, близо до душичката е и се вижда лесно. Дойдохме да те помолим да го погледнеш и да ни кажеш какво мислиш — колко работа ще му трябва и колко ще ни вземеш за поправката.

Той я погледна в очите.

— Разочарован съм от теб, Мариана; първо бягаш с Лебеда, а след това го въвлечаш в пожар и го трясваш някъде. Бедният ти баща. Сигур се обръща в гроба си. Ти не си се отнесла с уважение към него и сега — виж кво е станало. Тъжно ми е, че мосю Розел има такъв неприятности — а и за баща ти също — той въздъхна. — Но нека да погледнем.

Пиер отвори кутията и внимателно положи Лебеда върху работната си маса под провисналата крушка. Когато го обърна, се смръщи. Челото беше лошо наранено. Известно време не продума, а продължи да проверява кленовото дърво с огромна нежност. Като го гледаше, Мариана потъна в земята от срам.

— Кво да ти кажа? — най-сетне продума. — Това е, *helas*, голяма повреда. Мога да го поправа, да, но гарантирам единствено за външния му вид. И ще отнеме месеци, а не седмици.

— Кога можеш да започнеш? — попита го Клод.

— Трябва да го отворя, както знаете. Няма да е лесно и евтино. Ще трябва да подпишете документи. Мосю Розел съгласен?

— Да — отговори Клод, — имаме пълно разбирателство.

— Добре тогава. Искате ли да зърнете пукнатина отвътре? Да го отворя ли? Ако искате, заедно ще преценим повредите.

— Да, разбира се — пак се съгласи Клод, но Мариана мълчеше.

Пиер свали струните и тъй като техният опън вече не го придържаха, свали и магаренцето. Махна и грифа, седалката и струнника. После внимателно намаза със спирт горната дъска на челото там, където влизаше под стремената. Повтори няколко пъти.

След това извади дълъг и тънък нож и опита острието му върху палеца си. Внимателно го пхна между дъното и стрemenата на виолончелото. Мариана имаше чувството, че ще припадне. Той вдигна поглед, леко усмихнат.

— Изпълнявал тази операция стотици пъти, скъпи мои, но никога върху толкова красив пациент.

Чуха дращещ звук, после серия проскърцвания — дървото, което се оплакваше от ножа. Накрая се чу стряскащ пукот и раздиращо стенание, когато французинът освободи задната дъска. Пиер стоеше под ярката светлина на крушката, а на масата пред него лежеше разчлененият Лебед.

Клод я прегръщаше през рамото, докато я изпращаше до дома ѝ.

— Мисля, че ще трябва да се обадиш в „Метрополитън“ и да разговаряш с шотландеца. Ако ти направи разумна оферта, сигурно ще е най-добре да я приемем. Пукнатината ще я поправят, но изглежда, новината се е разнесла.

Тя се съгласи с него.

* * *

В последната сутрин, която прекара в Манхатън, Клод свири на виолома в хола на Мариана. Тя лежеше на дивана със затворени очи. След като мина през обичайните загряващи упражнения, той подхвана концерта на Виктор Хърбърт за чело номер 2 в ми минор, който готвеше за изпълнението си през следващия месец в Мюнхен. Мариана го беше свирила много пъти. Той беше един от любимите на Фелдмън. Хвалеше го заради амплитудата на драматичния ефект, напевната мелодична линия в андантето. Клод често беше слушал запис на този концерт в изпълнение на Фелдмън заедно с Филаделфийския оркестър, но никога не беше го изучавал с покойния си учител. Сега го свиреше за Мариана.

Тя съсредоточено го слушаше. Изтегната на дивана, отпусната, го изучаваше. Когато стигна в края на пролога, Мариана изведнъж подскочи до изправено положение и му викна:

— Накарай кучето да вие, Клод! Трябва да накараш кучето да вие!

Той я изглежда озадачено.

— Моля?

— Така обичаше да казва Александър. Нашият малък шпаньол цял ден си седеше тихо в студиото му, докато той свиреше или даваше уроци. Но щом Александър подхванеше Виктор Хърбърт, кучето пощуряваше. Започваше да стене, сякаш свиреше заедно с него по време на бавната част, а по време на алегрото направо виеше. Баща ми умираше от кеф. Смяташе, че това е признак за изострена музикална чувствителност. И когато усещаше, че не свиря на емоционалното ниво, което музиката изискваше — при което и да е произведение, не само при Хърбърт, — започваше да ми вика: „Накарай кучето да вие!“. Това означаваше: „Намери музиката, иди по-дълбоко, дай повече от себе си“. То беше и най-голямата му похвала. Сега започни отначало, Клод, от самото начало.

Отпърво той се разсмя заради музикалното куче. После стана сериозен и започна отначало. Тя стана неговият учител, напътстваше го, спираше го да му обяснява с настървеност, не по-малка от тази на Александър, но далеч не толкова груба, когато Клод не се справяше с музиката.

„Свириш правилно нотите, но не свириш музиката.“ Колко често бе чувала тя тези думи от Фелдмън. Или пък: „Така както свириш, не ме учиш на нищо за живота“. И колко често беше виждала ученици от майсторските му класове да се стряскат и да се разплакват. А на нея ѝ се искаше да ги предупреди: „О, не правете това! Той мрази сълзите. Правят го още по-гаден. Ще си помисли, че нямате достатъчно вътрешни сили да бъдете творци“. Но естествено, не смееше да ги прекъсне и когато ученикът повтореше упражнението, имаше забележително подобрене. Тя все се чудеше — така ли трябва да бъде? Знаеше, че никога няма да има този подход.

Клод повтаряше ли повтаряше, докато не му каза да мине нататък. Продължиха така два часа и когато за последно ѝ изпълни концерта от началото до края, тя отметна глава назад и започна да вие „Аууу!“.

Той се усмихна и ѝ благодари.

— Много ми помогна — стана и ѝ подаде инструмента. — Сега ти ми посвири!

Тя отново понечи да протестира, но той я прекъсна:

— Обеща ми.

— Нищо не съм подготвила.

— Знам, че е така, нали виолончелото ти беше при мен. Просто ми изсвири някоя част от сюитата на Бах. Каквото и да е. Каквото ти дойде на ум. Искам да те видя, да те чуя да свириш...

Мариана седна на стола. Клод се настани на дивана, докато бършеше челото си и раздвижваше врата си. Тя отново настрои инструмента, дърпайки струните и нагласяйки лъка. После отметна назад коса и сведе мълчаливо поглед надолу. Остана известно време така. Накрая вдигна лъка към струните и начена Сарабандата от Втората сюита на Бах в ре минор. Протяжното въведение — бавно, меланхолно, мъчително — отразяваше толкова точно чувствата ѝ в момента. Усещаше ръцете си непохватни, пръстите си — слаби; трудно се справяше с двойните и тройни спирания. Знаеше, че техниката ѝ, занемарена от дълго време, беше далеч от идеалната. Въпреки това свиреше, достигайки до дълбините на тази музика, разсъдителна, молитвена, изтегляше всяка фраза докрай, докато не достигна финалната, едва прошепната нота.

Подпря глава в шийката на челото и затвори очи. Когато ги отвори, видя, че Клод плаче. Той беше почувствал страстната, но сдържана чувствителност, която тя споделяше с Александър, директната връзка между двамата. Сякаш баща ѝ държеше лъка. Може би и Клод като нея чуваше колко много от техниката си беше загубила, откакто бе спряла да се упражнява по четири часа на ден още преди години. Но изражението му говореше, че разбира какво е можело да бъде и какво е останало от огромния ѝ талант.

Тя остави челото и седна до него на дивана. Клод стоеше замислен. Изведнъж отметна глава назад и зави: „Аууу!“.

Мариана се разкиска и прехвърли крака върху неговите. Той разсеяно я погали по косата. Двамата прекараха сутринта заедно върху дивана, пийваха кафе и преглеждаха неделния брой на „Таймс“, който той бе донесъл със себе си. Тя се беше облегнала на него, докато на процеждащата се през прозореца утринна светлина разговаряха за любовната връзка на Александър и Франсин.

— Колко е трябвало да планират и да комбинират, за да бъдат заедно — рече Мариана. — Не мога да си представя как може човек да живее в такава потайност и лъжа.

— Може би за известно време — отвърна Клод, — но не и за цял живот. Не са ли се обичали достатъчно?

— От Александър е — отвърна тя, — той никога не е обичал достатъчно.

По обед Клод погледна часовника си, протегна се и стана. Хвана я за двете ръце, за да я изтегли от дивана и я задържа в прегръдките си, докосвайки с устни челото ѝ. Макар че пулсът ѝ моментално се ускори, тя отвори вратата, за да го изпрати.

ОСЕМНАЙСЕТА ГЛАВА

МАРИАНА И КЛОД

2014

В седем часа на тази октомврийска вечер гостите се тълпят под знамената на Блумбърг корт, разменят си поздравии, пият шампанско и си вземат предястия от таблите наоколо. Някои разглеждат изложбата на средновековно снаряжение, конете и мечовете и смешно малките човешки фигури, целите обвити в метал и ризници. Други зяпат алебардите и пиките. Стотина от музейните попечители и дарители са поканени на приема с вечерно облекло и на лекцията в Галерия „Андре Мартен“ за музикални инструменти; залите ѝ са били наскоро обновени. На тазвечершната гала на поддръжниците на колекцията се дава възможност да видят известното виолончело Сребърния лебед.

В центъра на дългото и тясно изложбено пространство около застланата с килим платформа, която служи за малка сцена, са подредени столове. Върху нея има три стола — един за Клод, един за Мариана и един за куратора на музикалните инструменти Андрю Макинтош, който ще ги представи.

— Преди четиринайсет години на точно същата дата, дами и господа, имах огромното удоволствие да представя тук покойния велик челист Александър Фелдмън. Някои от вас може би са присъствали тогава и си спомнят повода — имахме привилегията да чуем маестро Фелдмън, който ни демонстрира и ни говори за легендарния инструмент. Онази вечер той свири на страдивариуса, несравнимия Сребърен лебед, а дъщеря му Мариана свири на негово копие, изработено през 19 век от Жан Баптист Вилом. През годините маестро Фелдмън бе превърнал в свое хоби да поръчва репродукции на челото при съвременни лютиери. Сега има всичко на всичко девет такива копия.

— Тази вечер Мариана Фелдмън е отново тук с нас. Госпожица Фелдмън е известна челистка, учител и наставник, канена по целия

свят да преподава майсторски класове, да учи младите челисти във великата традиция, предадена ѝ от баща ѝ. Също с нас тази вечер — продължава Макинтош — е ѝ уважаваният швейцарски челист Клод Розел, ученик на Фелдмън. Той има международна концертна кариера и свири на Сребърния лебед, който нашият музей му е заел. Двамата с госпожица Фелдмън направиха възможно този невероятен подарък да се присъедини към Колекцията „Мартен“.

— Досега най-голямата скъпоценност на нашия музей беше страдивариусът Бата-Пиатагорски от 1714 г. Сега имам честта да ви представя още един велик пример за умението на майстора — инструмент, изработен две години по-рано от големия лютиер от Кремона — през 1712 след Христа. Няма друга институция, която може да се похвали с подобна двойка.

Клод и Мариана седят заедно на малката сцена; публиката се надига да ги аплодира. Тя е направила един донякъде сантиментален жест — макар че в избора ѝ има и елемент на гордост — облякла е сребристата, дълга до земята рокля, която е носела тук с баща си през 2000 г. Все още ѝ става. По слепоочията на Клод се забелязват първите прошарени къдрици, но той е само на трийсет девет и ще запази още дълго вида си на идол от матинетата. Двамата са впечатляваща двойка.

— Всъщност нашият музей цели да колекционира точно онова, което Александър Фелдмън търсеше дълги години и което го отведе в един пращен шкаф на някаква частна къща близо до Страсбург — превъзходното в изкуството. Той искаше да открие инструмента, който ще даде най-добро проявление на собствения му глас, на музикалните му идеи. За Пиатагорски това беше Бата; за Бърнард Грийнхаус това бе Контесата на Щайнлейн; за Фелдмън — Сребърния лебед. Дал на себе си клетва да го пази и цени, той се надяваше да осигури на този превъзходен страдивариус условия, при които да остане ненакърнен в целостта си. Това сега ще бъде отговорността на Колекцията „Мартен“. А Клод Розел ще поддържа звука му жив в концертните зали — дано дълго да го прави, — а когато спре да концертира, Лебеда ще се върне в тази красива стая, за да могат бъдещите му почитатели да му се възхищават.

— Но сега сте дошли — продължава Макинтош, — за да чуете как тези двама превъзходни артисти свирят на най-големите инструменти, а не да слушате мен. Госпожица Фелдмън и мосю Розел

ще свирят за вас заедно същото музикално произведение, което тя и баща ѝ свиреха при последната си поява тук — Сарабандата от Сюитата в ми минор на Бах. Розел ще свири на вилома, а госпожица Фелдмън — на Сребърния лебед.

Мариана се изправя и повдига високо челото. Блясъкът на дървото пази ярката красота, която я е омагьосала още в ранното ѝ детство. Там, отзад, вдясно е избелялото място, където някой някога е разлял бренди и е оставил сърцевидно петно. Тук, където Александър е поставял ръката си, също се вижда подобно избледняване и почти невидима, защото Фернан е направил майсторска реставрация, е запечатаната пукнатина отзад.

Тя казва:

— Баща ми посвети живота си на музиката. Този великолепен инструмент беше негов приятел, негов непрекъснат сподвижник в продължение на повече от четирийсет и пет години. Той беше късметлия, че имаше тази чест. За него стойността на страдивариуса е половинчата, ако околните само го гледат, но не го слушат; предназначението му е да свирят на него. Затова музеят, който разбира това, прояви щедрост и го предложи на Клод Розел за периода, който ще обхване музикалната му кариера. Това невероятно чело, Сребърния лебед, беше гласът на баща ми. Сега то ще пее за мосю Розел и както двамата се надяваме, това ще продължи за много поколения напред.

По стар навик, тя докосва сребърните медальони, изработени от Челини. След дълга пауза вдига лъка си. Отново сяда. Очите ѝ срещат погледа на Клод и двамата започват да свирят.

ЕПИЛОГ

2018

Мариана седи край басейна в градината на „На път към Суан“. Въздухът е притихнал и топъл. Облечена е в избеляла лятна рокля, изпод която се подават дългите ѝ крака, изпружени върху шезлонга. Босите ѝ прасци се потъркват един в друг, за да отпъдят една муха. Средата на юни е и сияйните маргаритки, които са завзели цялата градина, са започнали да оклюмват, а пчелите се скупчват отгоре им, докато те повяхват. Тя няма да ги окоси до есента; вярва, че нищо, създадено от природата, не може да е неприятна гледка. Независимо от това, видът на клюмналите, мъртви цветя я натъжава. По земята има килим от сгърчени, поизсъхнали листенца, които преди са били толкова ярки.

Мариана чува как вратата към двора се отваря. Млада жена с престилка приближава, хванала тефтерче в ръка. Прекосява градината и застава до стола ѝ.

— Имам няколко въпроса, госпожице Фелдмън. Неприятно ми е, че ви обезпокоявам.

— Не ставай глупава, Бети — казва Мариана. Усмивва се на икономката си. — Всъщност само съм се размечтала.

— Имате ли някаква последна бройка за утрешното парти? Време е да подреждаме масата.

— Последно — двайсет души. Освен ако самолетът на г-н Розел не закъснее. Тогава — деветнайсет. Но — отреди му място. Почти съм сигурна, че ще дойде навреме.

— Добре. Проблеми с времето няма да имаме със сигурност. Утре ще е идеалният летен ден — тя е написала в тефтерчето си „двайсет“. — Също, съжалявам, но ягодите ви не са съвсем узрели. Да променим ли плановете си за десерта?

— Както ти прецениш, Бети. Ти вземаш решенията тук.

— Трудно ми е да повярвам, че лятото пак е тук, нали, г-це Фелдмън? Сякаш сте давали този прием всеки месец, а неведнъж в

годината.

Мариана всяка година открива сезона на Тангълуд с грандиозен прием. Макар че се мъчи да го координира с пристигането на Клод, невинаги ѝ е възможно. Доставя ѝ удоволствие това ежегодно връщане и престоят на нейния полубрат тук. Той идва за два месеца и половина, за да участва във фестивала на Тангълуд, в Равиния в Чикаго, в Mostly Mozart в Ню Йорк, в Карамор и други концертни серии.

Независимо от неодобрението на Франсин, Клод и Мариана си остават приятели, чувстват се удобно един с друг. Франсин е направила само един опит да общува с нея, през 2011 г., когато ѝ изпраща бележка с текст: „Винаги, през всичките тези години, съм се мъчила да правя онова, което е най-добро за семейството ви“. Мариана не ѝ отговаря. Двете с Франсин не общуват и Клод вече не позволява на майка си да споменава името на полусестра му; на преклонната възраст, на която е, тя трябва да приеме нещата такива, каквито са.

Мариана е преместила дома си в „На път към Суан“. Година след смъртта на баща си е започнала да преподава. Репутацията ѝ е нараснала и сега я търсят много — да обучава следващото поколение челисти. По време на учебната година тя пътува, за да води майсторски класове в Америка и Европа, но винаги е благодарна да се завърне у дома. Превърнала е „На път към Суан“ в свое убежище и много цени планинската тишина, която в нейните уши звучи като музика.

Летата в съжителство с Клод са пълни и удовлетворяващи. Когато той пристигне след цяла година на концертиране, двамата си имат изградена рутина. Лебеда отново заема мястото си върху индийския шал, постлан върху пианото „Стейнуей“. През седмицата те се разхождат и се упражняват на инструментите си, после обядват заедно на задната веранда — напълно възстановена след пожара. Следобедите работят — Клод репетира, а Мариана води часовете си в Тангълуд. В малката общност тук естеството на взаимоотношенията им е обект на постоянен интерес и предположения.

Това лято за първи път за две седмици ще ги посети синът на Клод, Мартин. Той е на седем години и учи чело, и както с гордост се изразява баща му — има специален талант. Мариана с нетърпение очаква да опознае момчето и да го чуе как свири.

Макар че изпитва известно неудобство, Клод се държи, ако не сърдечно, то поне приятелски с нейния обожател Андрю Епстейн,

преподавател по френска литература в Харвард. Тъй като е ангажиран с написването на обстойна и както се надява, дефинитивна литературна биография на Пруст, любопитството на Андрю се възбудило, когато забелязал табелата НА ПЪТ КЪМ СУАН, докато пътувал с колата си по обиколните пътища на Стокбридж. Кой ли би нарекъл дома си по името на великата книга на Пруст? Той свърнал по входната алея и почукал на импозантната врата. Мариана се появила. Разказала му за Сребърния лебед и обяснила, че баща ѝ никога не е чел Пруст, но харесал комбинацията (swan/лебед и Swan/Суан) между неговото известно виолончело и книгата на Пруст *Un amour de Swan*. Двамата се разсмели. Тя го поканила на кафе. Това се случило преди две години.

Андрю прекарва дълги уикенди с Мариана и се връща в Кеймбридж през седмицата, за да преподава и да пише. Когато Клод пристигне, те двамата си говорят само на френски. Това дразни Мариана; собственият ѝ френски не е много гладък. Но го приема като естеството на приятелството между тези двама мъже.

Сега тя се е изтегнала в шезлонга със затворени очи заради яркото слънце и размишлява за Александър. В крайна сметка, мисли си, той не бе напуснал нея или майка ѝ. Беше го чувала публично да се описва като всеотдаен баща и съпруг. Но толкова често, говореше ли за себе си, той ѝ звучеше сякаш описва някой съвсем друг човек. Чуди се доколко самият той бе се познавал. И смята, че отговорът е: изобщо не е познавал себе си не защото не е бил в състояние, ами просто защото не е имал интерес или пък дарба за интроспекция. Изучавал е единствено нещата, за които го е било грижа — музика и правенето на музика.

А какво ѝ е дал на нея, пита се тя. Ако не е внимание, не е интерес към живота и или пък чувство за щастие отвъд реализирането на таланта и като челистка, ако не е самият Сребърен лебед, то какво точно ѝ е дал?

Бавно изправяйки се, тя открива отговора. Александър ѝ е дал музика. Не музиката, която изпълнява на сцената, не кариерата ѝ, не търсенето на слава, а самата прекрасна музика — капацитета да я слуша, да я чувства, да я свири, да бъде пренасяна от нея до красиви, умиротворяващи места. Тези дарове от Александър, казва си тя, не са нищо.

Премията крака и се изправя, отива в къщата, за да приготви табелки за местата по масата. Преди да влезе в кухнята, сядна на люлеещия се стол на верандата и почиства краката си от тревата.

* * *

Целият склон на планината е пламнал. Нишки от малки бели светлилки обточват алеята и се вият край клоните на дърветата и храстите, които заобикалят къщата. Мариана е включила светлините във всяка стая и е отворила широко двойната входна врата. Полилеят осветява фоайето и величественото извито стълбище. Осем часът е. Небето се е оцветило в убито виолетово, макар че на запад планинските върхове са все още очертани в розово.

С винена чаша в ръка, тя застава на входа, наслаждава се на вечерния въздух, преди да пристигнат гостите. Вярва, че човек се учи да е щастлив. Както с музиката, трябва дисциплина, всеотдайност и желание. Работата ѝ е дала плодове. На четирийсет и шест, Мариана Александра Фелдмън е по-щастлива от всякога. Загледана в сгъстяващия се мрак, тя вижда светлините на първата кола, която се катери по виещия се път на склона. Под гумите ѝ пропуква чакълът на входната алея; после тя спира. Зад нея приближава бавно цяла процесия от коли, а фаровете им проблясват между дърветата. Мариана се спуска по стъпалата, за да приветства приятелите си.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.